

Raadsbesluit

Nr. 14-2022

De raad van de gemeente Apeldoorn;

gelezen het raadsvoorstel d.d. 18 februari 2022, nummer 14-2022, in verband met de Omgevingsvisie 'Woest aantrekkelijk Apeldoorn';

dat de ontwerpen van de Omgevingsvisie 'Woest aantrekkelijk Apeldoorn' en bijbehorend Omgevingseffectrapport met ingang van 11 juni 2021 gedurende 6 weken ter inzage hebben gelegen;

overwegende dat tijdens de terinzagelegging zienswijzen zijn ingediend op de ontwerp-Omgevingsvisie 'Woest aantrekkelijk Apeldoorn' en bijbehorend ontwerp-Omgevingseffectrapport, die samengevat zijn vevat in de bij dit besluit behorende Reactienota, waarin deze van een reactie zijn voorzien en waarvan de inhoud geacht wordt hier woordelijk te zijn opgenomen;

overwegende dat adviezen zijn ingekomen van overlegpartners, welke adviezen samengevat zijn vevat in de bij dit besluit behorende Reactienota, waarin deze adviezen van een reactie zijn voorzien en waarvan de inhoud geacht wordt hier woordelijk te zijn opgenomen;

overwegende dat advies is ingewonnen bij de Commissie voor de milieueffectrapportage, welk advies samengevat is vevat in de bij dit besluit behorende Reactienota, waarin dit advies van een reactie is voorzien en waarvan de inhoud geacht wordt hier woordelijk te zijn opgenomen;

overwegende dat het tevens wenselijk is gebleken om redactionele wijzigingen in de Omgevingsvisie aan te brengen, zoals weergegeven in de bij dit besluit behorende Reactienota, waarvan de inhoud geacht wordt hier woordelijk te zijn opgenomen;

overwegende dat het wenselijk is gebleken om het Omgevingseffectrapport aan te vullen zoals vevat in de bij dit besluit behorende Aanvulling Omgevingseffectrapport;

gelet op de Omgevingswet (beoogde inwerkingtreding 1 juli 2022), de Invoeringswet Omgevingswet, de Wet ruimtelijke ordening en de Wet milieubeheer;

besluit:

1. Aan de zienswijzen op de ontwerp-Omgevingsvisie en het bijbehorend ontwerp-Omgevingseffectrapport gedeeltelijk tegemoet te komen, en voor het overige niet aan de zienswijzen tegemoet te komen.
2. De Omgevingsvisie 'Woest aantrekkelijk Apeldoorn', inclusief de voorgestelde wijzigingen zoals opgenomen in de Reactienota en inclusief het bijbehorende Omgevingseffectrapport en de bijbehorende Aanvulling Omgevingseffectrapport, vast te stellen als structuurvisie in de zin van de Wet ruimtelijke ordening en, na inwerkingtreding van de Omgevingswet, als Omgevingsvisie in de zin van de Omgevingswet.
3. De structuurvisie 'Apeldoorn biedt ruimte', zoals vastgesteld op 30 mei 2013, in te trekken.
4. Het huidige vigerende kader Regieplan Binnenstad in te trekken.

Aldus besloten in de openbare vergadering van 24 februari 2022

De raad voornoemd,

 Digitaal ondertekend door A. Oudbier
op 02-03-2022

drs. A. Oudbier
raadsgriffier

 Digitaal ondertekend door A.J.M. Heerts
op 05-03-2022

A.J.M. Heerts
voorzitter

Origineel aan: [REDACTED]	Datum: 02-03-2022	Paraaf akkoord griffier
Kopie aan:	Registratienummer: A.O.	
Raadsvergadering: 24 februari 2022	Agendapunt: 6	Paraaf voor dep
Onderwerp: omgevingsvisie "Woest aantrekkelijk Apeldoorn"	Voorstelnummer: 14-2022	

Beslissing van de raad dd. 24 februari 2022

1. Ordevoorstel afvoeren raadsvoorstel wordt verworpen met 4 stemmen voor en 31 stemmen tegen
2. Na bespreking, waarbij
 - A1 "Gezinsstad is niet inclusief" ingediend door PvdD en WijApeldoorn wordt verworpen met 9 stemmen voor en 26 stemmen tegen;
 - A2 "Een hogere ambitie op betaalbaar wonen" ingediend door ChristenUnie, PvdA en D66 wordt verworpen met 10 stemmen voor en 25 stemmen tegen;
 - A3 "Slimmer wonen" ingediend door PvdD wordt ingetrokken;
 - A4 "Veilig verkeer" ingediend door PvdD wordt ingetrokken;
 - A5 "Stop de verdozing" ingediend door PvdD wordt ingetrokken;
 - A6 "Ruimte voor natuurinclusieve landbouw" ingediend door PvdD wordt ingetrokken;
 - A7 "Stikstofwondertjes" ingediend door PvdD wordt ingetrokken;
 - A8 "Ruimte voor meer natuur" ingediend door PvdD wordt ingetrokken;
 - A9 "Keuzes in energietransitie" ingediend door PvdD wordt ingetrokken;
 - A10 "Woest aantrekkelijk Apeldoorn?" ingediend door PvdA, ChristenUnie, 50PLUS en VSP wordt verworpen met 12 stemmen voor en 23 stemmen tegen;
 - A11 "Apeldoorn Bomenstad" ingediend door PvdD wordt ingetrokken;
 - A12 "Gezonde en schone lucht" ingediend door PvdD wordt – na verwijdering van de zinsnede "en het tegengaan van houtstook" – ingetrokken;
 - A13 "Welriekend Apeldoorn" ingediend door PvdD wordt ingetrokken
 - M1 "Burgerinspraak herzien" ingediend door SGP, ChristenUnie, LokaalApeldoorn, PvdA, GroenLinks, CDA, VVD en 50PLUS wordt – na wijziging "verzoekt het college: De burgerparticipatie bij ontwikkelingen rond duurzame energieopwekking en andere grootschalige ontwikkelingen toe te voegen aan de participatieverordening die voor de zomer naar de raad komt" unaniem aangenomen;
 - M2 "Niet zo snel over de snelweg" ingediend door ChristenUnie, PvdA en D66 wordt verworpen met 10 stemmen voor en 25 stemmen tegen;
 - M3 "Creatief inbreiden" ingediend door ChristenUnie en PvdA wordt verworpen met 13 stemmen voor en 22 stemmen tegen;
 - M4 "Investeren in tweede trede zonneladder" ingediend door D66 wordt – na toezegging van het college de motie mee te nemen – ingetrokken, en;
 - M5 "Samen; geef gebieden Beemte Broekland en Klarenbeek de ruimte" ingediend door CDA, ChristenUnie, PvdA, SGP en VVD wordt aangenomen met 31 stemmen voor en 4 stemmen tegen;

wordt het voorstel aangenomen met 33 stemmen voor en 2 stemmen tegen

Raadsvoorstel

Raadsvergadering
24 februari 2022

Onderwerp
Omgevingsvisie 'Woest aantrekkelijk Apeldoorn'

Voorstel nr
14-2022

Datum

18-02- 2022

Portefeuille
J. Joon

Aan de gemeenteraad

Voorstel (concept-besluit)

1. Aan de zienswijzen op de ontwerp-Omgevingsvisie en het bijbehorend ontwerp-Omgevingseffectrapport gedeeltelijk tegemoet te komen, en voor het overige niet aan de zienswijzen tegemoet te komen.
2. De Omgevingsvisie 'Woest aantrekkelijk Apeldoorn', inclusief de voorgestelde wijzigingen zoals opgenomen in de Reactienota en inclusief het bijbehorende Omgevingseffectrapport en de bijbehorende Aanvulling Omgevingseffectrapport, vast te stellen als structuurvisie in de zin van de Wet ruimtelijke ordening en, na inwerkingtreding van de Omgevingswet, als Omgevingsvisie in de zin van de Omgevingswet.
3. De structuurvisie 'Apeldoorn biedt ruimte', zoals vastgesteld op 30 mei 2013, in te trekken.
4. Het huidige vigerende kader Regieplan Binnenstad in te trekken.

Toelichting

Voor u ligt de nieuwe Omgevingsvisie voor Apeldoorn; een document waar met u, de inwoners en vele andere partners in deze raadsperiode aan is gewerkt. We zijn blij u dit document te kunnen aanbieden.

1. Inleiding

Aanleiding

In 2018 heeft u als nieuw aangetreden gemeenteraad aan de basis gestaan van het opstellen van een nieuwe Omgevingsvisie in het kader van de Omgevingswet die naar verwachting medio 2022 in werking treedt. In de afgelopen jaren heeft u, met inzet van een raadswerkgroep, de tussenstappen vormgegeven en op de voet gevolgd. We zijn trots op het resultaat: de Omgevingsvisie 'Woest aantrekkelijk Apeldoorn'. De afgelopen jaren hebben we met de samenleving gewerkt aan deze visie. Na de finale participatieronde afgelopen zomer waarin vele inwoners en maatschappelijke partijen hebben gereageerd is de visie gereed. Uw raad is nu aan zet om met elkaar het politieke debat te voeren over de integrale ruimtelijke koers van de gemeente voor de komende 20 jaar.

Bestuurlijk belang

De Omgevingsvisie 'Woest aantrekkelijk Apeldoorn' vormt als opvolger van de Structuurvisie 'Apeldoorn biedt ruimte' uit 2013 de basis van het omgevingsbeleid van de gemeente (zoals bepaald in de Omgevingswet). Een nieuwe Omgevingsvisie is belangrijk, omdat Apeldoorn voor een grote opgave en uitdaging staat: groeien naar een gemeente met meer dan 180.000 inwoners, het versterken van de veelzijdige economie, het ruimte bieden aan de energietransitie en het nog beter en mooier maken van het groen, het sociale leven en het gastheerschap. Met een vastgestelde Omgevingsvisie kunnen we verder met de uitwerking van de visie in gebiedsgerichte plannen en het Omgevingsplan (de opvolger van de bestemmingsplannen). De Omgevingsvisie geeft ook duidelijkheid aan inwoners en investerende partijen over de ruimtelijke koers van de gemeente.

Centrale vraag

Zet de Omgevingsvisie 'Woest aantrekkelijk Apeldoorn' (en het aangevulde Omgevingseffectrapport) een goede ruimtelijke koers uit voor de gemeente voor het jaar 2040 gelet op:

- uw opdracht in het Koersdocument (2019);
- het Ambitiedocument Apeldoorn 2040 (2020);
- het te realiseren programma (bv. wonen, werken, duurzame energie);
- het participatieproces;
- en de ingediende zienswijzen en adviezen.

2. Kader / Inclusief relatie met de strategische doelen

De Omgevingsvisie geeft richting aan al het beleid met ruimtelijke relevantie. Met de vaststelling ervan worden in ieder geval twee beleidskaders ingetrokken: (1) het vigerende structuurplan uit 2013 en (2) het Regieplan Binnenstad. Deze laatste is vervangen door de binnenstadvisie 'Stadspark Apeldoorn' die u in januari 2021 heeft vastgesteld. Onderstaande documenten zijn voor de vaststelling van de Omgevingsvisie relevant:

- Structuurvisie 'Apeldoorn biedt ruimte' (2013)
- Toekomstverhalen inwoners (2018)
- Koersdocument Omgevingsvisie (2019)
- Ambitiedocument Apeldoorn 2040 (2020)
- Binnenstadvisie 'Stadspark Apeldoorn' (januari 2021)
- Ontwerp-Omgevingsvisie 'Woest aantrekkelijk Apeldoorn' (juni 2021)
- Omgevingseffectrapport (OER) (juni 2021)
- Advies Commissie voor de milieueffectrapportage (september 2021)
- Aanvulling Omgevingseffectrapport (november 2021)
- Reactienota (december 2021)
- Omgevingsvisie, ter vaststelling (december 2021)
- Raadsvoorstel (december 2021)
- Concept-raadsbesluit (december 2021)

De Omgevingsvisie is kaderstellend voor de (ruimtelijke) doorontwikkeling van Apeldoorn en is mede een vertaling van de strategische doelen uit het Ambitiedocument Apeldoorn 2040.

3. Beoogd (maatschappelijk) resultaat

De Omgevingsvisie rust op vier centrale ambities:

- 'stad maken' (het toevoegen van nieuwe woon- en werkmilieus in en aan de stad);
- 'Vitale dorpen en buitengebied' (ruimte voor wonen en economische vernieuwing waaronder recreatie, grootschalige energieopwekking en transitie van de landbouw);
- 'Fysiek fundament uitbouwen' (versterking van landschap en natuurwaarden, het groenblauwe casco en beleavingswaarden zoals erfgoed) en
- 'Sociaal fundament versterken' (gemengde woongebieden met gedifferentieerde en betaalbare woningbouw, aantrekkelijke buitenruimte en nabijheid van voorzieningen in wijken en dorpen).

Met deze ambities bouwen we verder aan een 'woest aantrekkelijke' gemeente waar het goed wonen, werken en recreëren is in een prachtige groene omgeving. De belangrijkste ruimtelijke keuzes die we maken in de Omgevingsvisie zijn:

- bouw van 12.500 woningen (ruim 180.000 inwoners) in kwalitatief goede en leefbare woonmilieus, zowel inbreiding als uitbreiding;
- de binnenstad transformeren naar 'stadspark' van Apeldoorn met een mix van winkels, wonen, werken, uitgaan en cultuur;
- de spoorzone intensiveren voor wonen, werken en onderwijs (w.o. safety en security);
- de kanaalzone doorontwikkelen met nieuwe stedelijke woonmilieus;
- nieuwe werkgebieden aan de stad toevoegen (77 ha netto uitgeefbaar) en bestaande werkgebieden revitaliseren of transformeren;
- grootschalige energieopwekking door clustering langs de snelwegen, waarbij windenergie potentieel onderdeel blijft van het regionale aanbod (conform de RES 1.0);
- verduurzamen en toekomstbestendig maken van het verkeerssysteem;
- het fysieke fundament vergroten door tegelijk met de stedelijke ontwikkeling te investeren in natuur, water en landschap;
- het sociale fundament versterken door een gevarieerd en betaalbaar woningaanbod (minimaal de helft van de nieuwbouw), een goed voorzieningenpakket en een uitnodigende buitenruimte.

4. Argumentatie

De Omgevingsvisie

De gemeente Apeldoorn is vanaf de Tweede wereldoorlog sterk gegroeid van 70.000 naar 165.000 inwoners nu. Na de oorlog zijn grote werkgevers naar Apeldoorn gekomen en het aantal arbeidsplaatsen bedraagt nu ruim 100.000. De groei heeft een levendige, sociale en economisch sterke gemeente opgeleverd met prachtige groene woonwijken. Apeldoorn heeft een sterke traditie als groeigemeente. De Omgevingsvisie die nu voorligt luidt in feite een nieuwe groeifase van de gemeente in. Hierin verschilt de Omgevingsvisie wezenlijk met de structuurvisie uit 2013 die in een tijd van krimp (de kredietcrisis) en programmatische stagnatie tot stand is gekomen. In vergelijking met 10 jaar geleden is er nu wel sprake van een grote regionale behoefte aan woningen, uitgeefbaar bedrijventerreinen en duurzame energie (van deze ruimtevrager was 10 jaar geleden nog nauwelijks sprake). Dit betekent voor Apeldoorn dat deze actuele programma's vragen om ruimte en dat deze Omgevingsvisie een beeld moet geven van een integrale afweging tussen de verschillende ruimteclaims. De overheidssturing die nodig is voor deze Omgevingsvisie verandert ook mee: bij de structuurvisie uit 2013 lag het accent op uitnodigingsplanologie (er is weinig programma en de overheid probeert vooral derden uit te dagen te investeren in de stad), terwijl we anno 2021 de uitnodigingsplanologie weer combineren met ontwikkelingsplanologie (er is veel programma dat om visie en een sterker sturende en investerende overheid vraagt).

De Omgevingswet stelt dat de Omgevingsvisie alleen bindend is voor de gemeente zelf en niet voor andere partijen. Dit betekent dat de visie voor de gemeente niet een vrijblijvend document is. Gemeentelijke plannen (toekomstige omgevingsplan, gebiedsgerichte plannen) moeten in lijn liggen met de Omgevingsvisie. Tegelijk is het goed te beseffen dat de Omgevingsvisie veel uitwerkingsruimte biedt, omdat een Omgevingsvisie een globaal karakter heeft. De Omgevingsvisie wordt ook gebruikt om nieuwe initiatieven te beoordelen die niet passen in geldende juridische regels, maar wel voldoen aan de Omgevingsvisie. Hiervoor wordt separaat aan de Omgevingsvisie een afwegingskader ontwikkeld, zoals aangekondigd in hoofdstuk 7 van de visie. De houdbaarheid van een Omgevingsvisie (vroeger structuurvisie genoemd) is meestal 8-10 jaar, echter we zien wel een tendens dat visies minder lang meegaan gelet op de snelheid van maatschappelijke opgaven en ook onzekerheden waarmee we te maken hebben. Participatie is steeds belangrijker geworden: de gemeente bouwt samen met inwoners, ondernemers en vele maatschappelijke partijen aan stad en dorp. Brede steun voor deze Omgevingsvisie is daarom van groot belang.

Naar verwachting groeit de Nederlandse bevolking naar 19 miljoen inwoners in 2040. Ook komen er steeds meer eenpersoons huishoudens bij (huishoudensverdunning). Het Rijk gaat er vanuit dat we tussen 2020 en 2030 845.000 nieuwe woningen bouwen in Nederland. De grootste huishoudensgroei vindt plaats in de Randstad en in het gebied binnen de driehoek Utrecht-Zwolle-Nijmegen. Uit onderzoek van de provincies Gelderland en Overijssel blijkt dat de druk uit de Randstad (en zeker ook Oost-Nederland) steeds meer merkbaar is in onze regio en dat zal de komende jaren nog verder toenemen. In de Cleantech Regio is daarom met de provincie afgesproken dat tot 2030 21.000 nieuwe woningen nodig zijn om de verwachte groei op te vangen. Apeldoorn neemt daarvan een kleine 8.000 voor haar rekening en deze zijn vastgelegd in de regionale woningbouwafspraken. Voor de periode 2030-2040 houden we rekening met een voorzichtige groei van nog eens 4.500 woningen. In totaal verwachten we tot 2040 een benodigde toevoeging van 12.500 woningen. De afgelopen jaren groeide de bevolking in Apeldoorn sneller dan de prognoses voorspelden, mede door de toegenomen vraag uit andere regio's. We monitoren de vraag naar woningen dan ook voortdurend, zoals afgesproken in de Woonagenda, en passen de programmering daar flexibel op aan. Het groeitempo van de woningvoorraad tot 2040 achten we haalbaar. Er is een versnelling en hogere gemiddelde productie dan de afgelopen tien jaar nodig die we hanteerbaar maken door de vorming van een programmaorganisatie Stadmaken op de Veluwe met een programmadirecteur. In de MPB 2022-2025 heeft uw raad daar ook een reservering in de BROA voor opgenomen.

Naast het accommoderen van deze groei, blijven de bijzondere kwaliteiten van Apeldoorn en haar omgeving, die al treffend zijn beschreven in de structuurvisie uit 2013 ('de buitenstad'), belangrijk in de nu voorliggende Omgevingsvisie: het groen, het sociale leven en goed gastheerschap als randvoorwaarden en investeringsopgave bij de ontwikkeling van de stad en de dorpen. Dit hebben onze inwoners en uw raad ons in de aanloop naar de ontwerp-Omgevingsvisie ook duidelijk meegegeven, onder meer in uw ambitiesdocument Apeldoorn 2040 waarin u terecht stelt: *'Apeldoorn groeit door naar minimaal 180.000 inwoners. Hierbij hebben we oog voor de versterking van de fysieke kwaliteit van de stad, de dorpen en het buitengebied. De schoonheid van natuur, cultuur en landbouw zorgt voor een gevarieerd landschap: ons rijke fundament'*. Deze koers hebben we in de Omgevingsvisie samen met de Toekomstverhalen van de inwoners vertaald in vier ambities: 'stad maken' (het toevoegen van nieuwe woon- en werkmilieus in en aan de stad, 'Vitale dorpen en buitengebied' (ruimte voor wonen en economische vernieuwing waaronder recreatie, grootschalige energieopwekking en transitie van de landbouw), 'Fysiek fundament uitbouwen' (versterking van landschap en natuurwaarden, het groenblauwe casco en belevingswaarden zoals erfgoed) en 'Sociaal fundament versterken' (gemengde woongebieden met gedifferentieerde en betaalbare woningbouw, aantrekkelijke buitenruimte en nabijheid van voorzieningen in wijken en dorpen).

De vier ambities vormen de pijlers onder een stevig programma tussen nu en 2040: 12.500 woningen (2040), 77 hectare uitgeefbaar bedrijventerrein (2030) en 250 hectare zonnepark (2030) en een flink areaal nieuw groen en water, waarmee we concreet invulling geven aan de urgente opgave rond biodiversiteit en klimaatadaptatie. Investeren in stedelijkheid gaat in Apeldoorn traditiegetrouw gelijk op met investeren in groen en water. Het aanleggen van de Groene Mal (bv. park Zuidbroek of de groene verbinding De Maten-BEEKBERGERWOUDE) en het herstel van beken en sprengen laten dit zien. Daarom hebben we de groenblauwe ambities ook als vaste waarden opgenomen bij de gebiedsprofielen in hoofdstuk 7 van de visie. Voor wonen en werken baseren we ons op regionale afspraken met een doorkijk naar 2040 en uiteraard uw Ambitiesdocument Apeldoorn 2040 met een verwachte groei naar meer dan 180.000 inwoners. Het programma voor duurzame energie en de aangewezen zoekzones zijn gebaseerd op uw Uitvoeringsagenda Apeldoorn Energieneutraal en de Regionale energiestrategie (RES). Het benodigde programma achten we realistisch gelet op de ruimte in de stad en de gebieden rond de stad en de dorpen. Hierbij nemen we uiteraard in acht dat de omgeving van Apeldoorn voor een groot deel uit beschermde natuur bestaat waar we heel zuinig op zijn.

Door zowel in de stad als aansluitend aan de stad te bouwen maken we verschillende woonmilieus met ruime keuze voor verschillende doelgroepen op de woningmarkt. In de stad zelf ligt het accent vooral op stedelijke woonvormen en in de stadsrand versterken we onze gezinsstad door een ruim

opgezette gezinswijk te ontwikkelen, zeg maar de opvolger van Zuidbroek. Doordat we het benodigde programma niet geheel in de stad zelf bouwen maar ook daarbuiten, behoudt de stad haar groene, royale uitstraling en blijft er voldoende ruimte voor opgaven als klimaatadaptatie, en uitnodigende buitenruimte, het behoud van erfgoed, een veilige leefomgeving of de energietransitie. Ook houden we de stad compact: de nieuwe woonmilieus sluiten goed aan op de bestaande structuur van de stad en nieuwe bewoners kunnen zoveel mogelijk gebruik maken van voorzieningen die er al zijn. Wat betreft wonen realiseren we zo'n 2/3 deel van het woonprogramma in de stad (met name in het gebied binnenstad, spoorzone en kanaalzone, BSK) en 1/3 deel in een gezinswijk ten zuiden van de A1. In BSK gaan we uit van stedelijke woonmilieus (hogere woningdichtheden, stedelijke woonvormen) meer richting het centrum gemengd met functies als werken, onderwijs, dienstverlening en detailhandel. In de dorpen wordt een woonprogramma voorzien van zo'n 650 woningen passende bij het unieke karakter van elk dorp afzonderlijk en de lokale woningvraag.

De regio en Apeldoorn zijn door de gunstige ligging en ontsluiting, het fijne woonklimaat en de breed opgeleide bevolking ook erg in trek als vestigingsplaats voor nieuwe bedrijven. Apeldoorn heeft echter nauwelijks uitgeefbaar bedrijventerrein meer en we willen ook graag dat Apeldoornse bedrijven zich kunnen ontwikkelen en behouden blijven voor stad en dorp. Een goed economisch klimaat maakt dat we ook een sociale stad kunnen zijn. Daarom koersen we tot 2030 op versnelde realisatie van de Ecofactorij II, ontwikkeling van De Kar ten zuiden hiervan en een beperkte uitbreiding van Kieveen en het bedrijventerrein Uddel. Verdere transformatie van de kanaalzone (noord en zuid) of het werkgebied tussen spoor en Europaweg kan met zich meebrengen dat tussen 2030 en 2040 extra bedrijventerrein nodig is. Hiervoor hebben we een uitbreiding van Stadhoudersmolen in noordelijke richting in de visie opgenomen. Naast uitbreiding gaan we aan de slag met revitalisering en verduurzaming van bestaande bedrijventerreinen (hiervoor hebben we eerder al een Strategie werklocaties ontwikkeld) en continueren we de transformatie van terreinen die dichtbij de binnenstad liggen (bv. Kayersmolen-noord en de Veldhuislocatie). Zoals bekend is hiervoor de planvorming al gestart. Bij revitalisering en transformatie moeten we ons realiseren dat dit wel beter functionerende bedrijfsterreinen oplevert, maar het levert geen extra uitgeefbaar gebied op. Uitbreiding van de voorraad bedrijfsterrein blijft daarom hard nodig.

We beseffen dat de Omgevingsvisie ingrijpende gevolgen heeft voor inwoners en bedrijven in de gebieden waar de grootste veranderingen zullen plaatsvinden: met name in de uitbreidingen van de stad voor wonen, werken en duurzame energie. De zienswijzen en de Toekomstwijzer (meer hierover onder het volgende kopje) tonen aan dat veel inwoners in en rond deze gebieden zich zorgen maken over wat de veranderingen betekenen voor hun landschap, woongenot, gezondheid of bedrijfsbelang. Evenwel zijn we van mening dat we in de visie een zorgvuldige afweging hebben gemaakt tussen het maatschappelijk belang dat samenhangt met de ruimtelijke hoofdkeuzes (bv. de bouw van voldoende woningen, een veelzijdige economie en de opwek van duurzame energie) en het individuele belang dat door een zienswijze wordt vertegenwoordigd. De reacties bevestigen ons in onze ruimtelijke keuzes, maar ook in onze overtuiging dat we de visie in een sterk verband met inwoners, ondernemers en maatschappelijke partijen moeten uitwerken. We hebben een grote opgave en uitdaging die we de komende jaren graag met u en de samenleving aangaan.

De Reactienota

In 211 zienswijzen en ongeveer 3.400 reacties op de Toekomstwijzer - die uitgezet is via diverse kanalen - hebben inwoners en maatschappelijke organisaties ons meegegeven wat ze vinden van de ontwerp-Omgevingsvisie. Wij zijn erg blij met de grote respons. Het geeft ons goed inzicht in of we als gemeente de goede weg inslaan.

Wij voelen ons gesteund in de wens de gemeente te laten groeien, zowel via inbreiding als uitbreiding van stad en dorp. In de Toekomstwijzer zien we meer steun voor de stedelijke groei dan bij de zienswijzen die veelal komen uit het buitengebied. Wel wordt er in de zienswijzen gevraagd naar meer onderbouwing van onze groeiprognozes voor wonen en werken en is een aantal inwoners in de uitlegebieden bezorgd over de veranderingen van het landschap en vermindering van het woongenot. Sommige zienswijzen pleiten voor meer betaalbare en gedifferentieerde woningbouw. Daarom hebben we de woonparagraaf in hoofdstuk 5 van de visie aangescherpt.

Naast groei zien we dat het versterken van onze groene en sociale stad, twee van de vier belangrijke ambities in de Omgevingsvisie, veel bijval krijgt. We zagen dit al in de Toekomstverhalen bij de start van het proces in 2018. Breed geaccepteerde keuze is dat we voortbouwen op ons specifieke DNA als hoofdstad van de Veluwe in alle facetten. Van uitnodigende buitenruimte en nieuwe groen- en waterstructuren tot aantrekkelijke woonmilieus en duurzame bedrijven en vooral ook meer ruimte voor de fietser en wandelaar. In de Omgevingsvisie hebben we dit DNA niet alleen opgenomen in de vier ambities in hoofdstuk 4, maar ook in hoofdstuk 7 bij de vaste waarden van de gebiedsprofielen.

We zien bij een aantal zienswijzen ook een duidelijke toon over tekortkomingen in participatie. Een aantal mensen voelt zich overvallen. Wij begrijpen goed dat het voor mensen die in een gebied wonen waar in de toekomst veranderingen staan te gebeuren veel vragen oproept en onzekerheid met zich meebrengt. We hebben al onze inwoners en alle betrokken partijen zo goed mogelijk geïnformeerd over en betrokken bij het tot stand komen van de ontwerp-Omgevingsvisie en de tervisielegging. Dit is gebeurd door bekendmakingen en berichtgeving via diverse kanalen en door het bieden van mogelijkheden om deel te nemen aan verschillende gespreksrondes over de ontwikkeling van de gemeente. Hoewel wij niet alle onzekerheid kunnen wegnemen, zullen wij ervoor zorgen dat we de betrokkenen goed op de hoogte houden en hen nauw betrekken bij de uitwerking van de visie.

De Reactienota bevat een overzicht van alle wijzigingen naar aanleiding van de zienswijzen, de Aanvulling Omgevingseffectrapport en ambtshalve wijzigingen (dit zijn wijzigingen die los hiervan ambtelijk worden voorgesteld). De belangrijkste wijzigingen zijn:

- wonen: het woningbouwprogramma is beter onderbouwd op basis van de regionale prognoses en de landelijke trends (paragraaf 5.1 van de visie);
- mobiliteit: de randvoorwaarden voor de wijze waarop de gemeente stuurt op de effecten van de groei op de mobiliteit (doorstroming, milieueffecten) zijn met name in hoofdstuk 5 beter beschreven;
- agrarische sector: de tekst in hoofdstuk 5 is afgestemd op de Startnotitie 'Toekomst van de Apeldoornse veehouderij – op weg naar natuurinclusieve landbouw';
- duurzame energie: de behoefte aan duurzame energie, de zoekgebieden (afgestemd op de RES 1.0) en de rol die de gemeente in deze gebieden wil spelen zijn beter onderbouwd (hoofdstuk 5);
- Aanvulling Omgevingseffectrapport:
 - belangrijkste toevoeging is een nieuwe paragraaf 6.2, waarin de onderzoeksagenda uit de Aanvulling OER is opgenomen. Ook in hoofdstuk 8 'De uitvoering' wordt deze onderzoeksagenda extra genoemd;
 - een aantal keuzes zijn minder vrijblijvend en meer in de vorm van randvoorwaarden weergegeven, bv. op gebied van mobiliteit (met name de binnenstedelijke gebieden) en op gebied van het samengaan van stedelijke ontwikkeling met het ontwikkelen van het groenblauwe casco.
- uitvoering: hoofdstuk 8 heeft enkele aanvullingen kregen om de mogelijke financiële afdracht bij bestemmingsplanwijzigingen beter te borgen. Dit speelt onder meer bij de pilot Wonen in het programma Vitale vakantieparken.

Aanvulling Omgevingseffectrapport (OER)

De Commissie voor de milieueffectrapportage (kortweg de MER) heeft als landelijk adviesorgaan voor de MER een advies gegeven op het Omgevingseffectrapport. Doel van het OER is om u als bevoegd gezag te helpen een voldoende onderbouwd besluit over deze Omgevingsvisie. Het OER beschrijft de milieueffecten van drie varianten in de Omgevingsvisie op basis van vooraf gestelde toetsingscriteria. De varianten worden gewogen, waarna een voorkeursvariant als beste uit de bus komt. Deze voorkeursvariant hebben we overgenomen in de ontwerp-Omgevingsvisie (hoofdstuk 6). De MER heeft geadviseerd om op een aantal essentiële punten een verdiepingsslag uit te voeren op het OER. Deze verdiepingsslag hebben we in het najaar van 2021 uitgevoerd en neergelegd in het rapport Aanvulling Omgevingseffectrapport. De Aanvulling Omgevingseffectrapport concludeert dat vanuit milieuoogpunt geen fundamenteel andere keuzes gemaakt hoeven te worden in de Omgevingsvisie: de voorkeursvariant zoals beschreven in hoofdstuk 6 van de ontwerp-Omgevingsvisie wordt onderschreven. Wel wordt in de vorm van een onderzoeksagenda een aantal voorwaarden gesteld voor de uitwerking van of eventuele toekomstige bijstelling van de visie. Hieronder samengevat de belangrijkste onderdelen uit deze onderzoeksagenda:

- de gemeente moet het mobilitéitsbeleid in de Omgevingsvisie uitwerken in een mobiliteitsvisie, waarmee gestuurd kan worden op de zogenaamde modal split (de verdeling

over de verschillende manieren van vervoer) en toename van geluidhinder als gevolg van verkeer;

- bij de uitwerking van de Omgevingsvisie moet de gemeente goed kijken naar de mogelijk negatieve effecten op Natura 2000-gebied: met name de recreatiedruk en stikstofbelasting. Voor het onderwerp recreatiedruk kan worden aangesloten op de Recreatiezonering Veluwe van de provincie en voor stikstof moet een overkoepelende stikstofstrategie worden gemaakt;
- in de uitwerkingsfase komen de ambities en doelen op gebied van energie en circulariteit mogelijk onder druk door negatieve effecten op Natura 2000 (bv. bij het zoekgebied voor windenergie op de Veluwe). Dit vraagt mogelijk om toekomstige bijstelling van deze doelen en ambities;
- bij de aanleg van woonwijken en bedrijventerreinen investeert de gemeente tevens in natuur, water en landschap (de Groene Mal). Deze ambitie is goed, maar het vraagt wel om een betere tekstuele borging in de Omgevingsvisie en gebiedsgerichte plannen die erop volgen.

Deze voorwaarden hebben we opgenomen in de Omgevingsvisie (een extra paragraaf 6.2) als onderzoeksagenda voor de fase na vaststelling van de visie en waar nodig hebben we de visie tekstueel aangescherpt (onder meer bij de vaste waarden bij de gebiedsprofielen in hoofdstuk 7). Na vaststelling van de visie zullen we u zo spoedig mogelijk nader informeren over de wijze waarop we de onderzoeksagenda oppakken.

5. Maatschappelijk draagvlak / Burgerparticipatie

Betrokkenheid van uw raad

U heeft als raad aan de basis gestaan van het vormgeven van dit proces met toekomstgesprekken, toekomstexpedities en toekomsttafels in ieder stadsdeel en in het buitengebied. We zijn het proces rond de Omgevingsvisie gestart met een open uitnodiging aan alle Apeldoorners mee te denken over wat men belangrijk vindt voor de toekomst van de gemeente. U heeft actief deelgenomen aan deze toekomstgesprekken. Eind 2018 hebben we u het boekje 'Toekomstverhalen, hoe zien Apeldoorners 2030?' ter bespreking aangeboden. Dit was de basis voor de tweede stap in ons proces: het Koersdocument. Bij de totstandkoming hiervan heeft u, door middel van de raadsvergadering, direct vormgegeven aan het programma van eisen voor de Omgevingsvisie. Dit alles door inhoudelijke werksessies, maar ook discussieavonden waarin u als raad aan zet was de vorm, de hoofdthema's, de sturende principes voor de toekomst van de 'gemeente die we willen zijn' vorm te geven. Het Koersdocument is opgeleverd in 2019. In 2020 is gestart met de Omgevingsvisie zelf. Op 11 juni 2020 en 3 september 2020 hebben we met u het gesprek gevoerd over een drietal toekomstperspectieven met betrekking tot de positionering van Apeldoorn in de regio. Deze toekomstperspectieven zijn medio 2020 ook besproken met inwoners, ondernemers en diverse instanties. Dit alles heeft de basis gevormd van deze Omgevingsvisie 'Woest Aantrekkelijk Apeldoorn'. Over de concept-Omgevingsvisie bent u op 15 april 2021 geconsulteerd, waarna we in mei dit jaar vooruitlopend op de tervisielegging de belangrijkste ruimtelijke keuzes in de visie met u hebben besproken. Nu staan we aan de vooravond van de vaststelling van de deels aangepaste Omgevingsvisie.

Participatie

Zoals hierboven aangegeven is de aftrap voor onze visie een brede burgerparticipatie geweest, met als opbrengst 'Toekomstverhalen, hoe zien Apeldoorners 2030'. Tijdens dit mooie traject is er met meer dan 300 inwoners gesproken. Ook is extra inzet gezet op het bereiken van jongeren, door een digitale enquête en een jongerenavond. Ook inwoners met een migratieachtergrond zijn via het netwerk 'transformatoren voor begrip' betrokken bij de Toekomstverhalen. Op verschillende andere momenten in het proces is geparticipeerd, al is dat door beperkingen in verband met de coronacrisis soms in een andere vorm geweest dan we ons hadden voorgesteld. Zo hebben we in de zomer van 2020 ronde tafelgesprekken gevoerd met onze partners zoals ondernemers, verenigingen, corporaties, vertegenwoordigers van de bouwsector, architecten en natuur- en erfgoedorganisaties.

De tervisielegging van de complete ontwerp-Omgevingsvisie en het Omgevingseffectrapport medio 2021 is gepaard gegaan met een open oproep aan inwoners om mee te denken over de visie. Hiertoe is een breed opgezet communicatieproces gestart via vele kanalen: website, filmpje met straatinterviews, gemeentepagina huis-aan-huis, social media, advertorial Indebuurt, flyer en gesprekken in stad en dorpskernen en webinars. Deze aandacht voor de visie heeft mede geleid tot

de 211 formele zienswijzen en ongeveer 3.400 reacties via de Toekomstwijzer (een digitale enquête). De Toekomstwijzer bestond uit 14 stellingen die de belangrijkste keuzes uit de Omgevingsvisie weerspiegelen. Een weergave van het resultaat van deze informele peiling is ook onderdeel van de Reactienota.

Zoals eerder gesteld onder het kopje Reactienota zien we een beeld waarbij de hoofdkeuzes zoals hoofdstad van de Veluwe, de groei van de stad, vergroening en aandacht voor biodiversiteit en milieu bijval vinden. Met name bij inwoners van het landelijk gebied in de stadsranden zijn er zorgen over de voorgenomen ontwikkelingen op gebied van uitbreiding woningbouw, bedrijvigheid en de grootschalige opwekking van duurzame energie (zonneparken en windmolens). Ten aanzien van Beemte Broekland hebben we recentelijk al veel contact gehad met inwoners over de toekomst van hun gebied. Met de inwoners hebben we afgesproken dat we komen tot een gezamenlijke gebiedsvisie. De gemeente neemt hierbij een stevige procesrol op zich en biedt kennis en expertise aan voor met name een goede landschappelijke inpassing van de duurzame energieopgave die hier gedacht is. Heel recentelijk hebben we op verzoek van inwoners besloten deze gebiedsvisie pas te starten als de Omgevingsvisie door u is vastgesteld, zodat een duidelijk kader ontstaat voor een gebiedsvisie.

Tot slot: in de Toekomstwijzer komt een beeld naar voren waarbij hoofdzakelijk steun is voor de keuzes uit deze visie. We realiseren ons terdege dat veel mensen niet reageren, omdat een Omgevingsvisie een abstract document is en niet altijd iets zegt over een specifieke wijk of buurt. Evenwel is het onze taak vanuit het brede perspectief en belang van de hele samenleving beleid te maken, ook al heeft het merendeel geen reactie ingediend.

6. Risico's

Aanvulling Omgevingseffectrapport

De onderzoeksagenda uit de Aanvulling Omgevingseffectrapport hebben we geheel opgenomen in een extra paragraaf 6.2 van de Omgevingsvisie. Deze agenda pakken we op na de vaststelling van de visie. Middels de onderzoeksagenda geven we inzicht in de voorwaarden waaronder de visie uitgevoerd kan worden en of de volledige visie uitvoerbaar is. De Aanvulling Omgevingseffectrapport laat zien dat er voor nu geen reden is om andere hoofdkeuzes te maken in de visie, echter er is wel vervolgonderzoek nodig om de haalbaarheid van de verschillende planonderdelen nader te onderzoeken en te onderbouwen; het sturen op natuurwaarden en in het bijzonder op de stikstofdepositie is een belangrijke voorwaarde voor de ontwikkeling van Apeldoorn. Wat betreft mobiliteit laat de Aanvulling Omgevingseffectrapport zien dat we in de uitwerking moeten sturen op verkeersmaatregelen om de stad bereikbaar te houden en onze ambities ten aanzien van een autoluwe binnenstad. Zekerheid voor uitvoerbaarheid is er pas in een stadium waarin plannen concreter worden uitgewerkt en de vergunningen worden voorbereid. Alsdan kan ook de meest recente wet- en regelgeving worden meegenomen (bv. op gebied van stikstof, waarvan de rijksregelgeving de afgelopen jaren sterk in beweging is gekomen). In de toekomst is het dus mogelijk dat (bijvoorbeeld vanuit stikstof) blijkt dat niet alle onderdelen van de visie gerealiseerd kunnen worden. Mocht dit aan de orde zijn, dan betrekken wij u daar uiteraard nauw en tijdig bij, zodat u zo nodig kunt bijsturen.

Juridische doorwerking

Na vaststelling van de visie door uw raad is de visie onherroepelijk; er is geen bezwaar- of beroepsmogelijkheid bij een hoger bestuursorgaan of rechter.

Financiële doorwerking

De Omgevingsvisie brengt niet direct financiële risico's met zich mee (de visie heeft geen eigen begroting o.i.d.), maar de visie is natuurlijk wel van invloed op huidige en toekomstige gebiedsontwikkelingen waarin de gemeente (financieel en anderszins) participeert. Deze gebiedsontwikkelingen kennen elk hun eigen risico's.

7. Financiële paragraaf

De Omgevingsvisie bevat stevige ruimtelijke ambities en raakt veel beleidsvelden. Deze Omgevingsvisie heeft geen eigen uitvoeringsbegroting, maar het is evident dat de ambities in de Omgevingsvisie financiële consequenties hebben (denk aan gebiedsinvesteringen en apparaatskosten). De uitwerking van de Omgevingsvisie vindt plaats in (uitvoerings)programma's, beleid, het omgevingsplan (als opvolger van de bestemmingsplannen) en diverse

gebiedsontwikkelingen. Zoals gebruikelijk vragen wij u voor de uitvoering van de Omgevingsvisie (investeringsopgaven) middelen via de (meerjaren)begroting. Zoals eerder gezegd in dit raadsvoorstel is er een versnelling en hogere gemiddelde woningbouwproductie dan de afgelopen tien jaar nodig die we hanteerbaar maken door de vorming van een programmaorganisatie Stadmaken op de Veluwe met een programmadirecteur. In de MPB 2022-2025 heeft uw raad daar ook al een reservering in de BROA voor opgenomen.

8. Communicatie van het besluit

Na vaststelling van de visie door de raad zullen we via alle gemeentelijke kanalen (website, Stedendriehoek, social media) breed communiceren over de vaststelling van deze visie. We bieden de media ook aan de portefeuillehouder te interviewen, zodat we goed kunnen onderstrepen hoe trots we op deze visie zijn. Verder streven we ernaar om na vaststelling voor een brede doelgroep een korte film te produceren van maximaal 2 minuten. Hiermee brengen we kernachtig in beeld waar de visie op hoofdlijnen over gaat. We willen zo de kern van de visie op een toegankelijke manier en voor een breed publiek ontsluiten. In dit filmpje en alle andere communicatie uitingen blijven we verwijzen naar de webpagina's die we ontsluiten via www.apeldoorn.nl/omgevingsvisie waar we de ambities en gebiedsprofielen op een compacte manier samenvatten. In onze uitingen nemen we ook een algemene uitnodiging op aan iedereen die met een initiatief wil bijdragen aan de realisatie van de visie. In de gebiedsvisies krijgt deze uitnodiging en de gebiedsparticipatie verder vorm.

9. Realisatie van het besluit

De planning rond de vaststelling van de Omgevingsvisie ziet er als volgt uit:

- 20 januari 2022: PMA (technische presentatie)
- 3 februari 2022: PMA (hoorzitting indieners zienswijzen)
- 10 februari 2022: PMA (voorbereidende besluitvorming)
- 17 februari 2022: PMA (eventueel extra behandelmoment)
- 24 februari 2022: Raad (vaststellen Omgevingsvisie)
- 2022 e.v.: uitwerking Omgevingsvisie in programma's en gebiedsgerichte plannen

Burgemeester en wethouders van Apeldoorn,
de secretaris,

Digitaal ondertekend door T.J.H.M. Berben
op 18-02-2022
T.J.H.M. Berben

de burgemeester,

Digitaal ondertekend door A.J.M. Heerts
op 18-02-2022
A.J.M. Heerts

Reactienota Omgevingsvisie Apeldoorn 2040

en bijbehorend Omgevingseffectrapport

Inleiding

Voor u ligt de reactienota waarin we verslag doen van alle ingekomen reacties naar aanleiding van de tervisielegging van onze ontwerp-Omgevingsvisie "Woest aantrekkelijk Apeldoorn". In deze formele fase van onze participatie hebben we veel reacties mogen ontvangen over de koers die we met deze visie in willen slaan. Er zijn 211 zienswijzen ingediend, waarvan 87 als zelfstandige zienswijzen en 124 als ondersteunende dan wel exact gelijklopende zienswijze, zijn binnengekomen. Daarnaast zijn ongeveer 3400 reacties op onze digitale enquête (de Toekomstwijzer) zijn ontvangen. Wij zijn erg blij met al uw reacties, en de beantwoording ervan heeft geleid tot een verbetering van onze Omgevingsvisie.

We hebben gedurende het hele proces van de Omgevingsvisie in verschillende fases en op verschillende manieren ingezet op het verzamelen van inbreng van inwoners, ondernemers en andere partners. Daarnaast is de Omgevingsvisie ook vooral een bevoegdheid van onze gemeenteraad en hebben we met hen op verschillende momenten afgestemd en heeft de raad haar inbreng kunnen leveren op de inhoud van de visie. Het proces is dan ook samen met een raads werkgroep vormgegeven. Het proces rond de totstandkoming heeft verschillende tussenproducten opgeleverd, zoals Toekomstverhalen, en het Koersdocument. Participatie rond de Omgevingsvisie omvat ook het hele proces dat aan het opstellen vooraf ging. Wij danken alle deelnemers aan het volledige proces rondom de Omgevingsvisie van harte voor hun inzet en inbreng. Mede dankzij hen zijn wij gekomen tot onze mooie Omgevingsvisie, een eindresultaat om trots op te zijn.

Onze ontwerp-Omgevingsvisie en het bijbehorende ontwerp-Omgevingseffectrapport (OER) hebben van 11 juni 2021 tot en met 22 juli 2021, zes weken ter inzage gelegen. In plaats van de gebruikelijke vier weken is een termijn van zes weken aangehouden vanwege de zomerperiode. Hiermee gaven wij een ieder optimaal de mogelijkheid te reageren op de ontwerp-Omgevingsvisie. Wij hebben de ter inzage legging breed onder de aandacht gebracht; er waren verschillende mogelijkheden om de stukken in te zien. Digitaal via de gemeentelijke website en de landelijke website (ruimtelijkeplannen.nl), en in papieren vorm op verschillende locaties in de gemeente, waaronder het stadhuis en diverse locaties in de dorpen.

Tijdens de inzageperiode konden zienswijzen worden ingediend. Ook dit was op verschillende manieren mogelijk: digitaal, per post of via formulieren op de locaties, waar geprinte inzage-exemplaren van de stukken lagen. Er zijn ook een aantal zienswijzen na de sluitsdatum ingekomen. Er is voor gekozen alle, dus ook deze, zienswijzen mee te nemen in de beantwoording in deze reactienota. Een klein deel van de zienswijzen had betrekking op het Omgevingseffectrapport,

De Omgevingsvisie heeft een zeker abstractieniveau en geeft de ambities op hoofdlijnen weer. De beantwoording van de zienswijzen sluit aan op het abstractieniveau van de Omgevingsvisie. Dit betekent dat de behandeling van de zienswijzen zich richt op de opmerkingen met relevantie voor de ontwerp-Omgevingsvisie.

Daarnaast is het Omgevingseffectrapport bij aanvang van de ter inzagelegging voor advies naar de commissie voor de milieueffectrapportage (Cie. MER) gestuurd. De commissie heeft dit advies uitgebracht; inmiddels is het ook gepubliceerd. Op grond van dit advies is het Omgevingseffectrapport aangevuld en ligt nu ook voor ter vaststelling, als onderbouwing van onze Omgevingsvisie. De aanvulling heeft ook geleid tot verbetering van de Omgevingsvisie.

Tot slot zijn verschillende overlegpartners in de gelegenheid gesteld om een reactie te geven in de vorm van een zienswijze of in de vorm van een advies. We ontvingen drie reacties. Daarnaast hebben wij veel reacties gekregen van andere maatschappelijk partners van ons. Onder andere van corporaties, natuurmonumenten, onze erfgoedpartners, Apeldoorn Partners (vanuit de toeristische sector), adviesraad Sociaal Domein en onze commissie Omgevingskwaliteit hebben wij een zienswijze ontvangen. Wij willen ook alle partners van harte danken voor hun inhoudelijke bijdragen. Deze bijdragen zijn in de reactienota verwerkt.

Verder hebben we ook gezocht naar een laagdrempelige manier om inwoners die geen zienswijze indienen te laten reageren op de Omgevingsvisie. Dit is de 'Toekomstwijzer' geworden: 14 stellingen die belangrijke keuzes die we willen maken weerspiegelen. In totaal hebben hier ruim 3400 mensen op gereageerd. In de deelnota Toekomstwijzer gaan we in op de resultaten.

Samenvattend: deze Reactienota is verdeeld in vijf onderdelen:

1. Ingekomen zienswijzen
2. Adviezen van de overlegpartners
3. Advies van de Commissie voor de milieueffectrapportage
4. Resultaten Toekomstwijzer
5. Overzicht van wijzigingen en aanvullingen

De eerste vier onderdelen betreffen vier deelnota's. We gaan in op de ingekomen zienswijzen, de adviezen van de overlegpartners en het ingekomen advies van de commissie MER. Op onderdelen heeft dit geleid tot aanpassingen in de Omgevingsvisie en tot een aanvulling van het OER. Hierover gaat het in de betreffende deelnota's.

Tot slot bestaat onderdeel vijf uit een Overzicht van alle wijzigingen en aanvullingen die in de Omgevingsvisie zijn aangebracht, naar aanleiding van de zienswijzen, het advies van de Cie. MER en de wijzigingen in de Omgevingsvisie naar aanleiding van de aanvullingen op het Omgevingseffectrapport. Verder zijn in dit overzicht ook de redactionele wijzigingen opgenomen. Als laatste is een overzicht opgenomen waarin de aanvullingen op het Omgevingseffectrapport zijn weergegeven.

Samenvatting reactienota

In 211 zienswijzen en ongeveer 3400 reacties op de Toekomstwijzer - die uitgezet is via diverse kanalen - heeft u aangegeven wat u vindt van de belangrijkste keuzes in onze mooie Omgevingsvisie. Wij zijn blij met uw mening en deze respons. In onze ogen is dit een brede peiling. Het laat zien of we volgens u de goede weg inslaan. Door al uw reacties is onze Omgevingsvisie verbeterd. Hieronder gaan we kort in op de belangrijkste zaken die ons zijn opgevallen.

Hoofdstad van de Veluwe

Het algemene beeld dat de zienswijzen en de ingevulde Toekomstwijzer geven, is dat een aantal van onze hoofdkeuzes wordt ondersteund. Bijval vindt het versterken van onze groene en sociale stad, twee van de belangrijke pijlers in de Omgevingsvisie. Keuzes die daarmee samenhangen zijn: het verder ontwikkelen van de natuur en het watersysteem in onze stad en een autoluwe binnenstad met meer groen. Veel zienswijzen gaan in op de kwaliteiten van ons buitengebied, met het landschap van Veluwe en de overgang naar de IJssel. Maar ook gaan zienswijzen in op het belang van versterken van de uitnodigende buitenruimte, voorrang geven aan fiets en wandelaar en open houden van de open ruimte en het landschap, dat zo kenmerkend is voor Apeldoorn. Breed geaccepteerd is dan ook de keuze dat we voortbouwen op ons specifieke DNA als hoofdstad van de Veluwe en tegelijk ook dat we als gemeente nauw verbonden zijn met de Cleantech regio. Dit wordt ondersteund met de keuzes in deze visie gericht op uitnodigende buitenruimte en nieuwe natuur met groen en water, tot woonmilieus en duurzame bedrijven, en vooral ook meer ruimte voor fietser en voetganger.

Inspirerende ideeën

Veel gaf u ons mee ter inspiratie, waarvoor dank. Ideeën rond nieuwe woonvormen. Het opwekken van energie, vooral in de stad op daken en infrastructuur. Projecten met stadsnatuur. Voedselbossen. Of - van een andere en grotere schaal - het bouwen van een heel nieuw dorp in plaats van een nieuwe woonwijk. Die ideeën zijn enthousiasmerend, maar lastig te verwerken in de visie. Wel heeft het ons nog meer doen beseffen dat in gesprek blijven en ruimte geven voor nieuwe initiatieven, belangrijk is. We willen daar in de uitvoering van deze visie *samen met u* op terug komen. Ook willen wij er instrumenten voor gaan ontwikkelen.

Participatie

Een duidelijke toon in de zienswijzen heeft te maken met het gevoel van tekortkomingen in participatie. Een aantal mensen voelt zich overvallen. Als mensen in een gebied wonen waar in de toekomst veranderingen staan te gebeuren, begrijpen wij goed dat deze veranderingen veel vragen oproepen en onzekerheid met zich meebrengen. Daarom hebben wij onze inwoners en alle betrokken partijen zo goed mogelijk geïnformeerd over en betrokken bij de Omgevingsvisie. Dit is gebeurd door bekendmakingen en berichtgeving via diverse kanalen en door het bieden van mogelijkheden deel te nemen aan verschillende gespreksrondes over de ontwikkelingen. Hoewel wij niet alle onzekerheid kunnen wegnemen, kunnen en zullen wij de betrokkenen wel goed op de hoogte houden en hen betrekken bij de komende stappen rond de uitwerking van de plannen.

Verdichting en groei

Over de groei van onze gemeente is het beeld in de zienswijzen en de Toekomstwijzer genuanceerder. Groei binnen grenzen wordt zeker gesteund. Wel stelt men vragen over meer onderbouwing van onze groeiprognozes. Over hoeveel we groeien, met welke woningen en op welke plekken, is in de Toekomstwijzer anders gereageerd dan in de zienswijzen. In de Toekomstwijzer is er overwegend bijval op belangrijke ruimtelijke keuzes: eerst binnen het stedelijk gebied woningen gaan ontwikkelen, door transformatie en vernieuwing allereerst gaan verdichten, hoogbouw in het centrum, één grote woonwijk aan de rand en meer menging van sociale doelgroepen. Wel wordt er verschillend gekeken naar hoe we die groei als gemeente gaan vormgeven.

Ook bestaan er zorgen over het mogelijk verdwijnen van veel groen in de stad en het verdwijnen van landschap bij de stedelijke ontwikkeling van de stadsranden. Door minder te groeien kunnen we het landschap sparen, is de gedachte in meerdere zienswijzen. Of men meent dat door meer te verdichten in de bestaande stad op lege plekken en in leegstaande gebouwen uitbreiding wellicht overbodig is. Kansrijk vindt men de transformatie van leegstaande kantoren en winkels naar woningbouw in de centrumgebieden. En ook dat de bestaande stad nog veel ruimte te bieden heeft voor verdichting. In de Omgevingsvisie willen we tweederde van ons programma in de bestaande stad onderbrengen.

Ondersteuning krijgt ook het uitgangspunt dat we een sterke gezinsstad zijn en willen blijven. En dat we meer gemengde woongebieden willen ontwikkelen met een gevarieerd woningaanbod. In meerdere zienswijzen maar ook in de toekomstwijzer vraagt men aandacht voor bijzondere doelgroepen en bijzondere woonvormen en ook voor de betaalbaarheid van nieuwbouw.

Vitale dorpen en buitengebied

De keuze in de visie om de dorpen ruimte te geven voor groei en ontwikkeling vindt bijval in zowel de Toekomstwijzer als in de zienswijzen. In de zienswijzen komt wel een beeld naar ook naar voren dat er ook inwoners zijn die zich zorgen maken. Zorgen over het verdwijnen van de schoonheid van het landschap door de aanleg van grootschalige energieparken. Een groot deel van de zienswijzen heeft betrekking op deze zorg. In de Toekomstwijzer is de mening over grootschalige energieparken verdeeld. De stelling over dit onderwerp laat een overwegend positieve score zien op het bundelen naar grotere parken. In de aanvullende 'open' commentaren lezen we uiteenlopende uitspraken: zowel zorgen over de aantasting van het landschap als reacties dat energieopwekking het groene karakter van Apeldoorn versterkt en erbij hoort. Qua draagvlak blijkt dit een lastige ruimtelijke keuze: de tijdelijke grootschalige zonneparken veranderen het aanzien van het landschap. Een deel van onze inwoners heeft hier veel zorgen over. Dat maakt dat het cruciaal is om tegelijk met deze aanleg zorg te dragen voor een verbeterde aanleg van landschappelijke structuren en aandacht te hebben voor de biodiversiteit. Daarmee bouwen we aan duurzame landschappelijke structuren, waar de komende decennia tijdelijk een ander gebruik – de opwek van duurzame energie – in wordt ondergebracht.

Belangrijkste wijzigingen

De belangrijkste wijzigingen en aanvullingen in de Omgevingsvisie en het Omgevingseffectrapport (OER) geven wij hieronder kort voor u weer. Voor een uitgebreider overzicht verwijzen wij naar hoofdstuk 5.

Samenvatting wijzigingen:

- Er is meer onderbouwing gegeven op onze groei prognoses vanuit verschillende bronnen. Daarmee wordt duidelijk dat groei geen doel op zich is maar een realistische onderbouwde prognose waar wij ruimtelijk op voorsorteren in onze visie. Wij verwachten een groei naar ten minste 180.000 inwoners.
- Ook de prognose voor de groei van bedrijven en locaties is nader onderbouwd op grond van onderzoeksrapporten en de huidige vraag naar bedrijvenlocaties.
- Het bij de ontwerpvisie opgestelde OER schoot op onderdelen tekort. De Cie. MER heeft dit in haar advies meegegeven. Ook zienswijzen gingen in op zorgen rond de milieueffecten. Daarop is een 'Aanvulling op het Omgevingseffectrapport' opgesteld met een aantal aanvullingen. In deze aanvulling is verduidelijkt dat bij de realisatie van onze ambities ten aanzien van groei (verdichting en uitbreiding) beter gestuurd moet worden op belangrijke milieueffecten. Dit levert enerzijds een onderzoeksagenda op, en anderzijds een aantal concrete sturingsmaatregelen bij de planvorming. Deze onderwerpen komen op verschillende plekken terug in de visie, als toelichting op het rapport, in de vorm van vaste waarden (feitelijk randvoorwaarden bij de uitwerking) bij de verschillende gebiedsprofielen en in de uitvoeringsparagraaf.
- Over de energieopgave is de recentere stand van zaken rond de voorkeur voor wind en de afhankelijkheid daarvan met betrekking tot milieueffecten tekstueel aangevuld. We blijven inzetten op het bundelen van grootschalige duurzame energieopwekking van zon en wind.
- Wat betreft de grootschalige zonneparken is meer onderbouwing gegeven hoe we tot de keuzes van de gebieden zijn gekomen, welk criteria daarbij zijn gehanteerd, wat de relatie met de RES is en de rol van de gemeente bij de gebiedsvisies.
- Bij iedere ontwikkeling is voorwaardelijk opgenomen dat we toetsen op natuurinclusiviteit en klimaatadaptatie en dat we tegelijkertijd onze groenblauwe hoofdstructuur vergroten. Een belangrijke ambitie wordt hiermee ook toetsbaar bij uitvoering.

Recht doen aan iedereen

Er waren veel reacties: 211 ingediende zienswijzen en ongeveer 3400 respondenten via de digitale weg. Daarnaast werkten vele betrokkenen in 2018 aan de vooravond van de Omgevingsvisie mee aan 'Toekomstverhalen, hoe zien Apeldoorners 2030'. Dat is een teken van grote betrokkenheid en geeft een goed beeld van de stemming onder u als inwoners en belanghebbenden. We zijn hier dankbaar voor. Daarnaast realiseren we ons dat veel inwoners niet reageren op plannen die nog globaal zijn,

zoals deze Omgevingsvisie. En we realiseren ons ook dat slechts een klein deel van alle inwoners en betrokkenen zelf in de pen klimt. Toch op hoofdlijnen en houden we hier bij onze vervolgstappen terdege rekening mee. In onze communicatie maar zeker ook in ons voorgestelde beleid. Concreet: bij de nadere uitwerking van plannen en ambities uit deze Omgevingsvisie blijven we continu in gesprek met inwoners ,en onze partners. We staan open voor wensen, zorgen of ideeën die ook na deze formele inspraakprocedure nog volgen.

Inhoudsopgave

Inleiding	2
Samenvatting reactienota.....	4
Inhoudsopgave	7
1. Reactienota, Deelnota Zienswijzen	8
1.1. Blijken van waardering	9
1.2. Participatie.....	9
1.3. Wonen	11
1.4. Werken	15
1.5. Energie	19
1.6. Mobiliteit	25
1.7. Natuur, Landschap en Erfgoed	27
1.8. Uitvoerbaarheid ambities	31
1.9. Locatie/object gebonden zienswijzen.....	32
1.10. Overig	37
1.11. Overkoepelend subthema Omgevingseffectrapport	38
2. Reactienota, Deelnota Overlegpartners	41
2.1. Veiligheidsregio Noord- en Oost Gelderland	41
2.2. GGD Noord- en Oost-Gelderland.....	42
2.3. Provincie Gelderland	43
3. Reactienota, Deelnota Commissie voor de milieueffectrapportage	45
3.1. Verduidelijken van ambities.....	45
3.2. Aanvullen referentiesituatie: foto van de leefomgeving en autonome ontwikkelingen	46
3.3. Verdere uitwerking beoordelingskader.....	46
3.4. Verdieping van de effectbeoordeling.....	46
3.5. Aanscherpen voorkeursvariant en onderbouwing gemaakte keuzes	47
3.6. Aanvullen samenvatting	47
4. Reactienota, Deelnota Toekomstwijzer	48
4.1. Algemeen beeld	48
4.2. Resultaat bewonerspanel.....	48
4.3. Resultaat Toekomstwijzer op Instagram en Facebook	53
4.4. Resultaat Toekomstwijzer op www.apeldoorn.nl	55
5. Reactienota, Overzicht van wijzigingen en aanvullingen	57
5.1. Wijzigingen in de Omgevingsvisie.....	57
5.2. Aanvulling op het Omgevingseffectrapport (OER)	73
Bijlage 1 – Detail informatie Deelnota, Toekomstwijzer	74

1. Reactienota, Deelnota Zienswijzen

Leeswijzer

Er zijn 211 zienswijzen ingediend, waarvan 87 als zelfstandige zienswijzen en 124 als ondersteunende dan wel exact gelijklopende zienswijze, zijn binnengekomen. De voorliggende Deelnota zienswijzen biedt een overzicht van alle ingediende zienswijzen en onze beantwoording daarop. De Deelnota Zienswijzen maakt onderdeel uit van de stukken ter definitieve vaststelling van de Omgevingsvisie Apeldoorn.

Deze Reactienota voorziet in een thematische behandeling van de zienswijzen. Dit houdt in dat de zienswijzen per onderwerp zijn samengevat en beantwoord. Het voordeel is: een overzichtelijke samenvatting en een samenhangende uitleg over het desbetreffende onderwerp. De zienswijzen zijn op hoofdlijnen samengevat, de essentie wordt beschreven.

In principe zijn alleen de opmerkingen met relevantie voor de ontwerp-Omgevingsvisie meegenomen. Een Omgevingsvisie heeft een zeker abstractieniveau. Gedetailleerde opmerkingen zijn daarom niet altijd even uitvoerig en/of niet op hetzelfde detailniveau beantwoord. De zienswijzen zijn dan ook in sterk verkorte vorm in deze nota opgenomen. Daarnaast was het ordenen en beantwoorden van vele zienswijzen een omvangrijke en complexe taak. Wij kunnen dan ook niet uitsluiten dat er op detailniveau zaken niet volledig of voldoende zijn beantwoord.

De ingekomen zienswijzen zijn ondergebracht in de volgende thema's:

1. Blijken van waardering
2. Participatie
3. Wonen
4. Werken
5. Energie
6. Mobiliteit
7. Natuur en landschap
8. Uitvoerbaarheid ambities
9. Locatie/object gebonden zienswijzen
10. Overig
11. Overkoepelend subthema Omgevingseffectrapport

Het overkoepelend subthema Omgevingseffectrapport komt deels op meerdere plekken in de overige thema's terug. Om te kunnen voorzien in een consistente en overzichtelijke beantwoording is dit onderdeel als subthema opgenomen. In het onderdeel 'Overkoepelend subthema Omgevingseffectrapport' wordt dit dan ook verder uitgediept. Daarin gaan we onder meer in op een nadere, cijfermatige onderbouwing.

Reacties over hetzelfde thema worden gebundeld behandeld. Alle volledige zienswijzen zijn op aanvraag beschikbaar.

Elke zienswijze heeft een eigen nummer meegekregen, waarmee anonimiteit is gewaarborgd. De indiener van een zienswijze kan zoeken op zijn of haar eigen nummer. Zienswijzen die bestonden uit meer thema's, zijn op verschillende plekken van deze nota terug te vinden onder hetzelfde nummer. Zienswijzen die zijn ingediend ter ondersteuning van een andere, zelfstandige zienswijze zijn als zodanig in beeld gebracht.

De beantwoording van de zienswijzen sluit af met een conclusie, waarin wordt aangegeven of en welke aanpassingen/vervolgacties plaatsvinden.

1.1. Blijken van waardering

Nummer ingediende zienswijze op dit thema: 5, 12, 25, 34, 43, 71, 78, 86, 104, 109, 120

Samenvatting van de zienswijzen

De ambities en doelen in de ontwerp-Omgevingsvisie Apeldoorn 2040 worden door een aantal indieners van een zienswijze positief ontvangen. 'Het tintelt van enthousiasme'. Hierbij komen termen als 'overwegend positief', 'rijk document' en 'tevreden over inhoud' een aantal keren voorbij. Verder krijgt de gemeente complimenten over de wijze waarop zij de ambities en doelen wenst te behalen. Eén van de indieners zegt hierover: 'Waardering voor de inhoud en presentatie van documenten, creatief, gedurfd, gedegen en volledig kader'. Eén iemand merkte daar ook bij op dat Apeldoorn een stad is, zonder de nadelen van een stad. Meerdere Vanuit een maatschappelijke organisaties hebben is ook blijken van waardering gegeven gekomen. Een ervan geeft aan Zij geven aan: 'Met uw omgevingsvisie legt u een mooi, natuurinclusief fundament voor de toekomst van Apeldoorn.'

Beantwoording van de zienswijzen door gemeente

De Omgevingsvisie is opgesteld om een evenwichtig en toekomstbestendig fundament te bieden aan de verdere ontwikkeling van Apeldoorn. Dit alles is natuurlijk gericht op het belang van de inwoners. Wij denken dat de verrichte inspanningen hebben geleid tot een mooi resultaat voor onze mooie gemeente. Het is dan ook goed en fijn te ervaren dat de voorgelegde keuzes worden gewaardeerd en onderschreven. Wij danken indieners voor het kenbaar maken hiervan. Uiteraard laat dit onverlet dat ook andere kenbaar gemaakte inzichten worden gewaardeerd en gewogen.

Conclusie

De ingediende zienswijzen hebben niet geleid tot aanpassing van de Omgevingsvisie en/of het Omgevingseffectrapport.

1.2. Participatie

Nummer ingediende zienswijze op dit thema: 4, 6, 8, 15, 17, 21, 26, 30, 36, 43, 63, 74, 85, 101, 106, 131, 135, 137

- Zienswijze 6 wordt ondersteund door zienswijze: 82, 83, 87, 88, 114
- Zienswijze 17 wordt ondersteund door (gelijkluidende) zienswijze: 19, 20, 21, 27, 29, 32, 40, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 58, 59, 60, 61, 62, 72, 73, 91, 96, 98, 100, 101, 108, 115, 117, 118, 122, 123
- Zienswijze 26 wordt ondersteund door zienswijze: 13, 14, 16, 18, 47, 74, 76, 77, 85, 107, 121, 127, 128, 133, 134, 139 t/m 211

Samenvatting van de zienswijzen

De inwoners zijn naar de mening van indieners niet of onvoldoende betrokken bij de totstandkoming van de Omgevingsvisie. In Beekbergen zijn wel toeristen benaderd. Men is zeer gesteld op de rust in de dorps- en landelijke gebieden en men voelt zich overvallen door de plannen in onder meer Klarenbeek en Beemte Broekland (zonneparken en bedrijventerreinen). Er wordt niet met de mensen gesproken, maar over de mensen. Men is nauwelijks betrokken bij pilots. Er zijn enquêtes uitgezet in Beemte Broekland, maar met de resultaten daarvan is onvoldoende gedaan. Een betere informatievoorziening is nodig en het is belangrijk de wensen van mensen te inventariseren. Ook is de inspraak slecht getimed, namelijk in de zomerperiode. Men merkt ook op dat de inspraakperiode tekort was. Specifiek vanuit Uddel verzoekt men de inwoners actief te blijven ondersteunen. Verder verwijst men naar strijdigheid met internationale wet- en regelgeving op het gebied van inspraak.

Beantwoording van de zienswijzen

Wij onderschrijven het belang van actieve betrokkenheid van de maatschappij bij het proces van de totstandkoming van de Omgevingsvisie. Bij dat proces hebben wij in verschillende fases en op verschillende manieren bijdragen verzameld van inwoners, ondernemers en andere partners, maar ook van toeristen. Toeristen en de recreatieve sector zijn namelijk van groot belang voor Apeldoorn. Daarbij is het van belang te melden dat dit proces meer onderdelen en notities omvat dan alleen de uiteindelijk opgestelde Omgevingsvisie. Participatie rond de Omgevingsvisie omvat dit hele proces. Hieronder geven wij een beschrijving van de hoofdlijnen.

Proces en participatie vanaf 2018

Bij de start van het proces in 2018 hebben wij via een uitgebreid participatieproces input verzameld aan de voorkant. In dat kader zijn er gesprekken gevoerd met circa 300 inwoners, op straat, tijdens zogenaamde toekomstexpedities met de bus en tijdens toekomstafels per stadsdeel en gebiedsdeel van het buitengebied. Deze input, samengevat in 'toekomstverhalen', is meegenomen bij het opstellen van het Koersdocument Apeldoorn 2030. Feitelijk was dit het programma van eisen (vanuit de raad aan het college) voor de Omgevingsvisie. Hierin staat welke thema's er spelen en tot welke hoofdpogaven dit zal leiden. Het Koersdocument is door de raad vastgesteld in november 2019. Met dit programma van eisen is in 2020 een drietal Ontwikkelperspectieven uitgewerkt. Vanwege de coronabeperkingen is toen gekozen voor een participatieronde met meer ruimte voor verdieping en minder deelnemers. Aan deze rondetafelgesprekken namen vooral onze partners deel, die juist in de eerste brede participatieronde niet als gesprekspartners benaderd zijn. Daarnaast is ook met de raad tijdens openbare vergaderingen van de politieke markt tweemaal gediscussieerd over de ontwikkelperspectieven. Alle input is betrokken bij de opgestelde Omgevingsvisie, zoals die medio 2021 als ontwerp zes weken ter inzage is gelegd.

Communicatie tervisielegging

We hebben een intensief communicatietraject ingezet om de Omgevingsvisie en de inzageperiode onder de aandacht te brengen. Dit hield onder meer in: herhaalde publicaties in krant, huis-aan-huis blad en op social media en twee webinars. Ook zijn de wethouders op enkele zaterdagen in gesprek gegaan met inwoners, op straat, bij de supermarkt en op de markt. We hebben de inwoners geattendeerd op de speciale webpagina's op onze site, waar zij op een makkelijke en toegankelijke manier konden lezen waar het in de Omgevingsvisie om draait. Ook wezen we steeds op de mogelijkheden om een zienswijze in te dienen en op onze 'Toekomstwijzer' met stellingen over de Omgevingsvisie.

Het indienen van zienswijzen is dus een van de vele manieren waarop inwoners en andere belangstellenden en belanghebbenden konden meedenken en communiceren. Wij herkennen ons dan ook niet in het beeld dat de inwoners onvoldoende zijn betrokken bij het totstandkomingsproces van de Omgevingsvisie, integendeel. Dat staat wel los van het feit dat we erkennen dat we niet alle wensen van alle inwoners hebben kunnen verwerken in de Omgevingsvisie.

Periode van tervisielegging

Specifiek ten aanzien van de timing van de tervisielegging van het ontwerp het volgende. De formele termijn lag deels binnen en deels buiten de vakantieperiode en betrof een ruim tijdvak, 6 weken, in plaats van 4 weken. Deze periode is twee weken langer dan gebruikelijk op grond van de gemeentelijke Inspraakverordening. De verordening schrijft namelijk vier weken voor. Juist vanwege de zomerperiode is besloten de ontwerp-Omgevingsvisie zes weken ter visie te leggen om een ieder aanvullend de mogelijkheid te geven om te reageren. Daarnaast zijn wij ruimhartig omgegaan met zienswijzen die na afloop van de gestelde termijn zijn ingekomen. Wij zien de timing van de tervisielegging van de voorgelegde Omgevingsvisie dan ook niet als een belemmerende factor.

Aandacht voor participatie

Verder merken wij voor de volledigheid nog op, dat de gemeente Apeldoorn ook in het verdere proces en bij de verdere uitwerkingen voornemens is te blijven inzetten op een brede inbreng van inwoners en betrokkenen.

Gelet op het bovenstaande zijn wij dan ook van mening dat wij een goed participatietraject hebben doorlopen, waarin wij vanuit verschillende invalshoeken waardevolle inzichten hebben gekregen waarmee we de Omgevingsvisie hebben kunnen verbeteren. Wij vinden niet dat de wijze waarop invulling is gegeven aan het onderdeel inspraak, niet zou voldoen aan internationale wet- en regelgeving. Het hierboven omschreven traject past binnen de desbetreffende kaders.

Conclusie

De ingediende zienswijzen hebben niet geleid tot aanpassing van de Omgevingsvisie en/of het OER.

1.3. Wonen

Nummer ingediende zienswijze op dit thema: 2, 3, 5, 6, 7, 8, 15, 22, 25, 30, 34, 37, 41, 42, 43, 46, 48, 64, 66, 67, 79, 80, 81, 84, 86, 95, 101, 104, 109, 111, 116, 119, 120, 130, 136, 137

Samenvatting van de zienswijzen

Mate van groei

In de ontwerp-Omgevingsvisie wordt een onderbouwing van het uitgangspunt te groeien naar 180.000 gemist. De ontwerp-Omgevingsvisie hanteert de schaa sprong naar 180.000 inwoners (dus 12.500 woningen toevoegen) als vertrekpunt. In hoeverre komt dit voort uit het Regionale woonprogramma (2030) en vooruitzichten voor de langere termijn (2040). In een aantal zienswijzen zet men vraagtekens bij de uitbreidingsbehoefte voor wonen: waar is deze behoefte op gebaseerd? Wordt de groei niet teveel als een vanzelfsprekendheid gepresenteerd? Naast kanttekeningen omtrent het aantal woningen zijn er kanttekeningen geplaatst bij de gevolgen voor het milieu door de bouw van zoveel woningen. Men is van mening dat de gemaakte keuzes omtrent woningbouw onvoldoende zijn onderbouwd, en milieueffecten, maar ook de mobiliteitseffecten onvoldoende in kaart zijn gebracht.

Inbreiding versus uitbreiding

Sommige zienswijzen gaan in op de verhouding tussen bouwen in de stad (2/3) en het uitbreiden van de stad (1/3): waarom kan er niet meer in de stad zelf worden gebouwd? Is uitbreiden wel nodig? Door wellicht meer in te breiden kan de uitbreiding worden voorkomen. Aandacht wordt gevraagd voor (aanvullende) inbreidingsmogelijkheden, bijvoorbeeld op het Zwitsalterrein. Er is ook steun voor de keuze eerste de bestaande stad te verdichten, en leegstaande gebouwen daarbij te betrekken. Verder vraagt men om meer 'out-of-the-box' te denken als het om woningbouw gaat. Is het bijvoorbeeld niet mogelijk om Kinderpretpark Julianatoren te verplaatsen naar Ecofactorij II? Er is ook gevraagd om meer bijzondere woningbouw in de Maten. Voor de binnenstad vraagt men aandacht om wonen boven winkels mogelijk te maken en zo de binnenstad te verdichten. Er heerst volgens indieners ook onduidelijkheid omtrent de locaties Jongeneel en UVW. Anderzijds, hebben een aantal indieners bezwaren tegen de bouw van appartementen in de buurt van het Kanaal.

Stadsrand zuid

Er zijn ook zienswijzen binnengekomen die specifiek gaan over bepaalde gebieden in de gemeente. Een tweetal zienswijzen doen de suggestie niet de stad uit te breiden (in het gebiedsprofiel Stadsrand zuid), maar Beekbergen en Lieren uit te breiden tot grote dorpen. Een andere zienswijze stelt dat Lieren juist geen voorstad van Apeldoorn mag worden. In een aantal zienswijzen stelt men dat uitbreiden van de stad ten koste gaat van het karakteristieke landschap en dat is zonde. Apeldoorn moet juist zuinig zijn op het buitengebied en het karakter van de dorpen respecteren, zo vindt men. Sommige indieners van zienswijzen stellen dat op z'n minst een buffer moet overblijven tussen Beekbergen/Lieren en de stad.

Betaalbaarheid nieuwe woningen

Veel aandacht wordt gevraagd voor het bouwen van betaalbare woningen met aandacht (al dan niet in de binnenstad) voor starters, senioren en voldoende plekken voor woonwagens. Daarbij wordt ook gevraagd om een notitie voor senioren vast te stellen. Men vraagt ook aandacht voor duurzaamheid, meervoudig ruimtegebruik, mobiliteit, hoogwaardige architectuur en levensloopbestendig bouwen in relatie tot woningbouw. Hierbij wijst men op het gasvrij-bouwen, nul-op-de-meter-woningen en circulair en hoogwaardig bouwen van deze woningen. Aandacht wordt ook gevraagd voor betaalbaarheid en kwetsbare groepen in onze samenleving. Vervolgens vraagt men aandacht voor het voorzieningenniveau in de dorpen en het 'groen' in en om de dorpen en de stad. Tot slot gaat een aantal zienswijzen over de vraag wat er gaat gebeuren met bijvoorbeeld een bestaande woning of een bestaand bedrijf in Stadsrand zuid. En men vraagt of de gemeente bewoners tijdig wil betrekken bij de uitwerking van de plannen.

Beantwoording van de zienswijzen door gemeente

Woningbehoefte

De verwachting is dat de Nederlandse bevolking groeit van 17.500.000 inwoners in 2021 naar ongeveer 19.000.000 inwoners in 2040 (bron: CBS). De gemiddelde woningbezetting is de afgelopen decennia fors gedaald van ruim 3 naar 2,14 in 2021. In Apeldoorn kennen we een woningbezetting van ruim 2,3. Er is veel behoefte aan (meer betaalbare) woningen om hetzelfde aantal mensen te kunnen huisvesten. Het aandeel eenpersoons huishoudens zal naar verwachting de komende

decennia nog gaan stijgen, waardoor de zogenaamde huishoudensverdunding verder toeneemt. De laatste grote woningbouwoperatie in Nederland vond plaats tijdens de Vinex-periode in de jaren negentig. Daarna zijn er in vergelijking met de naoorlogse periode weinig grootschalige woningbouwplannen op de rit gezet. Het woningtekort bedraagt thans zo'n 300.000 woningen. Er is dus landelijk een forse inhaalslag nodig. Het Rijk stelt dat tussen 2020 en 2030 845.000 nieuwe woningen nodig zijn. De grootste huishoudensgroei verwacht men de komende jaren in de Randstad en het gebied ongeveer in de driehoek Utrecht-Zwolle-Nijmegen, de oostflank van de Randstad. De Cleantech regio (Apeldoorn-Deventer-Zutphen) ligt aan de rand van dit gebied. De provincies Gelderland en Overijssel hebben recentelijk onderzoek laten doen naar verhuisstromen uit de Randstad (bureau Rigo Research). Zij komen tot de conclusie dat de druk uit de Randstad hier de komende jaren versneld zal toenemen. Daarnaast groeit de regio autonoom; zij is ook in trek bij inwoners uit Oost-Nederland. De regio heeft in zekere zin een brugfunctie tussen west- en oost-Nederland. Dit is ook zichtbaar in Apeldoorn: Apeldoorn vormt van oudsher een afspiegeling van de landelijke groeitrend en heeft te maken met zowel woningvraag uit de Randstad als woningvraag uit Oost-Nederland.

De regio en Apeldoorn

In november 2020 is de Woonagenda van de Cleantech Regio herijkt op basis van de nieuwste woningbouwprognoses (Primos, 2020). De verwachting is dat in de regio tot 2030 21.000 woningen nodig zijn om alle huishoudens te huisvesten, oplopend tot 33.000 woningen in 2035 en 40.000 woningen in 2040. Men verwacht dat deze nieuwe woningen niet allemaal in bestaande steden en dorpen gebouwd kunnen worden. Er moet dus sprake zijn van stads- en dorpsuitbreidingen in de regio. Het regionale woonprogramma betekent voor Apeldoorn dat het woningbouwprogramma is vergroot van 5.550 naar 7.950 woningen tussen 2020 en 2029 (zo'n 4.000 woningen hiervoor zijn nu al in plannen vastgelegd, zoals Zuidbroek). Dit komt overeen met een bevolkingsgroei van 165.000 nu naar ten minste 180.000 inwoners in 2030. Trekken we de regionale prognoses door naar 2040 (de tijdshorizon van deze Omgevingsvisie), dan zijn meer woningen nodig, zowel voor de autonome bevolkingsgroei als de vraag van buiten de gemeente. Daarom gaat Apeldoorn tussen 2020 en 2039 uit van de bouw van zo'n 12.500 woningen, zowel door inbreiding als door stadsuitbreiding. Hiermee verhogen wij de woningproductie ten opzichte van de woningproductie van de afgelopen 25 jaar, met een zo'n 800-900 woningen per jaar. De bevolking komt uiteindelijk uit op 180.000+.

Inbreiding

Wij hebben gerekend aan de mogelijkheden de komende jaren binnen de stad te gaan ontwikkelen, volgens de lader van duurzame verstedelijking. De verstedelijking van de centrumgebieden, kanaalzone, spoorzone en de binnenstad maakt het mogelijk ongeveer twee derde van ons programma hier te situeren. Daarbij houden we ook rekening met belangrijke opgaven van klimaatadaptief inrichten, voldoende groene en uitnodigende buitenruimte, en het tegengaan van hittestress. Het gaat om ongeveer 9.900 woningen (4.000 in bestaande plannen en 5.900 extra). We kijken daarbij ook naar bestaande gebouwen (kantoren) voor woonfuncties te benutten. Een concrete locatie waar de gemeente streeft naar inbreiding, is bijvoorbeeld het Zwitsalsterrein. De gebiedsprofielen voor de Kanaalzone uit de Omgevingsvisie geven een impressie. Soms gaat dit gepaard met het verplaatsen van andere functies dan wonen naar een andere (en betere) plek in de stad of naar een uitbreidingslocatie, bijvoorbeeld bij een bedrijfsverplaatsing. Bij deze inbreiding gaat het meestal meer stedelijke vormen van wonen, met hogere woningdichtheden (woningen per hectare) in de vorm van hoogbouw of een mix van laagbouw en hoogbouw. Een belangrijk deel van deze woningen zullen het betaalbare segment komen (sociale huur en midden huur-koop). Op plekken waar dat kan, kiest Apeldoorn voor hoogbouw, de 'Apeldoornse bakens', zoals genoemd in de gebiedsprofielen Kanaalzone en de Spoorzone.

Uitbreiding en ontwikkeling dorpen

Niet al ons nieuwe programma situeren we in de stad. Om twee belangrijke redenen: we houden de stad met zijn nieuwe opgaven groen en leefbaar, een te hoge verdichting past niet bij ons DNA. Maar ook belangrijk is dat we, na het afronden van Zuidbroek, willen blijven bouwen aan onze gezinsstad, met woningen en woonmilieus die hier passend bij zijn. Daarom geeft deze Omgevingsvisie ook een nieuwe impuls aan het bouwen in onze dorpen. Passend bij de behoefte van ieder dorp. Alleen in de dorpen bouwen levert te weinig (betaalbare) eengezinswoningen. In de ruimtelijke ontwikkeling van Apeldoorn is Stadsrand zuid straks de nieuwste woonwijk van Apeldoorn: een volwaardige wijk die op een hele logische manier verankerd is aan de stad. We bieden hiermee in de hele gemeente verschillende woonmilieus aan, stedelijk, suburbaan én landelijk. Met aandacht voor betaalbaarheid

en onze doelgroepen. Zo kan iedereen in Apeldoorn een woonmilieu vinden dat bij hem of haar past. We sluiten daarmee aan bij het karakter van Apeldoorn: een 'open', groene stad waar ruimte is voor groen en fijne buitenruimtes. Bij de ontwikkeling van nieuwe woonmilieus en de vernieuwing van bestaande woonmilieus houden we dit karakter vast. In verhouding: de stadsuitbreiding met tussen de 2.000 - 3.000 woningen, de groei van de dorpen ongeveer 650 woningen in de komende 20 jaar

Aansluiting bestaande stad en dorpen

Bij de nieuwe stadsuitbreiding sluiten we goed aan bij bestaande wegen en groenstructuren. Uitgangspunt is een compacte stad en het tegengaan van onnodige vervoersbewegingen. Nieuwe inwoners kunnen dan ook gemakkelijker gebruik maken van voorzieningen die er al zijn (bijvoorbeeld: via de Polderweg kan gemakkelijk de Eglantier worden bereikt). Belangrijk dat de stad en de dorpen herkenbaar blijven en niet aan elkaar groeien. In algemene zin is uitgangspunt bij de ontwikkelingen dat er een duidelijke overgangszone komt tussen de nieuwe ontwikkelingen en de bestaande dorpen, maar ook met de bestaande natuurgebieden. Dit is als randvoorwaarde opgenomen naar aanleiding van uw zienswijzen. Het creëren van nieuwe dorpen op afstand van de stad of forse uitbreiding van bestaande dorpen vinden we om bovenstaande redenen geen goed idee. De zuidflank van de stad is het meest geschikt voor een nieuw woongebied. Hier ligt de meeste ruimte om een efficiënt vormgegeven woongebied met een betekenisvolle omvang te maken en kan via bestaande noord-zuid verbindingen (Kanaal-Kayersdijk-Oude Apeldoornseweg) het meest logisch worden aangesloten op de bestaande stad. Het dal van de Beekbergerbeek kan goed fungeren als natuurlijke buffer tussen de stad en Beekbergen/Lieren. De natuur- en wateropgave in dit gebied kan goed gecombineerd worden met een woongebied. Denk aan de groene verbinding tussen De Maten en het Beekbergerwoud, waarvan delen al zijn aangelegd.

Betaalbaar wonen: starters; senioren; woonwagenstandplaatsen

Het woonbeleid van de gemeente Apeldoorn is vastgelegd in de Woonagenda 2018-2021 'Iedereen een thuis', die door de raad is vastgesteld op 19 april 2019. De doelstelling uit de titel - 'Iedereen een thuis' - is onverkort van kracht voor de komende jaren. Ons woonbeleid blijft erop gericht om iedereen een thuis te geven door het bieden van een gevarieerd woningaanbod in gemêleerde buurten, ook in de Maten. De looptijd van de Woonagenda eindigt in 2021. Deze wordt met twee jaar verlengd middels een addendum, een toevoeging. Dat doen we om een nieuwe uitvoeringsagenda wonen goed op nieuw beleid aan te kunnen laten sluiten, zoals de Omgevingsvisie en de Kadernota maatschappelijke ontwikkeling. Maar ook om ruimte te geven aan een nieuwe raad en een nieuwe coalitie om het toekomstig woonbeleid vast te stellen. Zie verder de raadsbrief 'voortgang woonbeleid' van 1 september jl. met de achterliggende stukken. We willen zeer graag met onze partners, waaronder woningbouwcorporaties en maatschappelijke organisaties, dit beleid handen en voeten gaan geven de komende jaren. We gaan daarmee graag in op de uitnodiging van hun zienswijzen. In de Omgevingsvisie stellen we als doel dat minimaal 50% van al nieuwe woningen in het betaalbare segment worden gebouwd, dus sociale huur of koop) tot en met middenhuur of -koop.

We ondersteunen initiatieven voor nieuwe woonvormen voor ouderen. Daarbij denken we specifiek aan mogelijkheden om woningen te splitsen, zodat ouderen bij hun familie kunnen wonen. We kijken hierbij steeds naar de mogelijkheden in de wijken of dorpen waar veel (toekomstige) ouderen al wonen. We beseffen dat veel ouderen gewoon willen blijven wonen in hun eigen woning in hun vertrouwde buurt of wijk. Dat vinden we belangrijk en willen we ondersteunen. Voor ouderen die hun huidige grotere eengezinswoning willen ruilen voor een kleinere woning, bestaat in de sociale huursector de regeling 'Kleiner Wonen'. Huurders ouder dan 55 jaar kunnen met voorrang verhuizen en een huurkorting krijgen van maximaal €100 per maand. De woningcorporaties helpen deze oudere huurders bij het zoeken naar een andere woning.

Doelgroepen woningopgave

Iedereen moet in Apeldoorn kunnen wonen in een woning die past bij de eigen behoefte en levensfase. Het is belangrijk dat in zowel nieuwbouw als de bestaande woningvoorraad, zowel in de koop- als in de huursector, voldoende aanbod beschikbaar komt voor de verschillende doelgroepen. Huishoudens moeten kunnen toetreden of doorstromen op de Apeldoornse woningmarkt. Deze doorstroom is de laatste jaren al verbeterd, maar met de oplopende druk op de woningmarkt en toenemende vergrijzing blijft het risico op stagnatie van de verhuisketen bestaan. Door te variëren in het aanbod van nieuwbouwwoningen en het woningbouwprogramma flexibel in te richten, willen we de doorstroming voor huishoudens mogelijk en aantrekkelijk maken. Daarbij kijken we ook naar de samenstelling van de woningtypologieën in een wijk. Dat kan aanleiding zijn om meer differentiatie

aan te brengen. Vanuit de Binnenstadvisie ('stadspark') bekijken we hoe en waar we winkelruimte kunnen omvormen naar wonen (aanleiding vormt de motie 'Woonkels' van de gemeenteraad). De mogelijkheid 'wonen boven winkels' is hierin meegenomen.

Met de corporaties hebben we de locaties benoemd waar we de 500 extra sociale huurwoningen kunnen realiseren. Op die locaties hebben we zicht op realisatie van ruim 750 sociale huurwoningen. In de komende twee jaar realiseren de corporaties 551 woningen, waarvan 228 behoren tot de 500 extra sociale huurwoningen. De gemeente heeft eind 2021 ook een beleidsregel woonwagendstandplaatsen vastgesteld. Dan wordt een start gemaakt met de realisatie van de standplaatsen, waarvoor enkele locaties in beeld zijn. Met de woningcorporaties hebben we afgesproken dat zij 25 á 30 standplaatsen realiseren voor hun doelgroep. In een beleidsnotitie flexwonen geven we initiatiefnemers houvast om initiatieven te kunnen beoordelen. Momenteel voeren we gesprekken voor realisatie van 200 flexwoningen om o.a. arbeidsmigranten in te huisvesten.

Programma dorpen

Naast het realiseren van voldoende woningen voor onze inwoners in de stad, is vitaliteit van dorpen en buitengebied een belangrijk thema in de Omgevingsvisie. De gemeente omvat 12 unieke dorpen en buurtschappen met elk een eigen karakter. We streven ernaar de vitaliteit van onze dorpen te versterken door onder meer het toevoegen van woningbouw die past bij het eigen karakter van de dorpen. In de woningbouwprogrammering hebben de dorpen dezelfde positie als de stad. Samen hebben de dorpen een aandeel van dertien procent in de woningbouwplanning. Dus met de groei van Apeldoorn als geheel, geeft deze Omgevingsvisie meer ruimte voor groei van de dorpen, en dat vinden wij een waardevolle ontwikkeling. Daarmee blijven de dorpen ook draagkrachtiger. Binnen de programmering is ruimte voor kleinschalige particuliere initiatieven. Die ruimte wordt per jaar bepaald op basis van de actuele behoefte. De opgaven voor de stad en de dorpen zijn verschillend van omvang en van karakter. Ook de dorpen onderling verschillen soms sterk. De opgaven voor de dorpen zijn uitgewerkt in het 'perspectief voor de woningbouwprogrammering in de dorpen van Apeldoorn 2017-2018':

- bredere variatie is nodig in woonmilieus
- betaalbaar wonen: meer goedkoop aanbod dan in het planaanbod is opgenomen
- starters op de woningmarkt hebben het moeilijk
- aandacht voor bewoners met een toenemende zorgbehoefte

We houden dit dorpenperspectief aan. Jaarlijks actualiseren wij de prioriteitenagenda voor de afzonderlijke dorpen in samenspraak met belanghebbende partijen daar. Minimaal jaarlijks wordt de woningbouwprogrammering geagendeerd in het dorpenplatform. De gemeente monitort de woningmarkt en de planningslijst. Tweejaarlijks maken we nieuwe factsheets per dorp. In het tweejaarlijkse kwalitatieve marktonderzoek van de gemeente wordt ook apart naar de dorpen gekeken. We kijken in overleg met de dorpsraden, de corporaties, de huurdersbelangenvereniging en andere belanghebbenden hoe we binnen de bestaande dorpen tegemoet kunnen komen aan de veranderende woningbehoefte. Dit doen we niet in één keer voor meerdere jaren, maar regelmatig, zodat we flexibel op de behoefte kunnen inspelen (adaptief programmeren). We willen in onze dorpen ook koop- en huurwoningen blijven toevoegen en initiatieven faciliteren die een bijdrage leveren aan de leefbaarheid van de dorpen. Ook hier moeten inwoners een thuis houden en vinden.

Kansen binnenstad

Verder streeft de gemeente op basis van de Binnenstadvisie naar een 'stadspark', naar vergroening van de binnenstad. Bij de uitwerking van deze visie gaan we kijken waar en in welke vorm ruimte is voor bewonersinitiatieven op gebied van vergroening, of bijvoorbeeld het verbouwen van eetbare producten. De zienswijzen worden betrokken bij deze uitwerking.

Meervoudig ruimtegebruik

We streven in onze visie ernaar de opgaven gezamenlijk op te laten lopen. Voor de ontwikkeling van nieuwe woonlocaties betekent dit veel aandacht voor duurzaamheid van de nieuwe terreinen, klimaatadaptatie, aantrekkelijke buitenruimte, en tegengaan hittestress. Met iedere ontwikkeling bouwen we ook aan de aanleg van nieuwe (groenblauwe) natuur, en biodiversiteit. Dat doen we door onze groenblauwe hoofdstructuur naar de randen van de stad verder uit te breiden. De ontwikkelingen gaan hier ook aan bijdragen.

Conclusie

De ingediende zienswijzen hebben niet geleid tot andere keuzes in de Omgevingsvisie. Wel hebben zij geleid tot de volgende aanpassingen van de Omgevingsvisie en/of het Omgevingseffectrapport:

- Paragraaf 5.1 van de Omgevingsvisie is aangevuld op basis van de beantwoording onder de kop 'Woningbehoefte / verhouding inbreiding-uitbreiding / gebiedsprofiel Stadsrand zuid'.
- De paragraaf 'Omgevingskwaliteit – drie aandachtsgebieden' is aangevuld met instrumenten die de gemeente kan hanteren in het omgevingskwaliteitsbeleid.
- Naar aanleiding van de ingediende zienswijzen is het Omgevingseffectrapport (OER) aangevuld en verdiept. De uitkomsten hiervan geven ons inzicht in de milieueffecten van de gemaakte keuzes en geven randvoorwaarden mee voor het vervolg. Dit heeft geleid tot een onderzoeksagenda die we bij de uitvoering van de Omgevingsvisie ter hand zullen nemen. Voor de volledigheid verwijzen wij naar de aanvulling op het OER.
- Aan het gebiedsprofiel Binnenstad is tekstueel toegevoegd als 'kans': wonen boven winkels.
- Naar aanleiding van ingediende zienswijzen is de volgende verduidelijking opgenomen in de Omgevingsvisie met betrekking tot de verdeling van de woningbouwprogrammering.
- In paragraaf 5.1 van de Omgevingsvisie hebben we een nadere toelichting opgenomen met betrekking tot de variatie in woningbouwaanbod. We gaan daarbij in op de realisatie van woningen voor inwoners in verschillende levensfasen, met verschillende prijsniveaus (zowel huur als koop). Sociale huurwoningen, woonwagendplaatsen en flexwonen komen expliciet aan de orde.
- In het gebiedsprofiel voor de Stadsrand zuid is een vaste waarde toegevoegd met betrekking tot een overgangszone met het natuurgebied.

1.4. Werken

Nummer ingediende zienswijze op dit thema: 3, 4, 5, 7, 8, 9, 12, 15, 25, 28, 34, 42, 48, 49, 68, 70, 74, 75, 80, 84, 90, 92, 93, 99, 137

Samenvatting van de zienswijzen

Uitbreidingsvraag bedrijvenlocaties

Een aantal zienswijzen zet vraagtekens bij de uitbreidingsbehoefte voor werken: waar is deze behoefte op gebaseerd? Wordt de groei niet teveel als een vanzelfsprekendheid gepresenteerd? In de ontwerp-Omgevingsvisie wordt het toevoegen van 77 hectare netto uitgeefbaar bedrijventerrein een vaststaand uitgangspunt genoemd. Hoe verhoudt zich dit tot het Regionale programma werken (RPW). En wat levert het op, bijvoorbeeld qua werkgelegenheid

Inbreiding

In algemene zin wordt in de zienswijzen voorrang gegeven aan inbreiden binnen de bestaande stad en werklocaties boven uitbreiding met nieuwe bedrijventerreinen. Men vraagt zich af of we niet meer moeten inzetten op revitalisering van bestaande bedrijventerreinen? In een aantal zienswijzen stelt men dat uitbreiden van de stad ten koste gaat van het karakteristieke landschap en dat is zonde. Men waarschuwt voor 'verdozing' van het landschap (grote bedrijfsgebouwen langs de snelweg). Apeldoorn moet juist zuinig zijn op het buitengebied en het karakter van de dorpen respecteren. Enkele zienswijzen gaan over detailhandel, wijkwinkelcentra en de veranderingen op wijkniveau maar ook de voorzieningen in de dorpen.

Buitengebied

Over landbouw zijn de meningen van de indieners verdeeld. Ze variëren van doorgaan met verduurzamen, waarbij men ook vragen stelt over de financiering van de verduurzaming van de agrarische sector, tot juist inzetten op opbrengstmaximalisatie. Een enkele zienswijze gaat over meer aandacht voor het evenementenbeleid. Men stelt dat de huidige recreatiedruk in de gemeente Apeldoorn te hoog is. Verder gaat een aantal zienswijzen in op de ontwikkelingen in Stadsrand zuid en hoe het aspect 'water' is meegenomen bij de gewenste ontwikkelingen. Daarnaast gaat het over de vraag wat er gaat gebeuren met bijvoorbeeld een bestaande woning of een bestaand bedrijf in Stadsrand Noord (waar tussen 2030 en 2040 wordt gemikt op bedrijfsterrein). Ook vraagt men zich af of de gemeente de bewoners tijdig betreft bij de uitwerking van de plannen.

Beantwoording van de zienswijzen door gemeente

Uitbreidingsvraag

Apeldoorn heeft een veelzijdige economische structuur (maakindustrie, zorg, transport, toerisme, dienstverlening) en ruim 100.000 arbeidsplaatsen. Voor WOII kende Apeldoorn al een sterke maakindustrie, waarvan sommige bedrijven nog steeds bestaan. Na WOII is Apeldoorn verder gegroeid als regionaal economisch hart. Eind 2019 zijn op basis van nieuwe economische prognoses van het Centraal Planbureau en het Planbureau voor de Leefomgeving bestaande regionale afspraken voor bedrijventerreinen opnieuw tegen het licht gehouden. De daaraan voorafgaande prognoses en afspraken voor de periode 2016-2025 werden sterk beïnvloed door de kredietcrisis in de jaren 2007-2011 en de daarop volgende economische neergang; plannen voor nieuwe bedrijventerreinen verdwenen in de ijskast. De nieuwe afspraken in het Regionale Programma Werken (RPW) 2019-2030, gebaseerd op onderzoek van de Stec Groep, gaan uit van een regionale behoefte van 100 hectare netto uitgeefbaar bedrijventerrein tot 2030 bij een laag groeiscenario en 159 hectare netto uitgeefbaar bij een hoog groeiscenario (netto betekent uitgeefbare grond exclusief wegen en groen). De regio heeft besloten uit te gaan van het hoge groeiscenario, gelet op de snelle gronduitgifte in de praktijk en de hoeveelheid koopopties die genomen zijn op (potentiële) bedrijfsgrond. Voor Apeldoorn is afgesproken dat zij in deze periode 40 Ha nieuw te ontwikkelen terrein kan realiseren: Ecofactorij II, Kieveen, Uddel en de Kameleon locatie vallen binnen deze 40 Ha. Daarbij komt dat de Cleantech regio gunstig ligt in Nederland en goede verbindingen heeft met andere economische centra. De verwachting is dat de behoefte aan bedrijventerrein in dit deel van Nederland onverminderd groot zal zijn.

De regionale behoefte aan bedrijventerrein is verdeeld over de gemeenten in de Cleantech regio: Apeldoorn, Deventer, Zutphen, Voorst, Epe, Heerde, Lochem en Brummen. Bedacht moet worden dat Apeldoorn vanaf eind 2019 vrijwel geen uitgeefbaar bedrijventerrein meer heeft en de geschiedenis leert ook dat de feitelijke gronduitgifte meestal hoger uitpakt dan de prognose. Bureau Buiten heeft de geprognostiseerde vraag naar bedrijventerreinen specifiek voor Apeldoorn in beeld gebracht. De uitbreidingsvraag tot 2030 bij een economische groei volgens het laag landelijk groeiscenario is door hen geprognostiseerd op 39 hectare. Als de economie zich ontwikkelt volgens het hoge groeiscenario is de uitbreidingsvraag 77 hectare. Deze prognose is hoger dan het onderzoek dat de Cleantech regio heeft uitgevoerd. Dit komt mede doordat deze prognose is gebaseerd op (bijna) volledige levering van de gronden aan het begin van de planperiode die zich nu in de contractfase bevinden respectievelijk gereserveerd zijn. Ook stelt dit onderzoek dat door de gunstige geografische ligging van Apeldoorn tezamen met de relatief grote en hoogopgeleide beroepsbevolking in Apeldoorn en de directe omgeving maken dat het vestigingsklimaat van Apeldoorn zich onderscheidt van dat van de overige gemeenten in de Cleantech-regio. De sectoren industrie, groothandel en logistiek zullen de grootste uitbreidingsvraag kennen. De ruimtebehoefte van 77 hectare netto komt bovenop het areaal bedrijventerrein dat zich nu in de stad en de dorpen bevindt; het is dus uitbreidingsvraag en geen vervangingsvraag. Hierbij moeten we ook bedenken dat het revitaliseren en verduurzamen van bestaande bedrijventerreinen (ook een belangrijk speerpunt in het economisch beleid) geen extra uitgeefbaar terrein oplevert.

Inbreiding woningbouw vraagt uitbreiding bedrijventerreinen

Het herbestemmen van bestaand bedrijventerrein in de stad (bijvoorbeeld ten behoeve van woningbouw) zou betekenen dat de 77 hectare netto evenredig moet worden opgehoogd, omdat we binnen Apeldoorn onze bedrijven natuurlijk willen behouden. Wanneer door transformatie het nodig mocht zijn een bedrijf binnen de stad te verplaatsen, willen we andere locaties kunnen aanbieden. Het behoud van werkgelegenheid is daarbij leidend. Vandaar dat wij na de eerste ontwikkeling van de locaties Ecofactorij 2 en de Kar aan de zuidzijde van Apeldoorn, op termijn de gronden aan de noordrand willen reserveren voor kleinschaliger bedrijvenlocaties.

Rol regio

De gemeente maakt samen met de regiogemeenten in de Cleantech regio afspraken voor werken, die door de provincie worden goedgekeurd. Deze verplichting ligt vast in de provinciale Omgevingsverordening. Per gemeente wordt bepaald hoeveel geprogrammeerd moet worden en voor welke periode dat geldt. De gemeente bepaalt zelf waar dat binnen de gemeente een plek moet krijgen en in welke vorm.

Meervoudig ruimtegebruik

We streven in onze visie ernaar de opgaven gezamenlijk op te laten lopen. Voor de ontwikkeling van nieuwe bedrijvenlocaties betekent dit veel aandacht voor duurzaamheid van de nieuwe terreinen, klimaatadaptatie, aantrekkelijke buitenruimte, en tegengaan hittestress. Met iedere ontwikkeling bouwen we ook aan de aanleg van nieuwe (groenblauwe) natuur, en biodiversiteit. Dat doen we door onze groenblauwe hoofdstructuur naar de randen van de stad verder uit te breiden. De ontwikkelingen gaan hier ook aan bijdragen.

Welzijn

Werken en werkgelegenheid is een belangrijk voorwaarde voor de sociale stad. Lokale (wijk)economie is soms wezenlijk voor juist kwetsbare groepen. Wij grijpen de groei van onze gemeente aan om de stad ook socialer te maken. Geen (nieuwe) stedelijke ontwikkeling betekent achteruitgang voor onze gemeente in meerdere opzichten. Investeren in nieuwe bedrijfslocaties betekent dat we meer werk kunnen creëren voor onze huidige inwoners. Onze binnenstad leefbaar en onderscheidend houden, met het oog op onze veranderende manier van winkelen, vraagt investeringen en ruimtelijke aanpassingen. Door werk te maken van stedelijke ontwikkeling kunnen we verder bouwen aan een stad waar het nog fijner wonen werken en recreëren is.

Programma en werklocaties

De gemeente heeft tot 2030 behoefte aan ongeveer 77 hectare netto uitgeefbaarbedrijventerreinen, We verdelen dit over:

- Ecofactorij II en De Kar (nabij de afslag A1-N345) (bij elkaar 70 hectare),
- uitbreiding van Kieveen (Loenen)
- uitbreiding van bedrijventerrein Uddel (samen bij elkaar 7 hectare).

Tussen 2030 en 2040 (de planhorizon van deze Omgevingsvisie) kan eventueel worden voorzien in een uitbreiding in het gebied Apeldoorn-noord (uitbreiding Stadhoudersmolenweg en/of ten noorden van de Oost-Veluweweg). Deze uitbreiding kan nodig zijn om bedrijven uit de stad te verplaatsen ten behoeve van andere stedelijke functies (bijvoorbeeld in de Kanaalzone of Spoorzone, maar ook voor het opvangen van de vraag uit de markt ten gevolge van autonome groei.

De Ecofactorij II en De Kar zijn uitstekend geschikt als terrein voor grootschaliger bedrijven, die gericht zijn op een nationale transportas (A1). De verbinding met het zoekgebied voor energieopwekking langs de A1 biedt goede kansen op een gezamenlijk en duurzaam energiesysteem en andere vormen van samenwerking, zoals duurzaam vervoer. Het gebied rond de Stadhoudersmolenweg zou daarentegen geschikt kunnen zijn voor kleinschaligere bedrijven, die wat minder noodzakelijk georiënteerd zijn op de nationale transportas A1. Soms hebben deze bedrijven een meer lokale en regionale oriëntatie. Langs de huidige Stadhoudersmolenweg staan de nodige voorbeelden. Ook hier geldt dat door bundeling van bedrijven goede condities ontstaan voor samenwerking tussen bedrijven.

Evenementen en toerisme

Het idee de Hoofdstad van de Veluwe te versterken, met een binnenstad als “Stadspark” vindt veel bijval en daar zijn we blij mee. Toerisme is belangrijk voor Apeldoorn. En de binnenstad is natuurlijk een belangrijke plek om onze gasten te ontvangen. In de Omgevingsvisie is geen kader opgenomen omtrent evenementen. De Omgevingsvisie is hier niet de plaats voor. Voor evenementen geldt een apart evenementenbeleid. In de visie wordt wel iets gezegd over evenementen. In het gebiedsprofiel Kanaalzone staat een beschrijving van het Zwitsalterrein, waarin stadsbrede evenementen zijn opgenomen (met als voorbeeld het Drakenbootfestival). Dit wordt ondersteund met een sfeerbeeld op blz. 85. Ook de binnenstad is een belangrijke locatie voor evenementen. Evenementen worden steeds interessanter voor de aantrekkingskracht van binnensteden. In de toelichtende kaart bij het gebiedsprofiel Binnenstad is geen specifieke locatie opgenomen voor evenementen. Afhankelijk van de aard en de omvang kan een evenement plaatsvinden in de binnenstad. We zijn blij met uw aandacht hiervoor en hebben gezien het belang van evenementen in het gebiedsprofiel een “vaste waarde” (randvoorwaarde bij de uitwerking) opgenomen voor evenementen in de binnenstad. .

De provincie Gelderland werkt momenteel aan het plan Recreatiezonering Veluwe, als uitwerking van het beheerplan Natura 2000-gebied Veluwe. Het plan ziet toe op een betere balans tussen dagrecreatie en natuur. Het bevat een zonering en concrete maatregelen om deze balans te verbeteren. In het plan is een patroon zichtbaar: de plekken met de meeste dagrecreatie liggen aan de rand van de Veluwe en de stilste natuur in het midden. Apeldoorn wil dagrecreatie concentreren in de stadsrand: paleispark, park Berg en Bos, Orderbos en rond natuurtransferium 't Leesten. Het kaartje op blz. 44 van de ontwerp-Omgevingsvisie laat dit zien.

Vitale vakantieparken

Ook werkt de gemeente met regionale partners aan de Veluwe agenda ('de Veluwe op één') en heeft ze een programma Vitale vakantieparken, gericht op kwaliteitsverbetering van de verblijfsrecreatiesector. Hierbij gaat het niet zozeer om meer ruimte voor deze sector, maar om een beter toeristisch product. Het voorkomen van (permanent) bewonen van recreatieparken (door onder meer arbeidsmigranten) is ook onderwerp van dit programma. Daarnaast heeft de gemeente specifiek beleid ontwikkeld voor huisvesting van arbeidsmigranten, een belangrijke doelgroep voor de Apeldoornse economie (denk aan papierindustrie en slachterijen). Doel is te komen tot een betere en bestendige huisvesting van deze doelgroep.

Voorzieningen

De gemeente heeft een rol bij ontwikkeling en beheer van publieke voorzieningen, zoals een bibliotheek, sportvoorziening of basisschool. Bij de thema's 'Vitale dorpen en buitengebied' en 'Sociaal fundament versterken' stelt de gemeente waarde te hechten aan een goed voorzieningenpakket, dat past bij de schaal en sociaaleconomische structuur van de dorpen. Toch is het behoud van alle voorzieningen niet te garanderen. Denk maar aan de vele winkels die op dit moment verdwijnen door ander koopgedrag, versterkt door onze huidige coronacrisis. We zullen dan moeten kijken naar nieuwe invullingen en of oplossingen voor voorzieningen die echt nodig zijn. Denk aan slimme combinaties van functies en/of vormen van vervoersmanagement. Het voert te ver om de exacte rol van de gemeente hierin te beschrijven (die verschilt per functie en omstandigheid), maar de intentie is er om te zorgen voor vitale dorpen met een passend voorzieningenpakket. Zo streven wij ernaar sport- en cultuurvoorzieningen in de dorpen overeind te houden. Deze voorzieningen hebben naast alle positieve invloed op de volksgezondheid, zeker ook in de dorpen, een grote sociale functie, waaraan wij ook veel waarde hechten.

Landbouw

Op blz. 43 van de Omgevingsvisie staan we stil bij het agrarisch perspectief, zoals vastgesteld door de raad. Dit perspectief schetst per deelgebied in het buitengebied een verschillend ontwikkelperspectief. De door het Rijk en de provincie ingezette verduurzaming van de landbouw vormt de rode draad in de verschillende perspectieven en is beschreven op blz. 44. De gemeente heeft geen reden vraagtekens te plaatsen bij het beleid van rijk en provincie, sterker nog: de gemeente ondersteunt de verduurzaming van de landbouw. Dit is vastgelegd in de recente Startnotitie landbouw, op grond waarvan de gemeente gaat werken aan een nieuw landbouwbeleid. Hierin komen acties te staan die vanuit de gemeentelijke rol en verantwoordelijkheid kunnen worden genomen voor het faciliteren van verduurzaming van de landbouw. Echter, de financiering is primair een zaak van de Rijksoverheid en de sector zelf. De gemeente speelt daarin een marginale rol. De Omgevingsvisie spreekt zich daar niet over uit. Wel schept zij het ruimtelijke kader waarbinnen deze transitie zich kan afspelen. In de toekomst zal dit uitgewerkt worden in een Omgevingsplan, dat de juridische regels bevat voor de landbouwtransitie.

Mengen functies werken en wonen

De gemeente streeft in gebiedsprofielen Binnenstad, Kanaalzone en Spoorzone naar menging van functies. De uitwerking van de gebiedsprofielen zal duidelijk maken welke werkfuncties dit exact kunnen zijn. Dan ontstaat meer zekerheid voor investeerders. Hogere milieucategorieën laten zich in ieder geval niet goed mengen met wonen. Meestal gaat het om een mix van wonen en de milieucategorieën 1 en 2. Denk daarbij aan dienstverlening, kleinschalige maakbedrijven, horeca, onderwijs en zorgfuncties. In de Binnenstadvisie ('stadspark') geeft de gemeente aan zich te realiseren dat het detailhandelsvolume de komende jaren verder zal krimpen. Daarom opteren wij in de binnenstad voor meer functiemenging: wonen, detailhandel, lichte bedrijvigheid, horeca. Buiten de binnenstad voert de gemeente een restrictief beleid als het gaat om nieuwvestiging van detailhandel en horeca. In de wijk- en dorpswinkelcentra en op aangewezen locaties voor perifere detailhandel (Europaweg en De Voorwaarts) mag zich detailhandel en horeca vestigen. Alleen voor supermarkten

geldt dat beperkte vestiging buiten deze centra mogelijk is. Op deze wijze wordt 'weglekken van detailhandel en horeca' voorkomen. De gemeente gaat de komende jaren aan de slag met detailhandel en een detailhandelsvisie. De eerste stap hierin was de Startnotitie Detailhandelsvisie. Twee doelstellingen uit deze startnotitie zullen worden opgenomen in de Omgevingsvisie. De gemeente zal in de tekst scherper aangeven wanneer zij bij voorzieningen ook winkels bedoelt. De Startnotitie Detailhandelsvisie zal inderdaad worden uitgewerkt tot een volwaardige Detailhandelsvisie; daarin wordt de koers bepaald voor de winkelcentra.

Stadsrand zuid en bestaande voorzieningen

De geplande ontwikkelingen in het gebiedsprofiel Stadsrand zuid hebben ontegenzeggelijk gevolgen voor bestaande functies in dit gebied. De gemeente realiseert zich dat terdege. Bij de uitwerking van dit gebiedsprofiel zullen wij zoveel mogelijk rekening houden met bestaande functies. Belanghebbenden zullen hier nauw bij betrokken worden.

Conclusie

De ingediende zienswijzen hebben niet geleid tot andere keuzes in de Omgevingsvisie. Wel hebben zij geleid tot de volgende aanpassingen van de Omgevingsvisie en/of het OER:

- Toegevoegd aan de vaste waarden is: ontmoetingsplek, met een functie voor evenementen.
- De tekst in de Omgevingsvisie met betrekking tot het Agrarisch perspectief op blz. 43/44 is geactualiseerd aan de hand van de Startnotitie Landbouw.
- Paragraaf 4.1 van de Omgevingsvisie 'Aantrekkelijke woonwijken' is aangevuld met de volgende twee doelstellingen uit de Startnotitie Detailhandelsvisie:
 - We geven ruimte aan het verkleuren (andere functies) van de wijkwinkelcentra
 - We sturen op schone en veilige winkelcentra en goed contact met de ondernemers.
- Paragraaf 4.4 van de Omgevingsvisie 'Nabijheid van voorzieningen' is aangevuld met 'winkels' conform tekstsuggestie indieners.
- Paragraaf 5.1, laatste alinea, van de Omgevingsvisie 'Kantoren en wijkwinkelcentra' is aangevuld met de volgende tekstsuggesties van indieners 75: *"Wij streven naar een optimale nabijheid van buurtvoorzieningen. Onderwijs, winkels, sport, cultuur en zorg. Al deze voorzieningen vormen samen onze basisinfrastructuur, die wij willen behouden in wijken en dorpen."*

1.5. Energie

Nummer ingediende zienswijze op dit thema: 1, 4, 8, 11, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 23, 24, 26, 27, 29, 32, 35, 47, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 58, 59, 60, 61, 62, 72, 73, 74, 76, 77, 78, 84, 85, 86, 89, 91, 92, 94, 96, 97, 100, 101, 102, 103, 105, 106, 110, 112, 120, 124, 132, 137

- Zienswijze 17 wordt ondersteund door (gelijkluidende) zienswijze: 19, 20, 21, 27, 29, 32, 40, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 58, 59, 60, 61, 62, 72, 73, 91, 96, 98, 100, 101, 108, 115, 117, 118, 122, 123
- Zienswijze 26 wordt ondersteund door zienswijze: 13, 14, 16, 18, 47, 74, 76, 77, 85, 107, 121, 127, 128, 133, 134, 139 t/m 211

Samenvatting van de zienswijzen

Grootschalige opwek zonne-energie

De inwoners maken zich grote zorgen om de ontwikkeling van grootschalige zonneparken. Met name de inwoners van Klarenbeek voelen zich het afvoerputje van de gemeente Apeldoorn. Een groot deel van de opgave rond energieopwekking zal conform de Omgevingsvisie in dit gebied gelokaliseerd zijn. Ook veel bewoners aan de noordzijde in Beemte Broekland uiten hun zorgen voor grootschalige zonneparken. Men merkt op dat in de gemeente reeds 28 ha zonnepanelen is gerealiseerd en nu wordt er in de visie 100 ha aan de noordzijde van Apeldoorn genoemd. De Nationale Omgevingsvisie (NOVI) bepleit het beperken van zonneparken op landbouwgrond. De gemeente houdt zich hier niet aan, stelt men. Ook geeft men aan dat de pilot zonneweide zeer ongelukkig is gekozen: de start is verwarrend en geeft onrust onder de inwoners. De gemeente geeft geen gehoor aan de zonneladder.

Landschap en biodiversiteiten landbouw

Het realiseren van 100 ha zonneparken aan de noordzijde van Apeldoorn, nabij Beemte Broekland, zal het historische landschap aantasten, vreest men. Hierdoor zal de totale kwaliteit van de groene omgeving in de gemeente worden aangetast. 100 ha zonneparken (aan de noordkant van Apeldoorn) betekent dat er geen oog is voor biodiversiteit, naar de mening van indieners. Bovendien zal het net

(Liander) worden overbelast. Bij de realisatie van zonneparken/panelen wordt het Landschapskookboek niet nageleefd, volgens indieners. Men verzoekt de gemeente herhaaldelijk rekening te houden met de impact van zonneweides op het landschap en sterk te sturen op landschappelijke inpassing. De voorgenomen zoekzone ligt bovendien in het door de provincie aangegeven Landbouw Ontwikkelings Gebied (L.O.G).

Beemte Broekland en gebiedsvisie

Men geeft aan moeite te hebben met het proces waarmee de gemeente start met een gebiedsvisie voor de inpassing van de zonnenvelden bij Beemte Broekland. Het verdeelt de gemeenschap, bestaande uit inwoners, grondeigenaren en in initiatiefnemers. Dat er grote zorgen en bezwaren zijn tegen zonneparken en zonnepanelen blijkt ook uit een enquête onder (600) huishoudens van Beemte Broekland. Van de respondenten gaf slechts 18% aan vóór zonneparken te zijn, waarbij zou moeten worden gestreefd naar kleinschalige landschappelijke inpassing en geen grootschalige clustering.

Molenallee

Specifiek voor de locatie (ten oosten van de Molenallee) verzoekt men de gemeente het initiatief niet te ondersteunen, omdat het volgens de indieners niet in een zoekgebied voor geclusterde opwekking van duurzame energie zou liggen. Het toestaan van een zonnepark hier zou leiden tot verrommeling van het landschap.

RES en Omgevingsvisie

Het is niet duidelijk of de ontwerp-Omgevingsvisie en de RES 1.0 op elkaar zijn afgestemd en dezelfde ambitie hebben voor wat betreft zonne-energie. Wat is de reikwijdte van beide instrumenten?

Zoekzones voor windenergie

Naast grote zorgen om zonneparken uitten inwoners ook bezwaren tegen de bouw van windturbines. Men ageert tegen de bouw van grootschalige windturbines of windparken. Specifiek tegen de locatie van windturbines nabij de A50/A1. Het is daarnaast niet duidelijk of ontwerp-Omgevingsvisie en RES 1.0 op elkaar zijn afgestemd en dezelfde ambitie hebben voor wat betreft windenergie. Men verzoekt de gemeente rekening te houden met de afstand van windturbines ten opzichte van gevoelige objecten, zoals woningen, om overlast van de windturbines te voorkomen.

Mestvergisting en gebiedsvisie Uddel

Een indiener uit Uddel vraagt aandacht voor mest als onderdeel in de energietransitie. Men wil vanuit Uddel ook graag een bijdrage leveren aan de energietransitie voor het dorp. Maar men vindt het teleurstellend dat de integrale gebiedsvisie geen ruimte biedt voor energieopwekking door middel van vergisting van mest. Uddel is een dorp met een agrarische signatuur. De gemeente tast direct het karakter van het dorp aan, naar de mening van de indieners. De gemeente gaat de problemen uit de weg. Het verplaatsen van agrarische bedrijven is geen oplossing. Uddel ziet mogelijkheden om de intensieve veeteelt in en rond het dorp te behouden en de stikstofbelasting te verminderen en bij te dragen aan de energietransitie.

Beantwoording van de zienswijzen door gemeente

Algemeen

Bij de beantwoording hieronder van de zienswijzen met betrekking tot het thema Energie zijn ook de recente inzichten van na de inspraakperiode meegenomen: de totstandkoming van de definitieve RES, de aanvullingen op het Omgevingseffectrapport en de voorbereidingen op de gebiedsvisie met betrekking tot zonneparken in Beemte Broekland.

Een deel van de ingebrachte zienswijzen komen overeen met reacties en geuite zorgen van Apeldoornse insprekers in het planproces van de inmiddels vastgestelde Regionale Energiestrategie (RES) voor de Cleantech Regio. Aanvullend verwijzen we dan ook graag naar het eindverslag van inspraak op de ontwerp-RES¹ en de 'Zienswijzennota gemeente Apeldoorn van Concept-RES naar ontwerp-RES'²

¹ Raadpleeg voor meer informatie de website van de gemeente, in het raadsinformatiesysteem: <https://apeldoorn.parlaeus.nl/user/meeting/action=view/id=807>

² Raadpleeg voor meer informatie de website van de gemeente, in het raadsinformatiesysteem: <https://apeldoorn.parlaeus.nl/user/meeting/action=view/mag=008088082aa8a2aa0828aa8a2aac7473>

Verhouding tussen RES, Omgevingsvisie en Gebiedsvisies

Tijdens de inspraak op het thema Energie is een veel gestelde vraag of verschillende beleidsprocessen wel goed op elkaar aansluiten: wat is de verhouding tussen de RES, de omgevingsvisie en de aangekondigde gebiedsvisies zoals bij Beemte Broekland?

In de Regionale Energiestrategie maken we als gemeente afspraken met andere regiogemeenten, provincie en waterschappen over alleen de energietransitie. De kernvragen van de RES:

- Welke mogelijkheden zien we voor grootschalige elektriciteitsopwekking uit zon en wind in de regio tot 2030?
- Om hoeveel elektriciteitsopwekking gaat het en waar in de regio kan die het beste een plek krijgen?
- Wat zijn daarbij de principes?

De RES heeft geen wettelijke status, zoals de omgevingsvisie en focust zich op één thema, energie. De RES wordt daarmee ook een sectoraal strategisch afsprakenkader genoemd. De RES-partijen spreken af zich in te spannen om de RES te vertalen in hun eigen beleid, zoals in de Omgevingsvisie.

In de Omgevingsvisie staat omschreven welke toekomstige ontwikkelingen de gemeente nastreeft. De Omgevingsvisie richt zich niet op één thema, maar kijkt integraal: verschillende ruimteclaims worden afgewogen en krijgen een plek. Zo is in onze Omgevingsvisie de groei van het aantal inwoners en arbeidsplaatsen een belangrijk thema dat ook veel ruimte vraagt. Hoewel bij de RES op regionale schaal al gekeken is naar andere belangen, vindt de brede integrale afweging dus plaats in de Omgevingsvisie. Hierin is op het schaalniveau van de gemeente een afweging gemaakt hoe de uitspraken uit de RES een plek kunnen krijgen. Zo is in de RES de voorkeur uitgesproken voor het werken met clusters van zonnenvelden (uitgangspunt is 'ja, graag'), maar zijn geen clustergebieden aangewezen. Dat gebeurt nu wel op hoofdlijnen in de Omgevingsvisie.

Ook de Omgevingsvisie is een visie op hoofdlijnen. Op weg naar uitvoering zijn concreter beleid en concretere plannen nodig. De gemeente doet dat met gebiedsvisies, afwegingskaders, omgevingsplannen en -vergunningen.

Voor de gebiedsvisies biedt de Omgevingsvisie het meest directe kaderstellende beleid. We starten met een gebiedsvisie in Beemte Broekland. De gemeente neemt daarbij een actieve procesrol op zich voor goede afwegingen, met inspraak van belanghebbenden. Meer dan in het proces voor de RES en de Omgevingsvisie is er gelegenheid voor gesprek met lokale partijen en bewoners over de invulling in het gebied zelf. Bedoeling is de lessen uit deze gebiedsvisie te gebruiken bij gebiedsvisies voor de andere energieclusters.

De actuele status van de RES, en de samenhang met de Omgevingsvisie en als vervolgstap de gebiedsvisie leidt niet tot wijziging van de doelstellingen van de Omgevingsvisie. Wel is in de eindversie van de Omgevingsvisie meer uitleg opgenomen over de keuze voor clustervorming in de doorvertaling van de RES, als kader voor de gebiedsvisies. We hebben besloten, op verzoek van betrokken inwoners, de start van het proces van de eerste gebiedsvisie uit te stellen tot na de vaststelling van de RES en Omgevingsvisie, zodat de besluitvorming eerst op de schaal van de gehele gemeente zal plaatsvinden, voor we verder gaan met de uitwerking op gebiedsniveau.

Zonneparken, grootte van de opgave in Apeldoorn

De grootte van de opgave voor zonneparken is afgeleid uit de ambitie van de gemeenteraad om als Apeldoorn voor 2050 energieneutraal te zijn en daar ook voor 2030 versneld stappen in te zetten. Energieneutraal betekent dat binnen de gemeentegrenzen evenveel energie duurzaam wordt opgewekt als er energiegebruik is. Deze ambitie is vastgesteld door de raad (met als tussendoel energieneutraal 39% in 2030) voordat we als gemeente zijn gestart met onze Omgevingsvisie. Naast maatregelen op het gebied van energiebesparing en zonnepanelen op daken en warmtewinning, is berekend dat een aanzienlijke hoeveelheid energieopwekking uit zonneparken nodig zal zijn. Onze inschatting is dat het tot 2030 gaat om 250 hectare aan ruimte voor zonneparken. Maar daarbij is dan ook al binnenstedelijk voorzien in zonne-energie op zoveel mogelijk nieuwe en bestaande woningen en andere geschikte oppervlaktes. De basis van dit programma is de stand van de techniek zoals we die kennen ten tijde van het opstellen van de Omgevingsvisie. Deze vertaling in hoeveelheid ruimte is uitgangspunt voor verdere uitwerking in het omgevingsbeleid. We zijn ons ervan bewust dat technische inzichten in de energietransitie kunnen veranderen: bijvoorbeeld in de mogelijkheden voor energiebesparing, het opwekvermogen van energiebronnen en het ruimtebeslag.

Bij de opgavebepaling hebben we het principe van de zonneladder gevolgd. Daarbij zien we realisatie van zonneparken als aanvullende trede om de opgave te kunnen halen. Gezien de grootte van de ambitie voor 2030 betekent toepassing van dit principe niet per definitie een volgorde in tijd van realisatie. Wel geeft het een voorkeursvolgorde aan om te bepalen hoeveel aanvullende, grootschalige energieopwekking nodig is om de ambitie bijtijds te halen. Dit is ook landelijk het gehanteerde principe. In de komende jaren blijven we bekijken wat de potentie is van de verschillende treden op de zonneladder, zodat de omvang van zon-op-land zo beperkt mogelijk kan worden gehouden. We verwachten hiervan een steeds scherper beeld te krijgen. Daarbij hoort ook het inspelen op nieuwe kansen buiten het klassieke 'zon-op-dak', zoals de aanleg van solar carports (zonne-energie op overdekte parkeerterreinen) of geveltoepassingen.

Daarnaast is in het nationale Klimaatakkoord met alle gemeenten afgesproken dat zij alle in regioverband aangeven hoeveel zij willen bijdragen aan grootschalige opwekking van elektriciteit uit zonnevelden en windenergie op land, bij elkaar 35TWh. Dit gebeurt in de regionale energie strategieën (RES). In de RES1.0 is rekening gehouden met de Apeldoornse raadsambitie, in 'het bod' voor bijdragen aan het Klimaatakkoord. De RES1.0 is inmiddels door onze gemeenteraad aangenomen.

De zienswijzen en de totstandkoming van de definitieve RES, waarin rekening is gehouden met de Apeldoornse raadsambitie voor de energietransitie, vormden geen aanleiding om in de Omgevingsvisie de grootte van de deelopgave van zonneparken te wijzigen. Wel is de kanttekening toegevoegd dat nieuwe technische inzichten kunnen leiden tot een andere inschatting van de ruimtelijke opgave voor grootschalige opwekking, zoals uit zonneparken.

Zonneparken: verdeling van de opgave

Keuze voor clustering. Centraal in de Omgevingsvisie wat betreft het thema energie staat de ruimtelijke verdeling van de opgave voor grootschalige opwek. Dit heeft geleid tot een keuze voor clustering in een beperkt aantal gebieden met een verdeling van de kwantitatieve opgave over de gebieden. Dat wil zeggen geen losse initiatieven verspreid over het hele buitengebied. Dat doen we om versnippering te voorkomen, om buiten de clusters ruimte te houden voor andere opgaven en om gebieden met kwetsbare waarden te ontzien. Door efficiënt ruimtegebruik voorkomen we onnodige verdringing van huidige functies, zoals landbouw. Uitzondering vormt de eigen collectieve energie-opwekking van de dorpen: die geven we ruimte.

Verder geeft clustering kansen voor benutting van locatie- en schaalvoordelen:

- aansluiting op het bestaande en toekomstige landelijke netwerk van energie-infrastructuur, waaronder hoofdstations van netbeheerder Liander
- kansen voor koppeling van aanbod aan de energievraag, zoals bij huidige bedrijventerreinen en nieuwe bedrijfsontwikkeling
- verbinding met bestaande zonnepark-initiatieven
- bundeling van krachten voor innovatie, bijvoorbeeld in toepassing van opslagtechnieken

Verdeling over enkele clustergebieden. Het beperkt beschikbare gebied rondom de stad Apeldoorn leent zich niet om te kiezen voor één groot cluster. Er is gekozen voor een verdeling ten zuidoosten en noordoosten van de stad, op basis van afstand tot gebieden waar stedelijke opgaven zijn voorzien, aanwezigheid van bestaande initiatieven, beschikbare ruimte en nabijheid van energie-infrastructuur. Uitgangspunten voor de grootte van de clusters zijn gebaseerd op een inschatting op hoofdlijnen van de beschikbare ruimte en de bestaande functies in deze clustergebieden. Ook is de inschatting dat in deze gebieden de hierboven genoemde schaalvoordelen spelen.

Principes voor clustergebieden. We beseffen dat clustering impact heeft op de leefomgeving. Om zo goed mogelijk in de opgave te voorzien én een zorgvuldige afweging van belangen te maken, gaan we bij de keuze van clustering uit van de volgende principes:

- Het verbinden van doelen binnen de clustergebieden: voor landschap, natuur, cultuurhistorie en water. Door meervoudig ruimtegebruik, zoals een combinatie van zonnepanelen met waterberging en het aanleggen van groen, behouden of versterken we zo veel mogelijk de biodiversiteit, beleefswaarde en cultuurhistorische waarde.
- Uitgangspunt is dat met de aanleg van zonneparken ook een landschappelijk casco wordt aangelegd. De verhouding zonnepanelen versus groen is: 60% staat tot 40% ruimtebeslag.

- Het verbinden met andere transitie, met name de verduurzaming van de landbouw en verlaging van stikstofdeposities.

Gebiedsvisies met regierol voor de gemeente: We starten met een gebiedsvisie in Beemte Broekland voor energietransitie, waarbij de gemeente een actieve procesrol op zich neemt om te komen tot een goede landschappelijke inpassing. Door clustering is het beter mogelijk voor de gemeente een regierol te vervullen in de planprocessen bij zonnepark ontwikkeling. In de aanloop kunnen we in contact met bewoners en belanghebbenden bepalen welke uitgangspunten vooraf aan het planproces nodig zijn, onder andere om te kunnen sturen op volwaardige mogelijkheden voor betrokkenen in het gebied om inbreng te leveren. Daarbij beseffen we dat een groot deel van de bewoners liever geen zonnepark in de eigen leefomgeving gerealiseerd ziet.

Concluderend: we zien geen reden op dit moment de verdeling van zonneparken over clustergebieden te heroverwegen. Wel leggen we in de Omgevingsvisie goed uit hoe de gebieden zijn bepaald. Ook is het belang van de gemeentelijke regierol aangescherpt bij het planproces voor het opstellen van gebiedsvisies.

Zonneparken: rekening houden met andere belangen

Landbouwbelang

Ook in Apeldoorn is de druk op de ruimte groot en moeten er keuzes worden gemaakt. Het is correct dat men in landelijk en provinciaal beleid de voorkeur uitspreekt om landbouwgrond zoveel mogelijk te ontzien voor de ontwikkeling van zonneparken. Ook de gemeente Apeldoorn heeft het agrarisch belang meegewogen in de locatiekeuze voor de clustering van grootschalige energieopwekking. In de RES is uitgelegd dat voor grootschalige landbouwgebieden zonnepark-ontwikkeling dit het uitgangspunt is: 'nee-tenzij'. Maar gezien de landelijke opgave van 35 TWh voor grootschalige opwekking op land, en gezien de gemeentelijke ambitie, is het onvermijdelijk dat landbouwgrond gaat worden aangesproken. Zeker in de nabijheid van stedelijk gebied, zoals de stad Apeldoorn. Daar is ook de benodigde netinfrastructuur aanwezig en zijn oplossingen als smartgrids voor handen. In de praktijk wordt die ruimte over het algemeen gevonden waar nu nog landbouwareaal is. Anderzijds is de verwachting dat zonneparken tijdelijk zijn. Tijdelijkheid voor 25 jaar en opruimingsplicht na afloop worden vastgelegd in de vergunning. Agrarische belangen zijn ook onderdeel van op te stellen gebiedsvisies.

Verandering van het landschap, aantasting van waarden in het buitengebied

De aanleg van zonneparken, geclusterd in de zoekgebieden zoals aangegeven in de ontwerp-Omgevingsvisie, betekent een verandering van functie en inrichting van het landschap ter plekke. Het heeft impact op aanwezige waarden: denk aan natuur, groen-recreatief, cultuur-historisch. De energietransitie is een fundamentele ontwikkeling in onze maatschappij die sporen zal nalaten, zoals ook het fossiele tijdperk dat heeft gedaan. Het klopt dat ten tijde van het opstellen van het landschapskookboek nog geen rekening is gehouden met de komst van zonneparken. Onze inzet is om met gebiedsvisies voor deze zoekgebieden zorgvuldig om te gaan met gebiedswaarden, zoals onder andere opgenomen in het kookboek. Ontwikkeling van zonneparken kan ook kansen bieden voor investeringen in gebiedswaarden, bijvoorbeeld in herstel van groenstructuren of via een gebiedsfonds. Samenhang met biodiversiteit zal het uitgangspunt worden voor planuitwerking, conform de wens van de gemeenteraad.

Zonneparken en netcongestie

Het college weet dat realisatie van de landelijke opgave en de Apeldoornse ambitie grote investeringen vergen in de net-infrastructuur. Sterker nog, de verwachting is dat ook aanvullende oplossingen noodzakelijk zijn, zoals opslagvoorzieningen voor energie of smartgrids. Juist clustering van grootschalige energie-opwekking op niet al te grote afstand van stedelijk gebied helpt om haalbare oplossingen te vinden, met acceptabele kosten voor de samenleving. We zijn daarbij afhankelijk van derden. Voor knelpunten zal aanpassing van wet- en regelgeving nodig zijn. Ook is afstemming met de netbeheerder noodzakelijk. Als gemeente en in regioverband zijn we hierover in gesprek met Liander en de provincie. Dit gebeurt ook als bij het opstellen van gebiedsvisies clusters van zonnenvelden worden voorzien. In de Omgevingsvisie hebben wij aansluiting op de energie-infrastructuur benoemd als punt bij de uitwerking van gebiedsvisies voor zonneparken in clustergebieden.

Zonneparken buiten de clusters in zoekgebieden

Met de Omgevingsvisie kiezen we voor clustering van zonneparken in een beperkt aantal zoekgebieden. Dit betekent een verschuiving ten opzichte van eerder beleid, waarin een groter deel van het buitengebied als kansrijk was aangewezen. De reden is dat ruimte schaars is en er in Apeldoorn veel vraag is naar ruimte voor meerdere functies. In de Omgevingsvisie is een zo integraal mogelijke afweging gemaakt op welke plekken de grootschalige energie-opwekking gelokaliseerd kan worden. Dit is ingepast in de totale ruimtevraag en de ruimtelijke ontwikkeling van de gemeente. In afwachting van vaststelling van de Omgevingsvisie is besloten geen nieuwe initiatieven in behandeling te nemen. Voor een beperkt aantal initiatieven die in ruimtelijk opzicht pasten in de integrale afweging van de Omgevingsvisie, hebben we ervoor gekozen het al in gang gezette planproces te laten voortzetten. Dit om te bezien of een volwaardige vergunningaanvraag mogelijk is. Voor het zonnepark-initiatief bij Loenen was de afweging dat we geen concurrerende ontwikkelingen voor het gebied voorzien (zoals woningbouw). Daarom is het proces doorgegaan om te zien of er een vergunning kan worden verleend. Er ligt een positief advies van Commissie Omgevingskwaliteit over het planontwerp. Bij een daadwerkelijke vergunningprocedure is er opnieuw mogelijkheid voor inspraak.

Met de keuze voor clustering sluit de Omgevingsvisie zonneparken elders niet geheel uit. Uitzondering vormt de eigen energieopwekking van de dorpen; collectieve initiatieven in de directe omgeving van dorpen willen we ruimte kunnen geven. Dit zullen we duidelijker aangeven.

Windenergie

Inspraak op de ontwerp-Omgevingsvisie, nieuwe inzichten in het RES-traject en de aanvulling van het OER leiden tot aanpassing van de Omgevingsvisie. De onzekerheden of bij de ontwikkeling van windturbines voldoende rekening gehouden kan worden met de impact op de leefomgeving van mens en dier, zijn op dit moment te groot om te kunnen spreken van concrete zoekgebieden. Dit geldt ook voor een uitspraak over de potentie van de hoeveelheid opgewekte windenergie op en tot 8 km rondom de Veluwe, en dus ook in Apeldoorn.

In de visie blijven we een ruimtelijke voorkeur uitspreken voor eventuele windturbines, vanuit regionale ruimtelijke overwegingen zoals opgenomen in de RES. Dat wil zeggen:

- clusters met voldoende onderlinge afstand om versnippering te voorkomen en belangrijke zichtlijnen in het landschap open te houden
- ligging in een zo goed mogelijke verhouding tot grote landschapsstructuren als de Veluwe stuwwal, steden en grootschalige infrastructuur
- op basis van efficiëntie van het energienetwerk.

Maar net als in de RES zijn deze voorkeuren op dit moment niet verder uitgewerkt. Vervolgverkenning is nodig, niet alleen van ecologische en milieutechnische gevolgen, maar ook van innovatieve oplossingen. Dat zal nader uitwijzen of de ruimtelijke voorkeuren ook daadwerkelijk de basis kunnen vormen voor het aanwijzen van concretere zoekgebieden en ontwikkellocaties. De Omgevingsvisie wordt aangepast op deze stand van zaken.

Andere oplossingen en energiebronnen

De gemeente sluit met deze Omgevingsvisie andere energiebronnen niet uit, zoals mestvergisting voor groen gas. Deze bron vervangt echter niet de opgave voor elektriciteitsopwekking uit zonne- en windenergie. Meer informatie over warmtevoorziening is te vinden in de Transitievisie Warmte. In de transitievisie is Uddel vooralsnog geplaatst in het 4e tijdvak (2040-2050) om over te stappen naar duurzame warmte. Dit vraagt van de inwoners van Uddel volop in te zetten op besparing: isoleren en ventileren. Dit scheelt in de energierekening en levert een grote bijdrage aan de CO₂-reductie. Om verdere mogelijkheden te bekijken zijn gesprekken gestart tussen gemeente en partijen in Uddel, die betrokken zijn bij een lokale energiecoöperatie in oprichting. De door indieners aangegeven kansen voor waterstof onderschrijven wij, maar op dit moment kan de productie van waterstof helaas nog niet uit hernieuwbare bronnen gerealiseerd worden en is de toepasbaarheid nog te beperkt. We moeten juist deze jaren vaart maken met de transitie en zijn dus eerst vooral aangewezen op zon en wind.

Meervoudig ruimtegebruik

We streven in onze visie ernaar de opgaven gezamenlijk op te laten lopen. Met iedere ontwikkeling, ook die van grootschalige energieclusters bouwen we ook aan de aanleg van nieuwe (groenblauwe) natuur, en biodiversiteit. Dat doen we door onze groenblauwe hoofdstructuur verder uit te breiden. De ontwikkelingen gaan hier ook aan bijdragen. Daarbij is het idee dat in de toekomst het landschappelijke casco is versterkt, onafhankelijk van het gebruik en de invulling van het gebied.

Conclusie

De ingediende zienswijzen hebben niet geleid tot andere keuzes in de Omgevingsvisie. Wel leiden de ingediende zienswijzen, in combinatie met de aanvulling van het OER op het thema energie leiden tot aanpassing van de Omgevingsvisie:

- Een nadere toelichting wordt opgenomen over de voorkeur voor clustering van grootschalige energie-opwekking, de keuze voor de clustergebieden en de principes daarbij. Zowel in hoofdstuk 5 (opgaven per thema), als bij de gebiedsprofielen (hoofdstuk 7).
- In hoeverre energieopbrengst uit windturbines mogelijk is vóór 2030 is onzeker, in het bijzonder aan de A1 ter hoogte van de Veluwe. Nader onderzoek is nodig. Dit wordt duidelijker verwoord, in lijn met de bevindingen uit de definitieve Regionale Energiestrategie (RES1.0) en de aanvulling op het Omgevingseffectrapport.
- Opgenomen wordt dat collectieve energie opwek van en bij de dorpen mogelijk is.
- We nemen een link op naar het 'Duurzaam Doeboek' voor tips om de eigen woonomgeving te verduurzamen. Dit is één van de voorbeelden hoe de gemeente werkt aan het stimuleren van energiemaatregelen, zoals besparing.

1.6. Mobiliteit

Nummer ingediende zienswijze op dit thema: 5, 7, 8, 11, 15, 22, 42, 63, 66, 70, 80, 81, 83, 101, 105, 137

Samenvatting van de zienswijzen

De inwoners van de gemeente Apeldoorn uiten hun zorgen over de groeiende stad en de toenemende verkeersdruk. Neem daarbij de bestaande infrastructuur die al zijn grenzen bereikt qua verkeersafwikkeling en de inwoners voorzien grote problemen. In de zienswijzen zijn verschillende specifieke locaties aangeduid waar problemen ontstaan op het gebied van mobiliteit en verkeer. Zo noemen verschillende zienswijzen meerdere malen het Kanaal-Zuid, maar ook de U310 bij Uddel en de verkeerssituatie op de Polderweg en de Elsbosweg. De indieners vragen de gemeente bij verdere uitbreiding van de stad aan de zuidzijde, rekening te houden met het toenemende verkeer op het Kanaal-Zuid en zo nodig actie te ondernemen.

In de zienswijzen vraagt men ook aandacht voor openbaar vervoer en het gebied rondom deze knooppunten. De gemeente krijgt het verzoek rekening te houden met alle geldende wet- en regelgeving op dit gebied en ervoor te zorgen dat het openbaar vervoer zichtbaar en toegankelijk is en blijft voor de inwoners.

Beantwoording van de zienswijzen door gemeente

Planologie achter de stadsontwikkelingen

Het zwaartepunt van de woonontwikkelingen ligt in de stad (2/3 deel woonprogramma), 1/3 deel ligt buiten de stad. Het deel in de stad heeft voorzieningen dichtbij en beschikt over meerdere vormen van vervoer. Bij de ontwikkelingen in de stad stellen wij eisen, zodat men maximaal inzet op duurzame en gezonde vormen van mobiliteit, te voet en op de fiets. Wij ontwikkelen lagere (auto)parkeernormen en nieuwe vormen van deel-mobiliteit, wat een lagere verkeersbelasting geeft. Bij de woonontwikkelingen buiten de stad zijn randvoorwaarden meegenomen om de uitbreiding voor fietsers en openbaar vervoer op de bestaande voorzieningen in de stad aan te kunnen laten sluiten. Los van de eisen die wij stellen bij nieuwe ontwikkelingen kijken wij ook naar de stad zelf. De Omgevingsvisie heeft ook als ambitie niet alleen een bereikbare, maar ook een gezonde stad te zijn. Dit zullen we gaan vertalen naar investeringen en maatregelen voor onze toekomstige infrastructuur. Naast bereikbaarheid met de auto, waarvoor we knelpunten op de hoofdwegen aanpakken, is wandelen en fietsen daarbij van groot belang. We willen juist de korte afstanden binnen de stad voor het langzaam verkeer aantrekkelijk maken.

Milieueffecten stadsontwikkelingen

Qua effecten zullen planuitwerkingen voor luchtkwaliteit, geluid en stikstof te allen tijde moeten voldoen aan de op dat moment geldende regelgeving. Het mobiliteitsbeleid moet nader worden uitgewerkt en is nodig voordat de plannen uit de Omgevingsvisie worden uitgewerkt, zie hoofdstuk 7.5 en hoofdstuk 8, met de 6 hoofdconclusies, uit de aanvulling op het Omgevingseffectrapport. Dit houdt concreet in dat de ontwikkeling van Apeldoorn, zoals beschreven in de OV, zorgt voor extra knelpunten in het mobiliteitssysteem en een verminderde bereikbaarheid in onze huidige verkeersstructuur.

De aanpak van deze knelpunten vindt op verschillende wijzen plaats:

- Ontwikkelingen moeten autoluw zijn en maximaal gebruik maken van andere vervoerswijzen dan autogebruik (lopen, fietsen, openbaar vervoer en deelauto's)
- Maatregelen op de hoofdwegenstructuur worden verder uitgewerkt. Daardoor verplaatst het (doorgaand)autoverkeer zich meer van de binnenstad(sring) naar de buitenring. Deze maatregelen zijn nog geen onderdeel van de Omgevingsvisie, maar worden op dit moment wel uitgewerkt
- Knelpunten op de hoofdwegenstructuur worden aangepakt, met name op de buitenring
- Het stimuleren van duurzame en gezonde alternatieven (lopen, fietsen, openbaar vervoer, deelauto's) krijgt in de stad prioriteit om het autogebruik te verminderen

Mobiliteitstransitie in de bestaande stad en het buitengebied

De gemeente Apeldoorn werkt aan de transitie in het mobiliteitssysteem. De Omgevingsvisie beschrijft de ambitie de nadruk te leggen op een leefbare, gezonde stad en een dito buitengebied. Dat betekent dat we in het stedelijke mobiliteitssysteem vooral richten op lopen en fietsen in de binnenstad en in de schil daaromheen, en dat we inzetten op een mix van vervoerswijzen in de buitenste schil van de stad. Voor de binnenstad is in de 'Visie op Mobiliteit in het Stadspark van Apeldoorn' reeds een kader vastgesteld, waarin deze aanpak is opgenomen. We weren doorgaand autoverkeer in de binnenstad, voetgangers en fietsers krijgen meer ruimte.

Deze filosofie werken we ook verder uit voor het gebied buiten de binnenstad. De nieuwe ontwikkelingen in Spoorzone en Kanaalzone zullen de aanjagers zijn voor ingrepen op de wegenstructuur. Daardoor zullen de binnenstad en de genoemde gebieden van buitenaf nog wel bereikbaar zijn met de auto. Het doorgaande verkeer, dat in de huidige situatie vaak nog door de stad rijdt, zal verder naar buiten worden geleid en zoveel mogelijk over de ring worden afgewikkeld. Wij kijken naar de hoofdwegenstructuur en onderzoeken maatregelen die ertoe leiden dat het verkeer meer van de buitenring gebruik maakt en het (doorgaande) verkeer minder de centrumring belast. Tegelijkertijd ontwikkelen en verfijnen we alternatieven voor voetgangers, fietsers verder. Ook ontstaan naast het reguliere openbaar vervoer meer kleinschalige en fijnmazige vormen van openbaar vervoer. We ontwikkelen overstappunten aan de rand van de stad om overstappen op andere vervoerswijzen mogelijk te maken. Deze overstappunten (of hubs) zullen ook in de stad een rol krijgen als locatie voor verschillende vormen van deelmobiliteit, al dan niet in combinatie met andere functies. Uiteraard zetten we daarnaast ook in op het elektrificeren van het wagenpark door op verschillende manieren laadfaciliteiten te realiseren en te stimuleren.

In het buitengebied is de leefbaarheid en verkeersveiligheid een belangrijk item. De ontsluiting van de industriegebieden via de diverse dorpen is een belangrijk aandachtspunt, evenals de leefbaarheid en verkeersveiligheid op wegen als de N786 en Kanaal-Zuid. Hierbij zoeken wij samen met betrokken wegbeheerders en partners naar een goed evenwicht tussen de ontsluitende functie van de bestaande wegenstructuur en de leefbaarheid van de gebieden en dorpen daaromheen.

In de toekomst zal dit ertoe moeten leiden dat de druk van het gemotoriseerd verkeer ook in de stad zal afnemen waardoor de gestelde ambities gehaald kunnen worden.

Conclusie

De ingediende zienswijzen hebben niet geleid tot andere keuzes in de Omgevingsvisie. Wel hebben zij geleid tot de volgende aanpassingen van de Omgevingsvisie en/of het Omgevingseffectrapport:

- De tekst in de Omgevingsvisie is aangevuld met een opmerking over de noodzaak van een Mobiliteitsvisie. Dat is ook in de aanvulling op het OER onderbouwd; sturing op verkeerstromen is voorwaardelijk bij de verdere uitwerking.

1.7. Natuur, Landschap en Erfgoed

Nummer ingediende zienswijze op dit thema: 7, 8, 12, 14, 15, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 26, 27, 29, 32, 42, 47, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 58, 59, 60, 61, 62, 72, 73, 76, 77, 79, 80, 84, 86, 91, 92, 96, 97, 100, 104, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 116, 119, 120, 132, 137

- Zienswijze 17 wordt ondersteund door (gelijkluidende) zienswijze: 19, 20, 21, 27, 29, 32, 40, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 58, 59, 60, 61, 62, 72, 73, 91, 96, 98, 100, 101, 108, 115, 117, 118, 122, 123
- Zienswijze 26 wordt ondersteund door zienswijze: 13, 14, 16, 18, 47, 74, 76, 77, 85, 107, 121, 127, 128, 133, 134, 139 t/m 211

Opmerking vooraf: Dit thema gaat specifiek in op de zienswijzen met betrekking tot natuur, landschap en landschapselementen en de bijbehorende milieueffecten. We hebben de zienswijzen die de ruimtelijke keuzes met betrekking tot het verlies van groen en landschap aan de orde stellen behandeld onder de thema's 'Wonen' en 'Werken' en 'Energie'. Verder behandelen we hier het thema 'Erfgoed'. Verder behandelen we hier het thema 'Erfgoed'.

Samenvatting van de zienswijzen met betrekking tot Natuur en Landschap

Stikstof

Een aantal zienswijzen gaan in op de stikstofproblematiek. Men stelt dat deze niet verder is uitgewerkt in relatie tot de ambities. Hoe verhoudt deze problematiek zich bijvoorbeeld tot agrarische activiteiten? Er is juist behoud nodig van de agrarische sector. Verder zet men vraagtekens bij het uifaseren van de intensieve landbouw. Specifiek ten aanzien van het dorp Uddel vreest men voor aantasting van het agrarische karakter door verplaatsing van de veeteeltbedrijven. Er zijn mogelijkheden de intensieve veeteelt in Uddel te behouden, stikstofbelasting te verminderen en aan energietransitie bij te dragen. Er bestaan zorgen over de natuur op de Veluwe en over wat er gebeurt met de aanwezige flora en fauna.

Landschap en natuurwaarden

Diverse zienswijzen hebben betrekking op de gevolgen die de schaalgrootte van zonneparken zullen hebben op de natuur en het milieu. Deze ambities verdragen zich niet met het streven naar c.q. het behoud van biodiversiteit. Het omvormen van Beemte Broekland naar een energielandschap is onwenselijk volgens indieners van een zienswijze. De vrees is dat de kwaliteiten van het landelijk gebied verloren zal gaan door de grootschalige aanleg van zonnenvelden. Daarnaast werken deze verdere intensivering van de landbouw in de hand, doordat er minder agrarische ruimte zal overblijven; kringlooplandbouw wordt zo bemoeilijkt en rust en ruimte gaan verloren.

Ook in algemene zin bestaat de vrees dat door verdere verstedelijking de rust en ruimte in het landelijk gebied verloren gaan. Dit gaat ten koste van het milieu. De kenmerken van het landschap, kleinschalig en agrarisch, moeten gerespecteerd worden. Een indiener wijst op het feit dat retentieplannen en woningbouw op gespannen voet met elkaar staan. Ook is men bang voor de milieu impact van windmolens bij Beekbergsebroek. Daarnaast vreest men voor geluidsoverlast van windmolens. Een indiener vraagt aandacht voor beschermde natuurgebieden in relatie tot de geschetste ontwikkelingen. Gevraagd wordt rekening te houden met een duidelijke overgangszone en geen zoekzones energieparks op beschermd gebied te situeren.

Milieuhinder

Een groot aantal zienswijzen vreest geluidsoverlast, luchtverontreiniging, lichtvervuiling, vermindering van uitzicht, waardevermindering en vermindering van levenskwaliteit. In het OER is niet gekeken naar cumulatieve effecten. Zoals de snelwegen A1 en A50 en de aanvliegroutes naar Teuge en Lelystad. Verder mist men in het OER bij het thema Wonen en milieu de factor licht als beoordelingskader. Ook vraagt men om nadere afwegingen bij de uitwerking van de visie. En om meer aandacht voor het formuleren van concrete doelen, bijvoorbeeld ten aanzien van klimaatverbetering, biodiversiteit en verbruik fossiele brandstoffen en het terugdringen van CO₂. In het thema gezondheid mist men geluidschermen langs de A1 en een ontmoedigingsbeleid voor houtkachels. Verder oppert men om een natuurplan als vertrekpunt te nemen voor het inpassen van functies. Meer algemeen zetten de indieners vraagtekens bij de groeigedachte. Het oplossen van de klimaatproblemen en de daaraan gerelateerde vraagstukken verdraagt zich daar niet mee. Ook vraagt men zich af hoe natuurinclusieve landbouw betaald zal moeten worden.

Water

Als laatste vraagt men aandacht voor het thema water. Met name inwoners uit Beekbergen zetten vraagtekens bij de noodzaak van waterberging, gelet op de verdrogingsproblematiek elders. Er rijzen vragen over het waarom van waterberging. Waaruit blijkt de noodzaak? Beekbergen verdroogt snel. Is het plan om daar water naartoe te brengen met de polderorganisatie overlegd? Wat is de werkelijke behoefte? Ook vraagt men hoeveel waterbergingscapaciteit wordt aangelegd en hoe? Men heeft zorgen over de kwaliteit van dat water en de uitvoerbaarheid van de waterbergingsplannen.

Beantwoording van de zienswijzen met betrekking tot Natuur en Landschap door gemeente Stikstof

De natuur op de Veluwe staat onder druk door een te grote depositie van stikstof, maar ook door effecten van klimaatverandering, zoals verdroging. We willen hier nauw optrekken met provincie en Rijk om deze problematiek tegen te gaan. Vandaar dat we in de Omgevingsvisie transitie van de landbouw naar een natuurinclusieve en circulaire landbouw voorstaan. Stikstofproblematiek is vooral landelijk c.q. gemeentegrensoverschrijdend, waarbij vooral beleid en inzet van Rijk en provincie van belang zijn. Via bronaanpak en aanpak van natuurherstel werken wij aan de vermindering van deze effecten. Daarbij streven we natuurherstel óp de Veluwe alsook in de overgangsgebieden na. We kunnen dit als gemeente zeker niet alleen aanpakken. Denk daarbij aan de opkoopregeling van bestaande boeren. Onze nieuwe plannen zullen zich ook moeten verhouden tot deze bestaande stikstofdruk op de Veluwe, waarbij de huidige wetgeving het kader vormt. Voor de uitvoering van deze Omgevingsvisie, zullen we dan ook een strategie opstellen met betrekking tot stikstof. Verdere toename van depositie is niet mogelijk: we willen juist een afname bereiken en natuurcondities verbeteren. Het is noodzakelijk om de uitstoot van stikstofdepositie op gevoelige natuur te beperken. Daar zullen we maatregelen voor moeten nemen. Gezamenlijk met provincie en Rijk willen wij een stikstofstrategie opstellen voor de visie als geheel. Dit is onderdeel van de uit te voeren onderzoeksagenda.

Opgaven in de groene omgeving

In algemene zin is sprake van veel ruimtevragers binnen onze gemeentegrenzen. Dat betekent ook druk op het landelijk gebied vanwege een groot aantal opgaven die betrekking hebben op wonen, werken, energietransitie, stikstofproblematiek en landbouw. Om die reden is een keuze nodig voor een zo integraal mogelijke benadering. In deze Omgevingsvisie sturen we dan ook op meervoudig ruimtegebruik. We willen de opgaven samen op laten lopen, zodat er meerwaarde ontstaat. Dat doen we bijvoorbeeld door nieuwe woon-, werk- of energiegebieden zo natuurinclusief en klimaatadaptief mogelijk te ontwikkelen en te laten bijdragen aan de versterking van het groenblauwe casco. Daarmee zetten we sterk in op het versterken van de natuur, de biodiversiteit, het natuurlijk watersysteem, in combinatie met een gezonde, aantrekkelijke en leefbare leefomgeving. Dit groenblauwe casco omvat ook meerdere gecombineerde doelen: door nieuwe natuur en water aan te leggen versterken we de biodiversiteit, maken we onze leefomgeving koeler en is de buitenruimte aantrekkelijker om in te verblijven, te bewegen en te ontmoeten. We maken daarmee de stad gezonder. Het water dient bovendien om ons watersysteem meer circulair te maken.

We bouwen verder aan het zichtbaar maken van onze typische kenmerken. De bekenstructuur en de sprengen in de stad en zeker ook in het buitengebied moeten beleefbaar en zichtbaar zijn. Daarmee versterken we de klimaatadaptatie, de natuur en het landschap, in combinatie met wonen, werken en het grootschalig opwekken van energie. We realiseren ons dat door deze nieuwe functies in het buitengebied delen van het huidige (agrarische) landschap verloren gaan. Tegelijk creëren we nieuwe natuur en nieuw landschap. Waardevolle elementen uit het cultuurhistorisch landschap integreren we bij de gebiedsopgaven. Daarnaast zorgt de creatie van nieuwe natuur en nieuwe landschappen ook voor het beperken van de risico's met betrekking tot hittestress. Bij de aanpak van hittestress werken we samen met provincie, natuurbeheerders, veiligheidsregio, ondernemers en inwoners op de Veluwe. Bij de stadsuitbreiding sluiten we aan op de karakteristieken van het landschap en de bodem, waarbij wonen en werken bijvoorbeeld op de hogere delen worden gesitueerd en functies als waterberging in natuurlijke laagten. Via de aanpak van natuurherstel, natuurontwikkeling en toename van bosareaal in de groenblauwe hoofdstructuur (klimaatrobuuste groene mal) werken we aan versterking van de Veluwe en haar directe omgeving als belangrijke drager in de Omgevingsvisie

Opgaven in de stad

De vergroening van de bestaande stad is ook een belangrijke opgave voor ons, al zijn we als stad al bevoorrecht met ruime woonwijken en prachtige parken. Uitgangspunt is voor iedereen een uitnodigende buitenruimte dichtbij. Door meer hoogbouw toe te staan in de stedelijke centrumgebieden, kunnen we ook nog vergroenen. Door een deel van ons programma buiten de bestaande stad te situeren houden we lucht en ruimte om dit voor elkaar te krijgen. Natuurinclusief en klimaatadaptief bouwen wordt een uitgangspunt bij de uitwerking van de visie. Juist de afgelopen periode heeft ons geleerd hoe belangrijk het is om ook in de stad groene buitenruimte ter beschikking te hebben voor wandelen, fietsen, sport en spel, meer bewegen en elkaar ontmoeten. We willen juist meer groen, meer water om de effecten van de klimaatverandering tegen te gaan, en meer stadsnatuur om meer biodiversiteit met nestgelegenheden, voedselplekken, rust- en schuilplekken toe te voegen.

Recreatiedruk en milieueffecten

Er is zorg dat meer recreatie een te grote belasting op de Veluwe kan zijn, en dat begrijpen we. Daarom zullen we blijvend monitoren, samen met de provincie, hoe toerisme en drukte zich ontwikkelt en welke effecten dat heeft, met mogelijk verder ingrijpen voor het beschermen van natuurwaarden. Dat doen we samen met de provincie Gelderland die momenteel werkt aan de aanpak van recreatiezonering, in lijn met de Veluwe-agenda. De zonering beoogt de rust en daarmee de biodiversiteit op kwetsbare plekken te verbeteren. Daarnaast streven wij naar versterking van de voorzieningenstructuur. Zo willen wij ook de meest verstoringgevoelige soorten op de Veluwe een plek (blijven) bieden. De Omgevingsvisie sluit aan bij deze zoneringen. De aanvulling op het Omgevingseffectrapport concludeert dat ook we bij de uitwerking van deze visie milieueffecten in beeld moeten brengen, en zo nodig sturingsmaatregelen moeten nemen.

Versterken van de groene omgeving aan de hand van transitie

We staan als maatschappij aan de vooravond van grote veranderingen. Energietransitie, de gevolgen van klimaatverandering en de groei van de stad zullen het landschap veranderen. Het ruimtegebruik die deze veranderingen met zich meebrengen, zullen ruimte vragen in het landschap. Dat delen van het buitengebied gaan veranderen, betekent niet dat de kwaliteiten van landschap en natuur minder hoeven te worden. Door bewust om te gaan met de bestaande kwaliteiten en slimme combinaties te maken door opgaven integraal op te pakken, kan landschapsontwikkeling plaatsvinden, kan het landschap verrijkt worden, en kunnen we natuurwaarden versterken.

Behoud van aanwezig kleinschalig landschap zullen wij zoveel mogelijk respecteren en stimuleren (zie ook de Kookboeken). In ontwikkellocaties zal het evenwel ook gaan om landschappelijke ontwikkeling in combinatie met andere functies. Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen bieden kansen voor een toekomstbestendig landschap met een klimaatrobuuste groene structuur. Hierbij denken we aan een combinatie met waterberging, meer biodiversiteit en bosaanleg. In een aantal gebieden zal de aanpak van de opgaven bovendien plaatsvinden via gebiedsprocessen. Daar zullen we een combinatie van opgaven uitwerken, waarbij de crux is dat er steeds gelet wordt op verbetering van natuur- en landschapswaarden en daarmee van biodiversiteit.

Water en watergebruik

Watergebruik, wateraanvoer, waterwinning en waterafvoer vinden plaats in een natuurlijke omgeving en zijn van elkaar afhankelijk. Voor Apeldoorn is daarbij de ligging op de flank van de Veluwe een centraal gegeven. Van nature wordt veel (grond)water van de Veluwe afgevoerd door kwel en oppervlaktewater. Door de verstedelijking is dit verder toegenomen. Met de Omgevingsvisie zien wij kansen om bij te dragen aan het herstel van de natuurlijke waterbalans. Hiervoor is de blauwe motor bedacht. Een circulair watersysteem dat gericht is op het zoveel mogelijk in het gebied vasthouden van water. Dit bereiken wij door zuinig te zijn met (drink)water, meer hemelwater vast te houden en water te hergebruiken. Hiermee kunnen we de ergste verdroging verminderen, zonder wateroverlast te introduceren. Daarnaast komen er retentiegebieden die water kunnen vasthouden, dat vroeger snel werd afgevoerd naar de IJssel. Water kan hier weer terugstromen naar de ondergrond. De watervoorraden kunnen we benutten in drogere perioden, bijvoorbeeld voor de landbouw. Daarmee komen we dicht bij onze doelen voor een groene stad en omgeving met een grote biodiversiteit. In een veranderend klimaat betekent dat een extra opgave, maar het biedt ook kansen voor een natuurlijker en klimaatbestendiger inrichting. Bovendien kunnen de waterretentiegebieden een functie krijgen als recreatiegebied voor de groeiende stad. Het ontwikkelen van waterretentieplekken is randvoorwaarde voor de positieve effecten op natuur, landschap, water en klimaatadaptatie.

Uitwerking van positionering en woningtype et cetera kan een bijdrage leveren aan natuur, landschap, water en klimaatadaptatie.

Een en ander betekent concreet dat waterberging niet per se hoeft plaats te vinden in gebieden waar deze problematiek zich manifesteert. Dit vereist een aanpak op een groter schaalniveau, reden waarom ook locaties voor waterberging in beeld kunnen zijn, waar sprake is van andere problemen.

Samenvatting van de zienswijzen met betrekking tot Erfgoed

Verschillende zienswijzen gaan in op het aspect 'Erfgoed' en behoud van het aanwezige erfgoed in de gemeente Apeldoorn. De indieners vragen aandacht voor het behoud en de versterking van het aanwezige erfgoed. Er zijn ook zorgen omtrent erfgoed in relatie tot andere thema's, zoals 'Wonen' en 'Werken'. Leidt de uitbreiding van de stad niet tot een neergang van cultuurhistorisch waardevol erfgoed, met name in de groene omgeving? Ook vraagt men om concretere plannen omtrent erfgoed. Hoe gaat de gemeente om met erfgoed? Verschillende partijen doen de aanbeveling een Erfgoedkaart of Cultuurhistorische Effectrapportage (CHER) op te stellen. Eén van de indieners doet aanbevelingen voor het behoud van erfgoed in de stad. Dezelfde indiener concludeert ook dat de Omgevingsvisie niets zegt over de waarde die aan erfgoed wordt toegekend of op welke toetsbare wijze wij daarmee om willen gaan. Verder concludeert men dat zowel de Omgevingsvisie als het OER het erfgoed wel koestert, maar dat er geen ambitie bestaat erfgoed daadwerkelijk te behouden, te versterken en als drager voor nieuwe ontwikkelingen aan te wenden. In de ingediende zienswijzen krijgt de gemeente ook complimenten voor het opstellen van de Cultuur- en Erfgoednota Apeldoorn 2021-2024 'Apeldoorns Karakter'.

Beantwoording van de zienswijzen met betrekking tot Erfgoed door gemeente Cultuur en erfgoednota

De Cultuur- en Erfgoednota Apeldoorn 2021-2024 'Apeldoorns Karakter' is en blijft uitgangspunt van het erfgoedbeleid. In de nota staat beschreven hoe de gemeente met haar erfgoed omgaat. In het kort komt het er op neer dat de gemeente haar waardevolle erfgoed wil behouden, en het typische Apeldoornse karakter wil versterken. De ambitie is zonder meer om dit ook te doen in de nieuwe ontwikkelingen die in de Omgevingsvisie staan beschreven. In de Omgevingsvisie is dit onder andere weergegeven op pagina 54-55.

In gebiedsontwikkeling is het onvermijdelijk dat bestaande ruimtelijke structuren en objecten veranderen of verdwijnen; de stad en het landschap veranderen en ontwikkelen zich voortdurend. We hanteren daarbij twee uitgangspunten. Ten eerste streven we ernaar het meest waardevolle erfgoed te behouden, te integreren en indien nodig te herbestemmen. Ten tweede gebruiken we de geschiedenis en het erfgoed als vertrekpunt en inspiratie voor verdere ontwikkeling. Zo kunnen we de deelgebieden een eigen onderscheidende identiteit laten behouden of geven.

Jong erfgoed

Erfgoed dat waardevol is, maar geen monumentale status heeft en beschermd is (zoals bijvoorbeeld waardevolle bouwwerken uit de periode 1970-1990), wordt in gebiedsontwikkelingen zo veel mogelijk betrokken om te worden ingepast. Ook vanuit het perspectief dat dit bijzondere kwaliteiten kan meegeven en identiteit geeft aan nieuwe gebiedsontwikkelingen. Kortom: erfgoed is belangrijk en waardevol voor Apeldoorn. De gemeente zal vanuit integrale gebiedsontwikkeling beschermde waarden in stand houden en niet-beschermde waarden zoveel mogelijk integreren. Om dat te bereiken streven we naar behoud van oude waarden en laten we ons inspireren nieuwe waarden te creëren in stad, dorpen en buitengebied.

Erfgoedkaart

We hebben een erfgoedbeleidskaart en een erfgoedinformatiekaart en we zijn momenteel bezig aan een actualisatie daarvan. De kaart is openbaar toegankelijk via riviewer.apeldoorn.nl. In de visie zullen we een kaart opnemen van de huidige stand van zaken. De suggestie voor het opstellen van Cultuurhistorische Effectrapportages voor de ontwikkelingsgebieden is interessant, maar lijkt geen grote toegevoegde waarde te creëren. We hebben al bijna gemeentedekkend Cultuurhistorische Analyses ter beschikking. Daarin zijn erfgoedwaarden beschreven, die dienen als volwaardige input voor de planvorming. Het analyseren van de effecten van ingrepen gebeurt hierbij impliciet en/of expliciet.

Behoud erfgoed

De conclusie dat er geen ambitie bestaat om erfgoed daadwerkelijk te behouden en te versterken en als drager voor nieuwe ontwikkelingen aan te wenden, is niet terecht. In de Omgevingsvisie is op bladzijden 7, 33, 54, 55, 63, 67 het belang van beschermen en versterken van erfgoed en het ontwikkelen op basis van erfgoed benoemd.

Conclusie

De ingediende zienswijzen hebben niet geleid tot andere keuzes in de Omgevingsvisie. Wel hebben zij geleid tot de volgende aanpassingen van de Omgevingsvisie en/of het Omgevingseffectrapport:

- Er is een vaste waarde (randvoorwaarde bij de uitwerking) opgenomen bij alle gebiedsprofielen met betrekking tot het natuurinclusief en klimaatadaptief ontwikkelen van nieuwe programma's, dus ook bij de aanleg van energievelden, én het vormgeven van een overgangsgebied met beschermd natuurgebieden.
- In de toelichting bij het thema Energie in 5.1 is meer uitleg gegeven aan het gelijk laten oplopen van de opgaven rond natuur en energie.
- In H8 bij de uitwerking van deze Omgevingsvisie is meer aandacht gegeven aan wat er nodig is om tot realisatie van onze ambities te komen. Stikstof is daar een belangrijk onderdeel van.
- Zoekzones voor zonneparken zijn iets gewijzigd, op de deelkaart, zodat er geen overlap meer is met beschermd natuurgebied
- De visie is aangevuld met een passage over de noodzaak bij de uitwerking van de visie om de effecten van recreatietoename te monitoren op de natuurwaarden.
- De tekst in de Omgevingsvisie is als volgt aangevuld: *'Tot slot werken we ook aan het beperken van de risico's bij natuurbrand. Hiervoor werken we onder meer samen met de provincie, natuurbeheerders, de veiligheidsregio, ondernemers en inwoners op de Veluwe'.*
- Op het gebied van erfgoed ten opzichte van de ontwerp-Omgevingsvisie geven we aanvullingen. Deze komen overeen met bovenstaande beantwoording van de zienswijzen.
- In de Omgevingsvisie is een link opgenomen naar de gemeentelijke website, waarop de gemeentelijke en rijksmonumenten zijn te vinden.

1.8. Uitvoerbaarheid ambities

Nummer ingediende zienswijze op dit thema: 6, 7, 9, 12, 48, 78, 80, 84, 86, 101, 104, 125, 126

Samenvatting van de zienswijzen

Sommige indieners zetten vraagtekens bij de haalbaarheid van de ambities in de ontwerp-Omgevingsvisie Apeldoorn 2040. Men vraagt meermaals om meer flexibiliteit in de plannen van de gemeente. Daarnaast geven indieners aan dat niet duidelijk naar voren komt wat de (ruimtelijke) consequenties zijn en hoe hiermee om wordt gegaan. In aansluiting daarop wordt gevraagd om integrale afwegingskaders om de verschillende ambities evenwicht te beoordelen. Daarbij wordt de suggestie gedaan om te werken met een vergelijkbare systematiek als de 'ladder voor duurzame verstedelijking'. De gemeente krijgt tevens de opmerking dat de huidige problematiek rondom stikstof, woningbouw en de teloorgang van groen door uitbreiding van de stad, de ambities in de weg zouden kunnen staan. Waarbij indieners ook opmerken dat de gemeente afhankelijk is van het Rijk en de provincies als het om de uitvoerbaarheid van ambities gaat. De indieners reageren wisselend op de integraliteit van de plannen. Sommigen geven aan dat een aspect als 'groen en groene omgeving' integraal is benaderd. Anderen zijn van mening dat de integraliteit in de Omgevingsvisie juist ontbreekt; zij vragen dan ook om meer integraliteit.

Beantwoording van de zienswijzen door de gemeente

De gemeente erkent en onderschrijft de noodzaak tot verdere verdieping van de haalbaarheid van de diverse ambities. Dit naar aanleiding van zowel de aanbevelingen van de Cie. MER, als de ingediende onderwerpen. Dit heeft geleid tot een nadere uitdieping van diverse varianten, uitgewerkt in een aanvulling op het OER. De verschillende ambities zijn daarin op haalbaarheid getoetst.

Conclusie

De ingediende zienswijzen hebben geleid tot aanpassingen van de Omgevingsvisie en/of het Omgevingseffectrapport. In de aanvulling op het OER concluderen we dat vanuit het milieubelang geen andere keuzes gemaakt hoeven te worden in de Omgevingsvisie: de voorkeursvariant wordt onderschreven.

Wel hebben wij een aantal voorwaarden gesteld voor de uitwerking van de visie:

- De gemeente moet het mobiliteitsbeleid uitwerken in een mobiliteitsvisie. Daarmee kan gestuurd worden op de 'modal split' (vervoerskeuze van mensen) en toename van geluidhinder door het verkeer.
- Bij de uitwerking moet de gemeente de mogelijk negatieve effecten op Natura 2000-gebied goed bekijken: met name de recreatiedruk en stikstofbelasting. Voor recreatiedruk kan worden aangesloten op de Recreatiezonering Veluwe van de provincie en voor stikstof moet een overkoepelende stikstofstrategie worden gemaakt.
- In de uitwerkingsfase komen de ambities en doelen op gebied van energie en circulariteit mogelijk onder druk door negatieve effecten op Natura 2000-gebied. Dit vraagt om bijstelling van de doelen en ambities.
- Bij de aanleg van woonwijken en bedrijventerreinen investeert de gemeente ook in natuur en landschap (de Groene Mal). Dit is goed, maar het vraagt wel om een betere borging in de Omgevingsvisie.

Deze voorwaarden vormen het uitgangspunt voor de volgende onderzoeksagenda: het OER heeft een onderzoeksagenda voorwaardelijk gesteld bij de uitwerking van deze Omgevingsvisie voor de volgende thema's: Externe veiligheid, Geur, Geluid- en luchtkwaliteit, Natuur en stikstof, Recreatiedruk, Locaties windturbines, Verkeer en mobiliteit, Water en klimaatadaptatie. Voor de volledige conclusie verwijzen wij u naar hoofdstuk 7 van de aanvulling op het Omgevingseffectrapport.

1.9. Locatie/object gebonden zienswijzen

Nummer ingediende zienswijze op dit thema: 9, 22, 33, 38, 39, 45, 65, 99, 106, 113, 129, 130, 131, 135, 138

De zienswijzen die wij onder dit thema scharen, hebben een binding met een bepaalde locatie of een bepaald object. Deze zienswijzen behandelen wij dan ook niet thematisch. De ingekomen opmerkingen bespreken we hierna per onderdeel, gezien het specifieke karakter daarvan.

Voorafgaand aan een specifieke reactie willen wij in algemene zin het volgende meegeven. Wij hebben kennis genomen van de zorgen die er bestaan rondom de plannen en ambities die zijn verwoord in de Omgevingsvisie Apeldoorn 2040. Het betreft een visie met een verre horizon, tot 2040. Er zal een nadere uitwerking plaatsvinden in gebiedsvisies, ontwikkelplannen, omgevingsplannen et cetera. De participatiemomenten die op die niveaus plaatsvinden zullen wij fijnmaziger invullen dan tot nu toe het geval was, gezien het meer concrete karakter bij de uitwerkingen. We zullen concreter afwegen hoe de specifieke belangen van de inwoners zich verhouden tot het algemene belang dat wordt gediend met de te realiseren ontwikkeling.

Verder wijzen wij erop dat op het moment dat de diverse uitwerkingen in een juridische vorm worden gegoten (bijvoorbeeld een omgevingsplan), er naast de gesprekken met de gemeente ook mogelijkheden zullen zijn voor bezwaar respectievelijk beroep bij een rechterlijke instantie. Deze mogelijkheden staan in dit stadium, voor de Omgevingsvisie, nog niet open. Natuurlijk zal de gemeente zich inspannen de belangen van betrokkenen evenwichtig te betrekken bij de verdere uitwerkingen.

Opmerkingen betrokkenen

Zienswijze 9

Samenvatting

Het perceel van betrokkenen ligt midden in het gebied dat wij zien als toekomstig bedrijventerrein Stadhoudersmolen-Noord.

Beantwoording

De beoogde ontwikkelingsrichting zal bij uitvoering directe gevolgen hebben voor het betreffende perceel. Wij begrijpen dan ook de zorgen van de indieners. Wij willen bij de verdere invullingen tot een goed evenwicht komen tussen de belangen van deze betrokkenen en het algemeen belang. Zij zijn inmiddels in gesprek met de gemeente. Ook voor de precieze invulling zal verder overleg plaatsvinden voor een zo zorgvuldig mogelijke inpassing. Daarbij kijken wij ook naar de mogelijkheden voor betrokkenen.

Conclusie

Deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de Omgevingsvisie en/of het Omgevingseffectrapport.

Zienswijze 22

Samenvatting

Er is bezwaar tegen een nieuwe ontsluitingsweg en appartementen achter de tuin.

Beantwoording

De plannen en ambities uit Omgevingsvisie Apeldoorn 2040 zijn nog niet op detailniveau uitgewerkt. Na vaststelling van de Omgevingsvisie zullen wij deze plannen en ambities uitvoeren. Dan werken we ook de schaal en omvang van de ingreep tot op detailniveau uit. Daarom kunnen wij hierover op dit moment nog geen concrete uitspraken doen. Wel kunnen wij aangeven dat wij de inwoners daarbij betrekken.

Conclusie

Deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de Omgevingsvisie en/of het Omgevingseffectrapport.

Zienswijze 33

Samenvatting

Het dierenpension moet blijven, want daaraan bestaat een groeiende behoefte. Ook zijn er ideeën voor inpassing van het pension.

Beantwoording

Wij onderkennen de behoefte aan een voorziening als een dierenpension. De bestaande planologische kaders worden door de vaststelling van de omgevingsvisie niet doorkruist. Het dierenpension kan in feite dan ook blijven functioneren, zoals dat het nu doet. Bij nieuwe initiatieven in de omgeving zullen we wel moeten afwegen of de planologische mogelijkheden van de indieners niet worden aangetast door de nieuwe ontwikkeling. Andersom zullen we ook moeten bekijken of het dierenpension het nieuwe initiatief niet hindert. Dit wordt te zijner tijd onder meer beoordeeld aan de hand van de criteria voor milieuzonering. Bij de wens tot uitbreiding van hun pension buiten de bestaande (planologische) kaders, kunnen de indieners ook een verzoek om vooroverleg indienen.

In het geval verplaatsing toch noodzakelijk blijkt om de ambities en plannen op een goede manier te verwezenlijken, zal hierover overleg plaatsvinden met het dierenpension. Daarbij zullen wij altijd streven naar een goede oplossing voor het dierenpension, mocht dit aan de orde zijn.

Conclusie

Deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de Omgevingsvisie en/of het Omgevingseffectrapport.

Zienswijze 38

Samenvatting

Indieners exploiteren de zorgboerderij Wenum Hoeve, een zorgboerderijbedrijf in ontwikkeling van 20 ha groot met 3 ha erf. Er zijn grote zorgen over de continuering van het bedrijf. Een prachtig stukje Apeldoorn wordt opgeofferd aan bedrijfsterrein. Indieners verzoeken de Omgevingsvisie te wijzigen op dit onderdeel.

Beantwoording

De gemeente waardeert de aanwezigheid en de exploitatie van deze zorgboerderij zeer. Een voorziening als de Wenum Hoeve helpt mensen op een volwaardige manier mee te draaien in de maatschappij. Wij onderkennen dan ook het belang van de Wenum Hoeve. Ook onderkennen en begrijpen wij de zorgen van de indieners. Er zal dan ook heel zorgvuldig moeten worden gekeken naar de wijze van invulling van de plannen en ambities ter plekke. Dit moet ook in verhouding zijn tot de (maatschappelijke) waarde van de Wenum Hoeve. Het is op dit moment niet duidelijk of verplaatsing aan de orde zal zijn. Mocht dat vanwege de plannen en ambities toch noodzakelijk zijn, dan zal hierover constructief overleg plaatsvinden. Ons streven is voortzetting van het bedrijf, al dan niet elders en met goede mogelijkheden voor exploitatie en inpassing. Wij zijn en blijven daartoe in gesprek met de indieners.

Conclusie

Deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de Omgevingsvisie en/of het Omgevingseffectrapport.

Zienswijze 39

Samenvatting

Men vraagt aandacht voor de continuïteit van de functie van het dierenasiel (39)

Beantwoording

In beginsel lijken de ambities uit de Omgevingsvisie niet te leiden tot de noodzaak van verplaatsing van het dierenasiel. Wel moeten wij bij de ontwikkeling van woningbouw in Beekbergsebroek afwegen of de planologische mogelijkheden van de indieners niet worden aangetast door de nieuwe ontwikkeling. Andersom zal ook moeten worden bekeken of de dierenopvang het nieuwe initiatief niet hindert. We zullen ook moeten kijken naar de milieuzonering. Er mag geen wederzijdse hinder ontstaan door de ontwikkeling van woningen in Beekbergsebroek. Bij verdere planvorming zullen wij hier dieper op ingaan. Ook moeten wij de inpasbaarheid van de voorzieningen die horen bij woningbouw, goed bekijken. Bij de verdere planvorming gaan wij hier dieper op in. De belangen van het dierenasiel zullen wij daarbij betrekken. Wij blijven in contact met de omgeving waar de nieuw te realiseren woningen moeten worden gebouwd, en met de beheerders van het dierenasiel.

Conclusie

Deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de Omgevingsvisie en/of het Omgevingseffectrapport.

Zienswijze 45

Samenvatting

Indieners hebben op 21 juli 2021 bij de gemeente een PPI-verzoek ingediend voor medewerking aan een maatwerkplan voor woningbouw. Dit plan gaat gepaard met het opheffen van een agrarische functie op de betreffende locatie. Zij vragen dit integraal op te nemen in Omgevingsvisie.

Beantwoording

We handelen het ingediende PPI-verzoek afzonderlijk af, los van de beantwoording van deze zienswijzen; het zal op zijn eigen merites worden beoordeeld. Op dit moment zijn wij in gesprek met de indieners. In dit stadium onderzoeken wij of het plan al dan niet kansrijk is. Zodra het plan is bestempeld als kansrijk, starten wij een planologische procedure om de ontwikkeling mogelijk te maken. Het schaalniveau van de Omgevingsvisie leent zich er evenwel niet voor om hierover uitspraken te doen. Daartoe is de beoogde ontwikkeling te gedetailleerd.

Conclusie

Deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de Omgevingsvisie en/of het Omgevingseffectrapport.

Zienswijze 65

Samenvatting

Men zoekt naar een geschikte locatie voor een wielersparcours. De Beekbergsebroek is een van de zoeklocaties. Termijn realisatie: 8 a 10 jaar duurt te lang. (65)

Beantwoording

Op dit moment doen wij onderzoek naar een geschikte locatie voor een wielersparcours. Hierbij zijn meerdere locaties in beeld, waarvan de Beekbergsebroek er één is. In een later stadium zullen wij een locatie kiezen, waarna de plannen verder uitgewerkt dienen te worden. De Omgevingsvisie voorziet niet in de ontwikkeling van een wielersparcours.

Conclusie

Deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de Omgevingsvisie en/of het Omgevingseffectrapport.

Zienswijze 99

Samenvatting

Indieners hebben een bloeiende praktijk voor fysiotherapie aan de Sleutelbloemstraat. Voor de patiënten in de omgeving is het van groot belang dat de praktijk blijft bestaan op deze locatie. Het gaat om twee verdiepingen en 10 parkeerplekken. Mocht verhuizing noodzakelijk zijn, dan wenst men een nieuwe ruimte in de directie omgeving van de praktijk. Die voorwaarden moeten we dan direct meenemen bij de verkoop of aanbesteding. De indieners verzoeken ons hen op de hoogte te houden van de verdere ontwikkelingen.

Beantwoording

De Omgevingsvisie voorziet in een transformatie van het betreffende gebied ten behoeve van woningbouw. Het inpassen van de praktijk is daarbij zeker niet ondenkbaar. Het hele proces zal plaatsvinden in goed overleg met alle betrokkenen, onder wie ook de indieners van deze zienswijze.

Conclusie

Deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de Omgevingsvisie en/of het Omgevingseffectrapport.

Zienswijze 106

Samenvatting

Indieners exploiteren een zorgboerderij in Beekbergsebroek. De grond is gedeeltelijk in eigendom, en gedeeltelijk gehuurd van de gemeente Apeldoorn. De indieners nemen deel aan een leertraject voor natuur inclusieve landbouw, opgezet door de Cleantech regio. Zij hopen een bijdrage te leveren aan het vergroten van biodiversiteit en schatten het buitenleven op waarde (rentmeesterschap). Het buitengebied van Klarenbeek gaat verloren in de Omgevingsvisie. De indieners willen het bedrijf graag voortzetten. Zij willen een waardevolle bijdrage leveren aan het landschapsbeheer door grond rond de waterbuffers te beheren, koeien te laten grazen en gras te verwerken tot hooi. Ze zijn er geen voorstander van meer gronden aan Natuurmonumenten over te doen, vanwege de verschraling van de gronden.

Beantwoording

In het gebied is vooral voorzien in natte natuurontwikkeling. Inpassing van het bedrijf is daarbij zeker niet ondenkbaar. Ook hier geldt dat het proces zal plaatsvinden in goed overleg met alle betrokkenen, onder wie ook de indieners van deze zienswijze. Over verdere afspraken met de indieners kunnen wij op dit moment nog geen uitspraken doen. Wel waarderen wij de bijdrage die zij willen leveren aan het landschapsbeheer.

Conclusie

Deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de Omgevingsvisie en/of het Omgevingseffectrapport.

Zienswijze 113

Samenvatting

De indieners hebben een kavel in Beekbergen waarvoor zij een plan hebben ingediend om woningbouw te realiseren. De kavel ligt nabij de locatie die de gemeente aanwijst als mogelijke locatie voor woningbouw. Vanwege de grootte van de kavel is hier ruimte zijn voor circa 40 woningen voor de doelgroep 'medioren/senioren en starters'. De indieners gaan graag met de gemeente in gesprek over dit plan.

Beantwoording

De Omgevingsvisie is niet de plaats om specifieke woningbouwplannen in te passen. Wij adviseren de indieners een vooroverlegplan in te dienen om de haalbaarheid van het plan, afzonderlijk van de Omgevingsvisie, te kunnen beoordelen.

Conclusie

Deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de Omgevingsvisie en/of het Omgevingseffectrapport.

Zienswijze 129

Samenvatting

Het is de indieners van de zienswijze niet duidelijk of hun perceel onderdeel uitmaakt van de woningbouwplannen ten zuiden van de A1. Zij zijn het niet eens met de realisatie van woningen ter plekke. Zij geven aan in het buitengebied te wonen voor de rust.

Beantwoording

Wij kunnen niet uitsluiten dat de woningbouwplannen ten zuiden van de A1 directe gevolgen hebben voor het betreffende perceel. De zorgen van de indieners vinden wij dan ook begrijpelijk. Bij de verdere invulling van het gebied willen wij tot een goed evenwicht komen tussen de belangen van deze betrokkenen en het algemeen belang.

Conclusie

Deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de Omgevingsvisie en/of het Omgevingseffectrapport.

Zienswijze 130

Samenvatting

Indieners maken zich zorgen verloren gaan van het karakter van het buitengebied in Apeldoorn Zuid door de woningbouwplannen van de gemeente. Zij vragen aandacht voor inpassing van de woningbouw met behoud van het bestaande karakter. Zij zien ook graag dat er betaalbare woningen worden gebouwd, voor verschillende doelgroepen. De indieners staan ervoor open om aan de hand van een pilot mee te denken over woningbouw op hun perceel. Daarnaast geven zij aan dat ze de bedrijfsmatige bestemming op hun perceel te willen behouden.

Beantwoording

Voor de reactie omtrent woningbouwplannen verwijzen wij u graag naar paragraaf 1.3 van deze Reactienota. Aanvullend merken wij op dat wij streven naar een evenwichtige afweging van alle belangen bij de verdere uitwerking van het gebied. Wij zijn op de hoogte van de specifieke aanduiding op het perceel ten behoeve van het bedrijf. Bij verdere planuitwerking nemen wij dit uiteraard mee.

Conclusie

Deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de Omgevingsvisie en/of het Omgevingseffectrapport.

Zienswijze 131

Samenvatting

De indieners richten zich op het dorp Oosterhuizen. Zij delen hun zienswijze in op punten:

1. De periode van ter inzage legging van de ontwerp-Omgevingsvisie is te kort.
2. Hoe verhoudt het nog vast te stellen bestemmingsplan Buitengebied Beekbergen en Lieren zich tot de ontwerp-Omgevingsvisie?
3. Hoe worden de dorpsraad en de inwoners van Oosterhuizen betrokken bij het vervolgproces van de Omgevingsvisie?
4. Men bezorgt over de gevolgen van woningbouw langs de A1. Men vreest verkeersoverlast en is bang voor de negatieve effecten op het landschap door woningbouw. Volgens de indieners is een nadere onderbouwing van de plannen noodzakelijk.
5. Men vreest verkeersoverlast door de uitbreiding van industrieterrein Kieveen. Men is van mening dat de effecten van de uitbreiding onvoldoende zijn onderzocht.
6. Het dorp Oosterhuizen valt geheel in het gebied dat wordt aangeduid als 'Industriële Veluwe'. Men herkent zich niet in deze aanduiding en verzoekt de gemeente dit aan te passen naar bijvoorbeeld 'Landelijke Veluwe', of eventueel schuiven van de grens naar 'Recreatieve Veluwe'.

Beantwoording

1. Voor de beantwoording van punt 1 verwijzen wij u graag naar paragraaf 1.2 van deze Reactienota.
2. Het plangebied van het bestemmingsplan voor het buitengebied van Beekbergen en Lieren wordt onderdeel van het nieuwe Omgevingsplan voor Apeldoorn. De Omgevingsvisie zal de basis vormen voor dit Omgevingsplan. In dat opzicht is het Omgevingsplan een uitwerking van de Omgevingsvisie.
3. Wij begrijpen en onderschrijven het belang van een goed participatieproces. Bij de uitwerking van de ambities uit de Omgevingsvisie geven wij hieraan concreet invulling.
4. Wij hebben begrip voor de zorgen die de inwoners van Oosterhuizen hebben met betrekking tot de gevolgen van de woningbouwplannen uit de Omgevingsvisie. De gevolgen hebben wij in kaart gebracht in het Omgevingseffectrapport en de aanvulling daarop. Korthedshalve verwijzen u naar het Omgevingseffectrapport en de opgestelde aanvulling, die onderdeel uitmaken van de Omgevingsvisie. Uit de aanvulling op het Omgevingseffectrapport blijkt dat een deel van effecten nader moet worden onderzocht. Hiertoe is een onderzoeksagenda opgesteld. Deze is opgenomen in de genoemde aanvulling.
5. Zie voorgaande punt van de beantwoording.
6. De term industriële Veluwe heeft betrekking op een belevingsthema uit de Veluwe-agenda in relatie tot recreatie. In dit deel van Apeldoorn is er veel cultuurhistorie dat verband heeft met ons industriële verleden, denk daarbij aan de watermolens en de beken. Deze term heeft dus geen relatie tot nieuwe ontwikkelingen van dit gebied.

Conclusie

Deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de Omgevingsvisie en/of het Omgevingseffectrapport.

Zienswijze 135

Samenvatting

Graag meer tijd voor het indienen een zienswijze, namens het dorp Loenen. Daarbij verwijzen zij naar de eerder ingediende documenten in het kader van het participatieproces. In verband met de discussie omtrent Loenen-Eerbeek 2030 bestaat er onzekerheid over de toekomst van Loenen. Om die reden wil de dorpsraad graag betrokken bij de uitwerking van de Omgevingsvisie.

Beantwoording

Ten aanzien van de mogelijkheden voor het indienen van een zienswijze verwijzen u graag naar paragraaf 1.2 van deze Reactienota. Verder begrijpen en onderschrijven wij het belang van een goed participatieproces. Bij de uitwerking van de ambities uit de Omgevingsvisie geven wij hieraan concreet invulling.

Conclusie

Deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de Omgevingsvisie en/of het Omgevingseffectrapport.

Zienswijze 138

Samenvatting

De indieners van de zienswijze maakt zich zorgen om de gevolgen van de woningbouwplannen in het gebiedsprofiel Stadsrand zuid. Dit in relatie tot de exploitatie van het huidige kampeerterrein van de indieners.

Beantwoording

Wij begrijpen uw zorgen omtrent de voorgenomen ontwikkelingen. Er zal dan ook heel zorgvuldig moeten worden gekeken naar de wijze van invulling van de woningbouwplannen ter plekke in relatie tot het kampeerterrein van de indieners. Er is op dit moment nog geen duidelijkheid wat de precieze uitkomsten zullen zijn. De indieners zullen worden betrokken bij de verdere uitwerking van de plannen.

Conclusie

Deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de Omgevingsvisie en/of het Omgevingseffectrapport.

1.10. Overig

Nummer ingediende zienswijze op dit thema: 55, 57, 69, 71

Samenvatting van de zienswijzen

De volgende opmerkingen zijn ingekomen:

- Wat mooi is, moet je mooi laten
- Laat het woest aantrekkelijke er maar van af
- Geldverspilling dit boek. Apeldoorn wil wel, maar kan niet. Denk aan de mensen met een minimuminkomen
- Graag meer info over sport en beweegakkoord

Beantwoording van de zienswijzen door gemeente

De hierboven genoemde ingekomen zienswijzen zijn niet direct te verbinden aan een onderwerp in de Omgevingsvisie. Wij nemen deze dan ook voor kennisgeving aan. Het Sport- en Beweegakkoord 'Samenwerkend aan een sportend en bewegend Apeldoorn!' wordt niet uitgewerkt in de Omgevingsvisie. Voor meer informatie omtrent het Sport- en Beweegakkoord: Sport- en Beweegakkoord 'Samenwerkend aan een sportend en bewegend Apeldoorn!'.

Conclusie

De ingediende zienswijzen hebben niet geleid tot aanpassing van de Omgevingsvisie en/of het Omgevingseffectrapport.

1.11. Overkoepelend subthema Omgevingseffectrapport

Nummer ingediende zienswijze op dit thema: 11, 26, 30, 48, 60, 68, 92, 120, 124, 137

- Zienswijze 26 wordt ondersteund door zienswijze: 13, 14, 16, 18, 47, 74, 76, 77, 85, 107, 121, 127, 128, 133, 134, 139 t/m 211

Samenvatting van de zienswijzen

Ten aanzien van het Omgevingseffectrapport (OER), een onlosmakelijk onderdeel van de Omgevingsvisie, zijn een aantal zienswijzen ingediend. Deze zienswijzen gaan met name over de diepgang van het OER. De indieners zijn in veel gevallen van mening dat de gevolgen van de ambities in de Omgevingsvisie niet goed (genoeg) zijn onderzocht.

Allereerst merkt men op dat de Omgevingsvisie niets zegt over de cumulatie van milieueffecten van o.a. de A1, A50, het spoor, invliegroutes Teuge en laagvliegroutes Lelystad op Klarenbeek als het gaat om de referentiesituatie. Verder geeft een indiener aan dat onvoldoende in beeld komt wat de gevolgen zijn voor mens, dier en omgeving (in Klarenbeek) als wij daar windmolens realiseren. Men verzoekt de gemeente de gevolgen voor van windmolens (nabij Klarenbeek) beter te motiveren, inclusief gezondheidseffecten, en daarbij ook in te gaan op de verschillende varianten in de Omgevingsvisie. Vervolgens vraagt men de gemeente de ontwerp-Omgevingsvisie opnieuw ter visie te leggen.

De gemeente krijgt ook de opmerking dat de onderbouwing ten aanzien van zonnevelden in en om Klarenbeek en zeer dichtbij woningen, onvoldoende is. De indiener verzoekt de gemeente dan ook het OER aan te vullen op dit punt. In de zienswijzen komt ook het aspect 'luchtkwaliteit' aan de orde. Dit onderdeel komt volgens de indieners niet voldoende terug in het OER. Zodoende bestaat er geen goed beeld van de huidige situatie en wat de ambities uit de visie gaan betekenen voor deze situatie. Verder merkt iemand op dat onvoldoende is onderzocht en onderbouwd waarom welke keuzes zijn gemaakt met betrekking tot het uitbreiden van de stad, op basis van het OER. De milieueffecten zijn enkel kwalitatief onderzocht. Op basis hiervan kan volgens de indiener geen goed afgewogen keuze worden gemaakt. Een andere zienswijze vindt dat het aspect 'licht' onvoldoende is meegenomen als beoordelingsfactor in het OER.

Daarnaast vraagt men zich af hoe de delen van de visie beoordeeld dan wel gewogen gaan worden op het moment dat deze verder worden uitgewerkt. Dit houdt verband met de referentiesituatie. Aangezien deze volgens de indieners nog niet helder is, kan geen goed vervolg worden gegeven aan de uitwerking van de ambities.

Ook deelt men zorgen over de gevolgen van verstedelijking: het toenemende verkeer en het moeten wijken van groen. Volgens één van de indieners is onvoldoende in beeld wat de gevolgen zijn voor de biodiversiteit.

Als laatste herhaalt men nogmaals met klem dat meerdere indieners kanttekeningen plaatsen bij de groeigedachte in de Omgevingsvisie. Is de groei van de stad en van de recreatiesector wenselijk? Is een toeristisch toplandschap met nog meer mensen naar de Veluwe, mogelijk? Willen we meer en nieuwe bedrijventerreinen? Willen we meer wind- en zonneparken et cetera? De indieners zijn van mening dat deze doelen intrinsiek onverenigbaar zijn, gezien het gebrek aan fysieke ruimte, de beperkte stikstofruimte, het gebrek aan stilte et cetera, die er nu eenmaal zijn.

Beantwoording van de zienswijzen door gemeente

De ingekomen zienswijzen voor het onderdeel Omgevingseffectrapport gaan vooral over het feit dat er te weinig diepgang is in de uitgevoerde onderzoeken. Naar aanleiding van de ingediende zienswijzen en het advies van de Commissie voor de milieueffectrapportage (verder: commissie) is besloten om aanvullend, verdiepend onderzoek uit te laten voeren door Witteveen+Bos in opdracht van de gemeente. Naar aanleiding van het advies van de commissie heeft Witteveen+Bos het OER aangevuld en verbeterd.

Allereerst volgen wij het advies van de commissie om in een aanvulling op het OER, voorafgaand aan de besluitvorming, de ambities uit de Omgevingsvisie te vertalen naar toetsbare doelen. Vervolgens is aangetoond in welke mate de varianten hieraan bijdragen. Naar aanleiding hiervan is het OER nader aangevuld en onderbouwd voor zover het de te realiseren woningbouwaantallen en de hectares bedrijventerrein betreft.

De tweede opmerking van de commissie heeft betrekking op de referentiesituatie, ofwel 'de foto van de leefomgeving'. De commissie geeft aan dat een goede beschrijving hiervan ontbreekt en ook dat uit het OER niet duidelijk wordt of, en zo ja, welke autonome ontwikkelingen onderdeel zijn van de referentiesituatie. Om die reden is Witteveen+Bos in haar aanvulling op het OER ingegaan op de huidige situatie van Apeldoorn ten aanzien van de milieuaspecten verkeer, geur, geluid, luchtkwaliteit, externe veiligheid, natuur en water en klimaatadaptatie.

In het advies van de commissie constateert zij dat het beoordelingskader in het OER een globaal karakter heeft. Zij geeft aan dat dit komt doordat gekozen is voor een beoordelingskader met een abstracte aanpak. En doordat verschillende indicatoren zijn samengevoegd, blijft het gewenste inzicht uit. In opvolging van deze constatering hebben wij een aanvulling laten uitvoeren. Witteveen+Bos heeft op basis van de ambities, doelen en opgaven vastgesteld waarin de aanvulling op het OER inzicht moet geven. Voor deze thema's hebben zij de huidige situatie en autonome ontwikkeling beoordeeld en in beeld gebracht wat het effect van de Omgevingsvisie is. Zij gebruikten (kleur)scores en effectrichtingen (pijlen naar verbetering/verslechtering) en gaven een heldere toelichting op betekenis hiervan.

Verder adviseert de commissie om, op basis van een verder uitgewerkt beoordelingskader, ook de effectbeoordeling te verdiepen, specifiek voor de belangrijkste effecten. Daarnaast adviseert de commissie te onderzoeken welke keuzes ongewenste effecten kunnen beïnvloeden en hoe varianten (verschillend) bijdragen aan de gestelde doelen. Net als bij het voorgaande punt heeft Witteveen+Bos de ambities, doelen en opgaven als basis gebruikt. Bij de verdieping was het noodzakelijk om rekening te houden met de randvoorwaarden vanuit wet- en regelgeving (bijvoorbeeld natuur), om de grootste risico's met betrekking tot haalbaarheid in beeld te brengen. Voor de verdieping was het noodzakelijk minimaal voor het thema verkeer de voorkeursvariant te modelleren. Vanuit de verkeersmodelresultaten konden zij kwalitatief verdiepen op thema's geluid en luchtkwaliteit. Bepalend hierin waren de uitgangssituatie (vanuit de foto van de leefomgeving) en de principes vanuit de wetgeving.

Op basis van voorgaande punten dienen wij volgens de commissie de voorkeursvariant aan te scherpen en de gemaakte keuzes daarin nader te onderbouwen. Daarbij is het doen van botsproeven erg belangrijk. Die geven aan welke ambities elkaar versterken of juist tegenwerken. Op basis van deze inzichten komen aandachtspunten naar voren met betrekking tot de integrale invulling van de Omgevingsvisie. Zo wordt duidelijk voor welke keuzes de gemeente staat en wat aandachtspunten zijn in het vervolg. In de aanvulling op het OER heeft Witteveen+Bos op hoog abstractieniveau een dergelijke analyse opgenomen. Op basis van deze analyse en de aanvulling op de effectbeschrijving is een aanvullende beschouwing van de voorkeursvariant opgenomen. Hierin is een integrale effectbeoordeling opgenomen en zijn de aandachtspunten benoemd daar waar doelbereik onzeker is of aanvullende keuzes nodig zijn.

De aanvulling op het OER concludeert dat er een onderzoeksagenda bij de uitwerking van de Omgevingsvisie nodig is. Deze onderzoeksagenda hebben wij opgesteld en vormt een integraal onderdeel van de Omgevingsvisie. Het advies van deze aanvulling van het OER is ook om aanscherpingen in de Omgevingsvisie op te nemen, zodat er beter gestuurd wordt op mobiliteit en op natuurwaarden. Dit advies is ook integraal verwerkt in de Omgevingsvisie.

Het laatste punt van de commissie gaat over het ontbreken van een samenvatting van het OER. Wij begrijpen dat een goede, publieksvriendelijke samenvatting kan helpen bij het toegankelijk maken van het OER, maar dit is niet noodzakelijk voor het vaststellen van de Omgevingsvisie. Op dit punt is het advies van de commissie niet opgevolgd.

Voor de volledigheid 'Aanvulling Omgevingseffectrapport' verwijzen wij u naar het genoemde rapport van Witteveen+Bos.

Aanpassingen omgevingsvisie

Ten gevolge van dit aanvullende onderzoek, dat als bijlage bij de Omgevingsvisie ook ter vaststelling wordt aangeboden, is de Omgevingsvisie verbeterd. Teksten over de inhoud van het onderzoek zijn opgenomen, met daarbij de onderzoeksagenda als voorwaarde bij de uitvoering van de visie. We hebben aanvullingen gedaan, die gemaakte keuzes in de Omgevingsvisie beter onderbouwen.

Risico's rond haalbaarheid zijn in kaart gebracht en een onderzoeksagenda is opgesteld. De aanvulling op het OER gaat in op de milieuthema's externe veiligheid, geluid, geur, luchtkwaliteit, natuur, verkeer en water en klimaatadaptatie.

Geluid en luchtkwaliteit

Met betrekking tot het aspect geluid heeft een cumulatieve berekening plaatsgevonden. Dit maakt inzichtelijk welke invloed het thema geluid heeft op de ambities uit de Omgevingsvisie. Ook is ingegaan op het aspect luchtkwaliteit. Voor de ontwerp-Omgevingsvisie is hierover een berekening uitgevoerd. Op deze wijze is inzichtelijk gemaakt welke kansen en knelpunten er bestaan op het gebied van luchtkwaliteit. In de aanvulling op het OER gaan we niet expliciet in op het thema licht. Op dit moment is ervoor gekozen in te gaan op de bovengenoemde thema's. In de onderzoeksagenda is ruimte om nader in te gaan op de thema's die nog niet (nader) zijn onderzocht. Paragraaf 1.7 'Natuur, Landschap en Erfgoed' gaat in op het behoud en de versterking van biodiversiteit. Voor onze reactie verwijzen wij u naar deze paragraaf. Wat betreft recreatie en recreatiedruk in relatie tot natuur merken wij op dat de ontwikkeling van de recreatiesector geen negatief effect mag hebben op instandhoudingsdoelen van dit Natura 2000-gebied. Wij zijn ons ervan bewust dat wij bij nadere planuitwerking aan de hand van onderzoek zullen moeten aantonen dat er geen significante negatieve effecten zijn te verwachten door de uitvoering van de ambities uit de Omgevingsvisie.

Conclusie

De ingediende zienswijzen hebben geleid tot aanpassing van de Omgevingsvisie en/of het Omgevingseffectrapport. Allereerst, heeft er een aanvulling op het OER plaatsgevonden. Naar aanleiding van deze aanvulling hebben wijzigingen/aanvullingen in de Omgevingsvisie aangebracht. Volledigheidshalve verwijzen wij u hiervoor naar de aanvulling op het OER en hoofdstuk 5 'Reactienota, Overzicht van wijzigingen en aanvullingen'.

2. Reactienota, Deelnota Overlegpartners

Inleiding

In deze deelnota behandelen we de zienswijzen van overlegpartners, met wie wij vanuit juridisch oogpunt overleg voeren bij beleidswijzigingen. Gelukkig hebben er veel meer organisaties, waarmee wij samenwerken, gereageerd op deze Omgevingsvisie. Maatschappelijke instellingen zoals: Natuurmonumenten, onze adviesraad Sociaal Domein, de woningcorporaties (verenigd in VSW), de erfgoed partners en enkele dorps-of wijkraden. Deze opsomming is niet uitputtend, maar geeft een goede indicatie van de diversiteit in respons. We zijn blij met deze reacties en hebben in lijn met de systematiek van deze reactienota de inhoud van deze zienswijzen thematisch meegenomen in de samenvattingen en verantwoordingen. U vindt deze terug in het eerste deel van deze reactienota.

Leeswijzer

De ontwerpen van de Omgevingsvisie en bijbehorend Omgevingseffectrapport zijn onder de aandacht gebracht bij de buurgemeenten en de verschillende overlegpartners. Een drietal overlegpartners heeft in adviserende zin gereageerd, te weten:

- Veiligheidsregio Noord- en Oost-Gelderland
- GGD Noord- en Oost-Gelderland
- Provincie Gelderland

Hierna zijn deze adviezen samengevat weergegeven, alsmede de gemeentelijke reactie.

Reactie op adviezen overlegpartners

2.1. Veiligheidsregio Noord- en Oost Gelderland

Inhoud advies

De VNOG ziet de Omgevingsvisie als een mooi, ambitieus document, waarin veiligheid en gezondheid een belangrijke plek hebben gekregen. Om de Omgevingsvisie nog completer te maken, geeft de VNOG een aantal suggesties en overwegingen voor een veilige en gezonde fysieke leefomgeving. Samengevat:

- De doelstelling van de Omgevingswet is tweeledig:
 1. een veilige en gezonde fysieke leefomgeving (met een goede omgevingskwaliteit) realiseren en in stand houden;
 2. de fysieke leefomgeving doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen om maatschappelijke behoeften te vervullen.

Om deze doelstelling te vertalen in de Omgevingsvisie adviseert de VNOG onderstaande alinea op te nemen:

'De gemeente Apeldoorn wil een veilige en gezonde fysieke leefomgeving bieden aan haar inwoners en bezoekers. In samenwerking met de Veiligheidsregio Noord- en Oost-Gelderland en andere partners draagt zij zorg voor een ruimtelijk orderingsproces, waarin veiligheidsrisico's vroegtijdig, vanaf de eerste initiatieven, worden onderkend en meegewogen bij de inrichting en het gebruik van de ruimte. Hiervoor worden de risicovolle situaties uit het regionaal risicoprofiel (artikel 15 Wet veiligheidsregio's) beschouwd, afgewogen en meegenomen in het ruimtelijk ontwerp. Voor zover mogelijk worden risicobronnen en ontvangers van elkaar gescheiden. Bijzondere aandacht heeft de mate van zelfredzaamheid van mensen en de mogelijkheden om die te vergroten'.

In het omgevingsplan werken wij vervolgens een veilige en gezonde leefomgeving verder uit. Deze passage sluit aan bij het koersdocument 2030 van de gemeente. Daarin wordt beschreven dat *'het in Apeldoorn veilig is'*. Dat maakt de Omgevingsvisie alleen maar krachtiger.

- Om in de fysieke leefomgeving het risico op een (onbeheersbare) natuurbrand en de impact ervan zoveel mogelijk te beperken, adviseert de VNOG daarover een passage op te nemen in de Omgevingsvisie. Zij doet daartoe de volgende tekstsuggestie:
'De gemeente Apeldoorn ligt in een natuurlijke omgeving. Uit het risicoprofiel van de gemeente blijkt dat de kans op een (onbeheersbare) natuurbrand aanwezig is. De gemeente vindt het belangrijk om een veilige en gezonde leefomgeving voor onze inwoners en

bezoekers te creëren en te behouden, de continuïteit van vitale infrastructuur (mede) te waarborgen en daarbij ook de ecologische waarde van het natuurgebied te beschermen. Gezamenlijk met de natuurbeheerders en overige stakeholders in de natuurgebieden zoals recreatiebedrijven, zorginstellingen, bewoners en ondernemers zorgt de gemeente ervoor dat er aandacht is voor maatregelen ten behoeve van natuurbrandbeheersing en -bestrijding om zo het risico op een natuurbrand en de impact ervan te beperken en/of te voorkomen. Mede door de effecten van klimaatverandering is dit een urgent onderwerp. Hierbij werkt zij binnen de gebiedsgerichte aanpak natuurbrandbeheersing actief samen met de Veiligheidsregio Noord- en Oost-Gelderland en de Provincie Gelderland.'

- De VNOG adviseert ook de volgende passage over (de gevolgen van) het klimaat toe te voegen:
'Extreme weersomstandigheden als gevolg van klimaatverandering zullen zich de komende jaren steeds vaker voordoen. Om de veiligheid voor onze inwoners en bezoekers te vergroten, willen en moeten we gebouwen, wegen en andere infrastructuur anders bouwen. Zo voorkomen we letsel, overlast en (economische) schade door overstroming, piekbuien, droogte en hitte'.
- De Omgevingsvisie wint aan kracht door met meer stelligheid uit te spreken hoe de gemeente aankijkt tegen het uitbreiden of vestigen van bestaande of nieuwe risicobronnen in de buurt van (zeer) kwetsbare gebouwen en/of locaties. Een suggestie om op te nemen in de Omgevingsvisie luidt:
'Objecten met niet-zelfredzame personen en objecten met een hoge bezettingsgraad willen wij niet in de buurt van risicobronnen hebben. Bij de inrichting van de fysieke leefomgeving houden wij hier rekening mee'.
Of
'De gemeente draagt samen met o.a. de Veiligheidsregio Noord- en Oost-Gelderland zorg voor een zo veilig mogelijke woon- en leefomgeving. Daarom staan we nieuwe activiteiten (zoals genoemd in bijlage VII van het BKL) met externe veiligheidsrisico's niet toe in woon- en leefgebieden met (zeer) kwetsbare gebouwen of locaties'.
- Het autoluw maken van de binnenstad is in het kader van het stimuleren van gezondheid begrijpelijk en positief en ook uit veiligheidsoogpunt voorstelbaar. Maar het autoluw maken van (delen van) de binnenstad kan ook een nadeel zijn in het kader van bereikbaarheid en bestrijding van een incident. Bij concrete uitwerking en concrete initiatieven denkt de VNOG hier graag over mee.
- De ambitie van de gemeente Apeldoorn om zich verder te ontwikkelen als 'de stad van safety en security' wordt gewaardeerd. Deze krijgt een extra impuls doordat de nieuwe Meldkamer Oost-Nederland (MON) in de stad gevestigd wordt. Drie regionale meldkamers worden samengevoegd tot één meldkamer, die tot één van de grootste 112- meldkamers van Nederland gaat behoren, en een verzorgingsgebied heeft van vijf veiligheidsregio's - die in Gelderland en Overijssel.

Reactie

De gemeente Apeldoorn bedankt de VNOG voor hun reactie op de ontwerp-Omgevingsvisie. Apeldoorn spant zich graag in voor een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en onderschrijft hetgeen hierover door de VNOG in haar reactie naar voren is gebracht. De paragraaf 'Externe veiligheid' in de Omgevingsvisie hebben wij aangevuld, met dien verstande dat wij de tekstsuggestie met betrekking tot vestigen of uitbreiden van risicobronnen bij kwetsbare gebouwen of locaties hebben genuanceerd.

2.2. GGD Noord- en Oost-Gelderland

Inhoud advies

Het aspect gezondheid komt op verschillende plaatsen terug in het OER. Inzake gezondheid heeft de GGD een voorkeur voor variant 2. Zij onderschrijft de doelstellingen die samenhangen met gezondheidsbevordering. Ten aanzien van gezondheidsbescherming merkt zij op de ambities ten aanzien van de verbetering van de milieusituatie toe te juichen. Daarnaast geeft de GGD een aantal adviezen op het gebied van gezondheidsbescherming:

- Formuleer de intentie om aanvullend beleid te maken voor knelpunten op het gebied van milieubescherming (met name geluid), dat wordt doorvertaald naar regels in het omgevingsplan dan wel naar programma's.

- Maak aanvullend beleid voor situaties waarbij het aanvaardbare geluidsniveau wordt overschreden. De GGD adviseert in dergelijke situaties een aangename zijde aan de woningen te realiseren. Zet in de OER bijvoorbeeld een opmerking dat dit beleid nader wordt uitgewerkt.
- Maak aanvullend beleid om hinder van windturbines zoveel mogelijk te voorkomen. Zet in het OER bijvoorbeeld een opmerking dat dit beleid nader wordt uitgewerkt.
- Neem het stoken van hout op in het OER als relevant thema voor de gezondheid. Maak eventueel aanvullend beleid.
- Benoem dat intensieve veehouderij ook in verband wordt gebracht met andere gezondheidsproblemen. Ontwikkel voor nieuwe situaties zoals woningbouw aanvullend beleid. Zet in het OER bijvoorbeeld een opmerking dat dit beleid nader wordt uitgewerkt.
- Maak aanvullend beleid voor klimaatbestendig bouwen. Zet in het OER bijvoorbeeld een opmerking dat dit beleid nader wordt uitgewerkt.
- Vraag advies aan de GGD bij het uitwerken van aanvullend beleid zoals onder 1 t/m 6.

Reactie

De gemeente Apeldoorn bedankt de GGD Noord- en Oost-Gelderland voor hun reactie op de ontwerp-Omgevingsvisie. Aan de hand van een onderzoeksagenda zullen wij de hierboven benoemde punten uitwerken en onderzoeken voor zover noodzakelijk voor het uitvoeren van de ambities in de Omgevingsvisie. Specifiek voor windturbines merken wij op dat wij geen aanvullend onderzoek doen naar geluidshinder door windturbines, omdat geluidshinder door wegverkeer maatgevend is. Ten aanzien van het stoken van hout is nu niets opgenomen in de onderzoeksagenda, omdat dit geen significant effect op luchtkwaliteit of geur heeft. Ten aanzien van klimaatbestendig bouwen is ook niets opgenomen in de onderzoeksagenda, omdat op dit moment het detailniveau van de varianten hier niets over zegt.

2.3. Provincie Gelderland

Inhoud advies

De provincie Gelderland complimenteert Apeldoorn met de voorgelegde Omgevingsvisie. Veel relevante onderwerpen zijn goed uitgewerkt en de link tussen het sociaal domein en de fysieke ruimte is mooi gelegd. De keuze voor Gebiedsprofielen ziet zij als interessant.

Themagericht geeft de provincie de volgende adviezen mee:

- **Wonen**
De ambitie om minimaal de helft van de toe te voegen woningen in het betaalbare segment te categoriseren en de keuze om goed te kijken naar de toe te voegen kwaliteit van woningen (en niet slechts naar kwantiteit) wordt gewaardeerd. Daar waar verdichting noodzakelijk is om binnenstedelijk te kunnen bouwen, is het advies ook goed te kijken naar klimaatadaptatie, door het toevoegen van groene of groen/blauwe elementen.
Verder zijn in de Omgevingsvisie drie zoekzones aangewezen voor woningbouw (Apeldoorn, Hoenderloo en Uddel). Ondanks dat het zoekzones betreft is het advies wel om aan de gemeenteraad kenbaar te maken dat deze locaties hun eigen ruimtelijke dynamiek kennen en bovendien (ten dele) aangewezen zijn als Groene Ontwikkelzone, Gelders Natuurnetwerk en zelfs Natura 2000-gebied. Dat betekent dat woningbouw in deze gebieden mogelijk kan botsen met andere belangen. Dit voorkomt mogelijke discussies bij de opstelling van Omgevingsplannen.
- **Werken**
Apeldoorn heeft in het RPW van de Cleantech-regio de afspraak gemaakt eerst in te zetten op de bestaande werklocaties. Daarnaast wil zij ruimte krijgen om Ecofactorij II toekomstbestendig te ontwikkelen. Echter uit de Omgevingsvisie volgt dat bestaande werklocaties worden getransformeerd naar woningbouw. Gevolg is dat op andere plekken, bijvoorbeeld de Kar, extra werklocaties moeten worden ontwikkeld. Het advies is om de gevolgen van deze keuze (ruimteclaim ten behoeve van extra werklocaties ten opzichte van nieuwe woningbouw) aan de gemeenteraad kenbaar te maken.
- **Duurzame energieopwekking**
De Omgevingsvisie stelt dat Apeldoorn drie zoeklocaties voor windenergie aanwijst waar de uitkomsten van de RES kunnen worden gefaciliteerd. Enkele zoeklocaties liggen in Gelders Natuurnetwerk en zelfs in Natura 2000-gebied. Het is de vraag of deze zoeklocaties haalbaar zijn, in relatie tot natuurwetgeving en -opgaven. Het advies is om de gemeenteraad daar op te

wijzen, omdat de ligging in natuurgebied gevolgen kan hebben voor de haalbaarheid van de ambitie tot realisatie van windturbines in deze zoeklocaties.

- **Onzekerheden benoemen**

De druk op ruimte neemt toe en er zullen botsende ruimtelijke belangen ontstaan. Door het aanwijzen van zoekzones ten behoeve van bepaalde functies ontstaat een bepaalde ruimteclaim, maar het is op voorhand niet zeker dat deze claims ook daadwerkelijk verzilverd kunnen worden. Het is daarom goed de gemeenteraad mee te nemen in deze onzekerheid en de wijze van afweging in de toekomst. Wellicht is het verstandig dit in een speciale paragraaf als soort 'disclaimer' op te nemen, daar waar het gaat over zoekzones en ruimteclaims.

Reactie c.q. conclusie

Wij realiseren ons dat het van belang is een duidelijke uitleg aan de gemeenteraad te verstrekken over onder meer bovenstaande aspecten. Deze zullen wij meenemen in de communicatie. De suggestie over het opnemen van een speciale paragraaf zien wij als een goede toevoeging en nemen wij over.

3. Reactienota, Deelnota Commissie voor de milieueffectrapportage

Leeswijzer

In het Omgevingseffectrapport (OER) bij de Omgevingsvisie Apeldoorn is bekeken wat de effecten zijn van de voorgenomen beleidswijzigingen die voortvloeien uit de Omgevingsvisie. Daarbij zijn verschillende keuzemogelijkheden en de effecten daarvan in beeld gebracht en vergeleken. Op die manier draagt het OER bij aan het maken en onderbouwen van verantwoorde keuzes.

Het OER is ter advisering voorgelegd aan de commissie voor de Milieueffectrapportage (Cie. MER). De commissie MER adviseert als onafhankelijke organisatie over het Omgevingseffectrapport. Zij toetst de inhoud van het rapport en beoordeelt of de relevante effecten op de juiste wijze en afdoende in beeld zijn gebracht.

De commissie geeft aan dat het OER op diverse onderdelen nog onvoldoende informatie bevat om het (milieu)belang in de volle breedte mee te wegen bij de besluitvorming. De gemeente Apeldoorn hecht eraan goed inzicht te bieden in de omgevingseffecten van de keuzes in de Omgevingsvisie, en in de afwegingen die daaraan ten grondslag liggen. De gemeente heeft de adviezen van de Cie. MER dan ook serieus in overweging genomen en erkent dat op diverse punten aanvullingen wenselijk zijn. Het OER is vervolgens op diverse onderdelen aangevuld.

Het advies van de Cie. MER bevat 6 hoofdpunten:

1. Verduidelijken ambities
2. Aanvullen referentiesituatie: foto van de leefomgeving en autonome ontwikkelingen
3. Verder uitwerken beoordelingskader
4. Verdiepen effectbeoordeling
5. Aanscherpen voorkeursvariant en nader onderbouwen gemaakte keuzes
6. Aanvullen samenvatting

Hierna wordt nader ingegaan op deze aandachtspunten. De gemeente reageert per aandachtspunt .

3.1. Verduidelijken van ambities

Inhoud advies

De commissie geeft aan dat een deel van de ambities in de Omgevingsvisie concreet is uitgewerkt. Tegelijkertijd concludeert zij ook dat veel ambities nog een hoog abstractieniveau hebben. In het OER zijn deze niet geconcretiseerd. Het is daardoor niet mogelijk te toetsen of de varianten bijdragen aan de doelen van de Omgevingsvisie. De commissie adviseert om in een aanvulling op het OER, voorafgaand aan de besluitvorming, de ambities uit de Omgevingsvisie te vertalen naar toetsbare doelen. Aan de hand daarvan kan worden aangegeven in welke mate de varianten hieraan bijdragen.

Reactie

Paragraaf 2.4 van het OER geeft aan dat de Omgevingsvisie onder te verdelen is in 4 hoofdpogaven: *'stadmaken', vitaal platteland, uitbouwen van het fysiek fundament en het sociaal fundament versterken*. In het vervolg van deze paragraaf zijn met name voor de hoofdpogave *stadmaken* (met daarin de woningbouwopgave, mobiliteit en economie en recreatie) concrete getallen en locaties gegeven voor woningbouw, te ontwikkelen aantal hectares bedrijventerreinen en bos. Deze ambities zijn deels verder uitgewerkt in onderliggende documenten, zoals de mobiliteitsvisie. De ambities voor de opgave *'stadmaken'* zijn daarmee op hoofdlijnen helder en toetsbaar.

Verdere concretisering van de ambities voor de (andere) opgaven is voor het vaststellen van de Omgevingsvisie niet direct noodzakelijk, maar kan wel helpen. Daarbij is inzicht in het ambitieniveau noodzakelijk om te kunnen beoordelen of de Omgevingsvisie de ambities geheel invult of dat aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn. Het OER is daarom aangevuld met een nadere analyse naar de haalbaarheid van de ambities. Daarbij is meer inzicht geboden in de haalbaarheid van de concrete doelen (woningbouw, realisatie bedrijventerrein en zoekgebieden voor energiewinning), ook in combinatie.

3.2. Aanvullen referentiesituatie: foto van de leefomgeving en autonome ontwikkelingen

Inhoud advies

De commissie adviseert de referentiesituatie duidelijker in beeld te brengen. Aan de hand daarvan kan worden beoordeeld waar, gelet op de effectbeoordeling in het OER, sprake is van knelpunten of van te verwachten knelpunten. Daarmee worden de opgaven duidelijker. Daarnaast adviseert zij om in beeld te brengen of, en zo ja, welke autonome ontwikkelingen onderdeel zijn van de referentiesituatie.

Reactie

De gemeente Apeldoorn neemt dit advies over, zodat wij de gevolgen van de Omgevingsvisie beter inzichtelijk kunnen maken. Aan de hand van de kansen en knelpunten in de huidige situatie zijn de daaraan gerelateerde opgaven en doelen concreter geformuleerd.

Vervolgens is beschreven of de Omgevingsvisie bijdraagt aan het behalen van de doelen. Waar is bijsturing noodzakelijk? Zijn deze doelen haalbaar? En waar zijn extra milieueffecten te verwachten? Hiertoe is de foto van de leefomgeving tenminste op de meest relevante thema's (verkeer, geluid, luchtkwaliteit, externe veiligheid, natuur, water) opgesteld. Deze thema's kunnen onderscheidend zijn voor te maken keuzes en/of voor de haalbaarheid van de plannen. Zij zijn derhalve bepalend voor de onderbouwing van de Omgevingsvisie.

Gekoppeld aan deze thema's heeft de gemeente op basis van de foto van de leefomgeving ambities en doelen geconcretiseerd. Ook is aangegeven wat zij op deze thema's (rond kansen en knelpunten) wil bereiken. In de aanvulling op de effectbeschrijving en beoordeling is bepaald of dit ook wordt gerealiseerd.

3.3. Verdere uitwerking beoordelingskader

Inhoud advies

De commissie constateert dat het beoordelingskader een globaal karakter heeft. Volgens haar komt dit doordat in het OER is gekozen voor een beoordelingskader met een abstracte aanpak. En doordat verschillende indicatoren zijn samengevoegd, wordt het gewenste inzicht niet geboden. De commissie adviseert daarom om in een aanvulling op het OER het beoordelingskader nader uit te werken, met als aandachtspunten:

- Focus op de belangrijkste milieuaspecten voor doelbereik en effecten en de risico's (zoals nu in het OER geïdentificeerd)
- Beperk het aantal onderwerpen dat in 1 criterium wordt samengevat
- Biedt duidelijkheid over de toepassing van scores (wat houdt groen/oranje/rood concreet in?)

Reactie

Het daadwerkelijk uitwerken van het beoordelingskader in de meest brede zin betekent dat de basis van het OER verandert. Hiermee verschuift de insteek van alle effectbeschrijvingen en -beoordelingen. Dit is niet noodzakelijk. Voor het vaststellen van de Omgevingsvisie is het noodzakelijk om voldoende inzicht te hebben in de milieueffecten van de kritieke thema's (bepalend voor keuzes en haalbaarheid). Deze kritieke punten komen naar voren op basis van een goed opgestelde foto van de leefomgeving (punt 2) en uitwerking van doelen en ambities (punt 1). Hierbij kunnen wij minder onderscheidende effecten in een later stadium (bij concrete plannen) inzichtelijk maken (bijvoorbeeld rond archeologie of bodem). Voor nu hebben we enkele thema's uit het ontwerp-OER uitgewerkt naar indicatoren, om een betere effectbeoordeling uit te kunnen voeren. Naar aanleiding van het advies hebben wij daarom op basis van de ambities/doelen en de foto van de leefomgeving de opgaven/aspecten bekeken en bepaald of en waarin de aanvulling op het OER inzicht moet geven. Vervolgens hebben wij dit opgenomen in de aanvulling op het OER. Daarbij is voor deze aspecten de huidige situatie en autonome ontwikkeling beschouwd. Ook is in beeld gebracht wat het effect van de Omgevingsvisie is (qua richting/kwalitatief). Daarbij zijn (kleur)scores en effectrichtingen (pijlen naar verbetering/verslechtering) weergegeven; de betekenis van scores en richtingen is toegelicht.

3.4. Verdieping van de effectbeoordeling

Inhoud advies

De commissie adviseert de effectbeoordeling aan te vullen en zo de toegekende scores te onderbouwen. Hiervoor kan de aangevulde foto van de leefomgeving en het aangescherpte beoordelingskader worden gebruikt.

Met de beoordeling kunnen wij de volgende punten in beeld brengen:

- de effecten van de verschillende varianten, de grootste risico's en kansen van elk van de varianten (inclusief de voorkeursvariant)
- de eventuele beperkingen en mogelijke maatregelen ter voorkoming of beperking van ongewenste effecten
- de mate waarin de varianten bijdragen aan de doelstellingen van de gemeente

Reactie

In de aanvulling is een verdieping van de effectbeschrijving en -beoordeling opgenomen met een focus op de grootste kansen en risico's van de varianten. Dit is toegespitst op de aspecten die vanuit onderdelen 1 en 2 (doelen, foto van de leefomgeving) als bepalend naar voren zijn gekomen. Bij de verdieping is rekening gehouden met de randvoorwaarden vanuit wet- en regelgeving (waaronder natuur), om de belangrijkste risico's met betrekking tot haalbaarheid in beeld te brengen.

Voor de effecten op natuur (wespandief) is bijvoorbeeld onderscheid gemaakt in locaties waar de plaatsing van windmolens mogelijk is (ja), mogelijk is onder voorwaarden (ja, mits) of niet mogelijk is (nee).

Voor de verdieping is verder voor het thema verkeer enkel de voorkeursvariant gemodelleerd. Vanuit de verkeersmodelresultaten is kwalitatief op andere thema's verdiept. Het thema stikstof is ondergebracht in de onderzoeksagenda. Voor dit thema zal moeten worden aangegeven of, hoe, en onder welke voorwaarden ontwikkelingen mogelijk zijn. En ook of, en zo ja welke, mogelijkheden de gemeente Apeldoorn heeft voor het reduceren of salderen van deposities. Bepalend hierin zijn de uitgangssituatie (vanuit de foto van de leefomgeving), zoals deze in beeld zijn gebracht bij de aanvulling op het OER, en de principes vanuit de wetgeving.

3.5. Aanscherpen voorkeursvariant en onderbouwing gemaakte keuzes

Inhoud advies

De commissie geeft in haar advies aan dat het OER geen beeld geeft van het totaal van alle effecten. Het is onvoldoende duidelijk of alle ambities gezamenlijk bereikt kunnen worden. Daarom adviseert zij om in een aanvulling op het OER, voorafgaand aan de besluitvorming, een integraal beeld van de effecten van de voorkeursvariant te geven. Met botsproeven kan inzichtelijk worden gemaakt hoe de thema's en ambities zich tot elkaar verhouden.

Reactie

Het doen van botsproeven brengt nader in beeld welke ambities elkaar versterken of juist tegenwerken. Daarmee komen aandachtspunten naar voren met betrekking tot de integrale invulling van de Omgevingsvisie. Dit kan op een hoger abstractieniveau, waarbij de diverse doelstellingen tegenover elkaar worden gezet. Hieruit volgt dat de conclusies of ambities elkaar versterken of vragen om duidelijke keuzes. In de aanvulling op het OER is daarom op hoog abstractieniveau een dergelijke analyse opgenomen. Op basis van deze analyse en de aanvulling op de effectbeschrijving is een aanvullende beschouwing van de voorkeursvariant opgenomen. Hierin is een integrale effectbeoordeling opgenomen en zijn aandachtspunten benoemd.

3.6. Aanvullen samenvatting

Inhoud advies

De commissie ziet dat de samenvatting als laatste hoofdstuk is opgenomen en daardoor minder goed vindbaar is. Ook constateert zij dat de samenvatting zich niet richt op het gehele OER.

Daarom adviseert de commissie om in een aanvulling op het OER een goed toegankelijke en zelfstandig leesbare samenvatting op te stellen, die een goede afspiegeling is van de inhoud van het OER. In de samenvatting moet in elk geval aandacht besteed worden aan onderstaande punten:

- de voorgenomen activiteit en de varianten daarvoor
- de belangrijkste effecten voor het milieu bij het uitvoeren, de onzekerheden en eventuele leemten in kennis
- de vergelijking van de varianten en de argumenten voor de selectie van de voorkeursvariant

Reactie

Wij begrijpen de toegevoegde waarde van een meer uitgebreide, publieksvriendelijke samenvatting voor een toegankelijk OER. Dit is evenwel niet noodzakelijk voor het vaststellen van de Omgevingsvisie.

4. Reactienota, Deelnota Toekomstwijzer

Leeswijzer

Naast de meer formele sporen rond de ter inzage legging, de zienswijzen en ontvangen adviezen, hebben we ook gezocht naar een laagdrempelige manier om belangrijke thema's en keuzes uit de Omgevingsvisie beknopt samen te vatten op een manier waar inwoners op konden reageren. Dit is de 'Toekomstwijzer' geworden: 14 stellingen die op hoofdlijnen de inhoud van de Omgevingsvisie weerspiegelen. De stellingen zijn onderverdeeld in 5 thema's: woningbouw, winkels, bedrijventerreinen, dorpen & buitengebied, en natuur, groen en buitenruimte.

De Toekomstwijzer is aangeboden via de gemeentelijke website, social media en ook voorgelegd aan ons bewonerspanel. In totaal hebben ruim 3400 mensen gereageerd op deze stellingen: 2670 mensen vanuit ons bewonerspanel, ongeveer 590 mensen via social media (Instagram en Facebook) en 167 mensen via apeldoorn.nl. In deze deelnota Toekomstwijzer staan de resultaten die opgehaald zijn. Eerst leest u een beschrijving van het algemene opgehaalde beeld, daarna gaan we per kanaal in op de resultaten. In bijlage 1 – Detail informatie Deelnota, Toekomstwijzer – bij deze Reactienota is alle detail informatie over de peiling onder het bewonerspanel te vinden.

4.1. Algemeen beeld

Het algemene beeld dat naar voren komt is dat bij de meeste stellingen een meerderheid aangeeft het eens te zijn met een stelling. Aangezien de stellingen belangrijke keuzes die we maken weerspiegelen, zien we dat als steun voor de richting die we inslaan. Er zijn uiteraard wel (flinke) verschillen. Bij enkele stellingen is het percentage eens weliswaar groter dan het percentage oneens, maar is er wel een flinke groep 'neutraal' of 'geen mening' waardoor het percentage 'eens' niet boven de 50% uitkomt. Bij andere stellingen zien we percentages eens van 80% of meer.

Er springen twee stellingen uit waarbij géén sprake is van een percentage 'eens' van 50% of meer. Dat zijn stellingen 3 en 10, die respectievelijk gaan over een grote woonwijk aan de rand van de stad en over zonneparken. Opvallend hierbij is wel dat er tussen de kanalen flinke verschillen zijn. De stelling over een grote nieuwe woonwijk aan de rand van de stad scoort onder het bewonerspanel en op apeldoorn.nl respectievelijk 45% en 50% eens, en op social media is 73% het ermee eens. Bij de zonneparken-stelling zien we een vergelijkbaar beeld: bewonerspanel 42% eens, online 49% eens en op social media 64% eens.

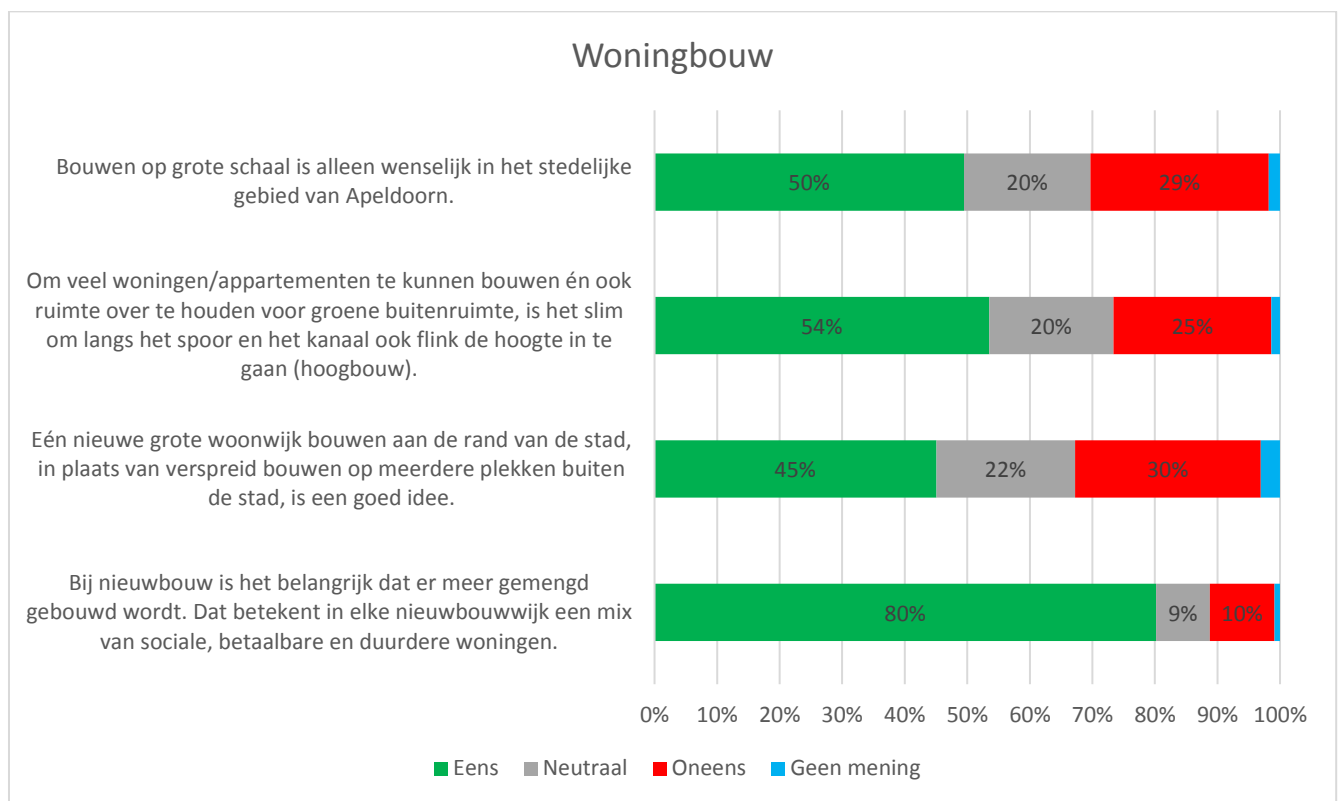
Stellingen met de hoogste percentages 'eens' op alle kanalen zijn de stellingen over het belang van gemengd en dus ook betaalbaar bouwen, de stelling over winkels in buurtcentra die in toekomst andere functies krijgen, verplaatsing van fabrieken en grote bedrijven naar de rand van de stad, het stimuleren dat de fiets een aantrekkelijker optie is dan de auto en tot slot de stelling over het investeren in uitnodigende buitenruimte.

Alle reacties hebben ons geholpen om een nog beter beeld te krijgen hoe Apeldoorners denken over bepaalde thema's en onze strategische keuzes. Dit helpt ons bij de beantwoording van zienswijzen en ook in alle processen en gesprekken die nog volgen. Gesprekken over hoe we keuzes die we maken in de Omgevingsvisie samen met onze inwoners en partners nader gaan uitwerken.

4.2. Resultaat bewonerspanel

Er hebben 2670 panelleden meegedaan met de peiling waarin we hen de 14 stellingen uit onze 'Toekomstwijzer' voorlegden. De peiling is gehouden in september 2021. De antwoorden zijn gewogen op geslacht, leeftijd en stadsdeel zodat de resultaten representatief zijn voor deze achtergrondkenmerken. Het is de eerste keer dat we op deze manier het panel hebben bevraagd. Er is geen vergelijking mogelijk met eerdere jaren of andere gemeenten.

De volgorde van de stellingen is in deze rapportage dezelfde als in de voorgelegde vragenlijst. De respondenten hadden ook de gelegenheid om aan het einde van elk thema te reageren op de stellingen of het onderwerp. In dit document vindt u onder elke staafdiagram een beknopte samenvatting van deze reacties per thema. In een aparte bijlage (114 pag.) zijn alle gemaakte opmerkingen integraal opgenomen. Daarnaast staan in deze bijlage gedetailleerde tabellen waarin de resultaten van de peiling onder het bewonerspanel nog verder zijn uitgesplitst naar stadsdeel, leeftijd en opleidingsniveau.

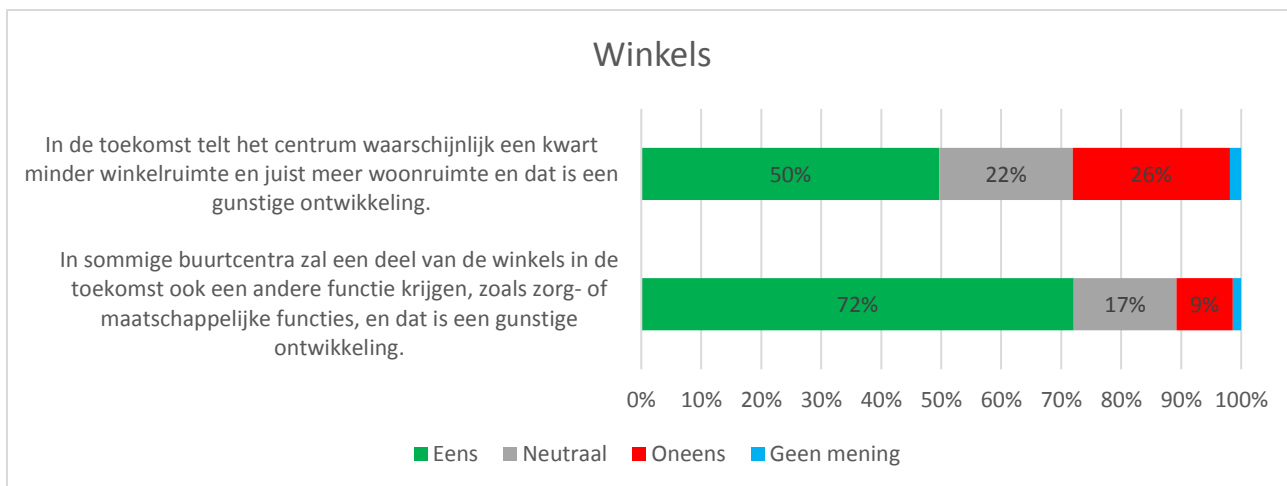

Samenvatting aanvullende opmerkingen over woningbouw

Een aantal bewoners geeft aan juist voor Apeldoorn te hebben gekozen vanwege het groene en dorpse karakter. Een deel van de panelleden vindt nieuwbouwwijken acceptabel, maar dan wel tussen de A1 en de A50. Nieuwbouw mag nooit ten koste gaan van de natuur, geeft men aan. Er is ook een groep die zich afvraagt of groei wenselijk is voor Apeldoorn. Juist de mix van duurzaamheid, rust, gevoel van ruimte, afwisseling (bouwstijl, functie, doelgroep) en bereikbaarheid is aantrekkelijk voor Apeldoorn.

Een krappe meerderheid van het panel ziet hoogbouw langs spoor en kanaal als een oplossing om woningen en groen te combineren. Hoogbouw langs spoor kent meer voorstanders dan hoogbouw langs het kanaal. Van de respondenten vindt een deel hoogbouw van 3 of 4 verdiepingen acceptabel, torenflats zijn buitenproportioneel, doen afbreuk aan het landelijk karakter en passen niet bij Apeldoorn gezinsstad; bomen moeten de skyline blijven vormen. Anderen stellen juist dat we met hoogbouw Apeldoorn echt groen kunnen houden en zien het als een voor de hand liggende optie om het groene buitengebied te ontzien. Bewoners vinden het belangrijk om een evenwicht te zoeken tussen groen en woonruimte om ook de huidige jonge en oudere generatie een kans te geven op comfortabel wonen. Leegstand in de stad is een doorn in het oog van veel mensen. Veel inwoners stellen voor om bestaande locaties die nu niet meer gebruikt worden, zoals oude bedrijfsterreinen, in te zetten voor betaalbare huur- en koopwoningen, ook voor ouderen/ 55+ (aanleun), mensen met een beperking starters/ jongeren, eenpersoonshuishoudens. Verder moet de doorstroom bevorderd worden, met meer starterswoningen, kleine woningen voor ouderen en levensloopbestendige woningen. Het voorbeeld van Knarrenhof wordt meerdere malen genoemd. Er zou meer ruimte moeten komen om woningen te splitsen, voor dubbele woning en andere kleine initiatieven.

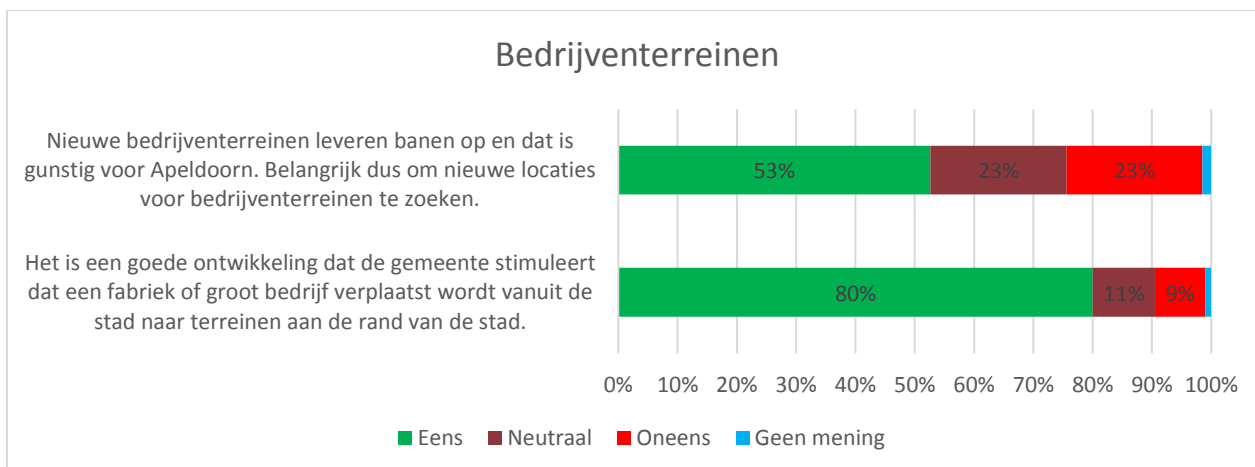
De tabel laat zien dat 80% van de bewoners aangeeft gemengd bouwen belangrijk te vinden. Toch wordt ook de zorg uitgesproken dat dit juist kan leiden tot polarisatie van de samenleving, tot meer spanning en problemen en tot vertrek van mensen met hogere inkomsten uit gemengde wijken. Verder vinden veel bewoners dat er al te veel dure huizen zijn in Apeldoorn. Investeringsprojecten en huisjesmelkers moeten worden tegengehouden.

Samenvatting aanvullende opmerkingen over winkels

Bewoners zien een verschuiving van de functie van het centrum en buurtcentra. Met regelmaat wordt genoemd dat online winkelen de toekomst heeft en dat winkelen in het centrum achterhaald is. Ook geven bewoners aan dat Apeldoorn een langdurige visie op de binnenstad nodig heeft. Een divers winkelaanbod zou goed zijn, ook voor de concurrentiepositie van Apeldoorn ten opzichte van andere steden in de buurt. Er zijn bewoners die aangeven dat zij naar Deventer, Zutphen of Arnhem gaan om te winkelen omdat Apeldoorn niet bruist. En, vindt men, het centrum van de stad moet een sociaal hart zijn waar mensen graag bij elkaar komen en waar ruimte is voor vertier, horeca en theater, winkels en wonen. Ook zien bewoners graag ruimte voor kleine (sociale en economische) initiatieven en beginnende ondernemers. Wat verder opvalt is dat bewoners het centrum slecht bereikbaar vinden, parkeren te duur, de huurprijzen te hoog voor winkeliers en het winkelaanbod niet meer aantrekkelijk. Zoals onder het kopje Woningbouw al beschreven is, zien bewoners mogelijkheden om de leegstand van de winkels te gebruiken voor woningen.

Winkels, zorg en maatschappelijke functies in de buurt vindt men belangrijk, een buurtcentrum wordt gezien als een goede optie voor binding met wijkbewoners. Vooral voor ouderen, lichten veel respondenten toe. Zo kunnen zij in de buurt blijven wonen. Daarnaast wordt ook gesteld dat buurtwinkelcentra handig zijn voor de dagelijkse boodschappen. Bewoners zien graag dat er gekeken wordt aan welke supermarkt behoefte is in een bepaalde wijk. Buurtwinkelcentra worden door een groot aantal respondenten gezien als beter voor het milieu, omdat er minder verplaatsingen en dus minder luchtverontreiniging nodig is.

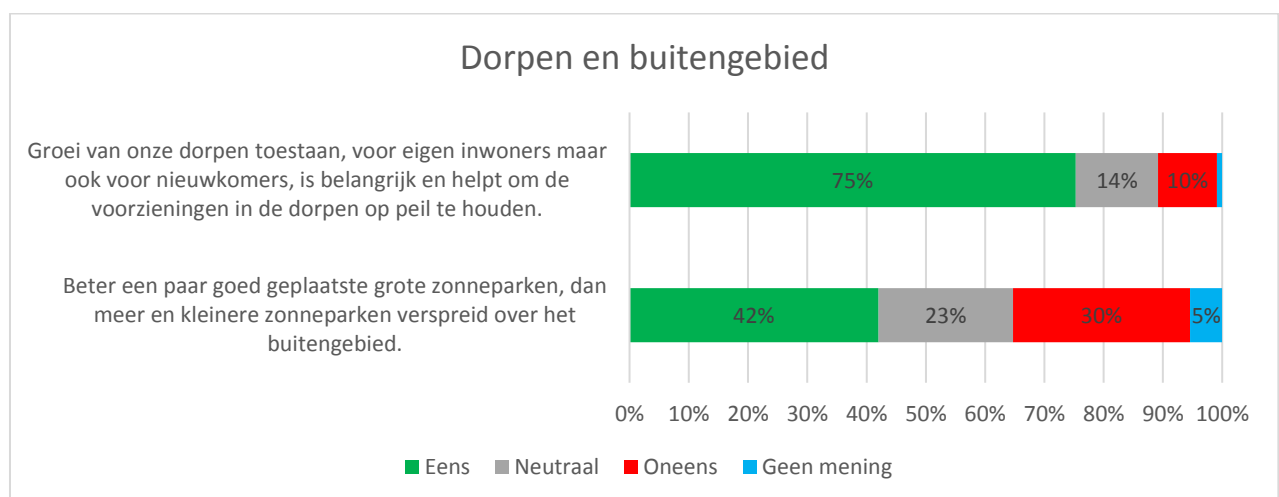

Samenvatting aanvullende opmerkingen over bedrijventerreinen

Bewoners zijn overwegend positief over nieuwe bedrijventerreinen. Wel doen veel ondervraagden de suggestie om eerst de mogelijkheden van herontwikkeling, modernisering en verduurzaming van bestaande bedrijfsterrainen te bekijken. Voorkom leegloop van oud naar nieuw, is de tip. En vraagt men zich af, vraagt de arbeidsmarkt in Apeldoorn wel om nieuwe banen? Of trekt dat weer nieuwe mensen aan en vergroot dit de woningnood?

De stadsranden worden wel gezien als goede locatie voor nieuwe bedrijfsterreinen, maar deze mogen niet ten koste gaan van natuur of dorpen. Het hangt er ook erg van af wat voor soort bedrijven er komen. Bedrijven die werken aan verduurzaming passen bij de groene stad, maar tegen vervuilende of zware industrie wordt wel bezwaar gemaakt, zeker als deze in het centrum zijn gevestigd. Bezwaren zijn er ook tegen vervoer door woonwijken en natuurgebieden. Bedrijven moeten in ieder geval ook goed en veilig bereikbaar zijn met het openbaar vervoer, vinden veel panelleden.

Veel opmerkingen gaan over de lelijke bedrijventerreinen bij binnenkomst in de gemeente Apeldoorn. Toch geven veel bewoners aan dat bedrijven gecentreerd moeten worden op plaatsen buiten de stad. Hoogbouw voor bedrijven wordt ook als optie genoemd, en de platte daken kunnen, of moeten zelfs worden gebruikt voor zonnepanelen. Voorstanders van bedrijven in de stad noemen dat bedrijvigheid in het centrum belangrijk is, daar dragen bedrijven en scholen aan bij. Tegenstanders stellen dat bedrijven overlast veroorzaken in het centrum.

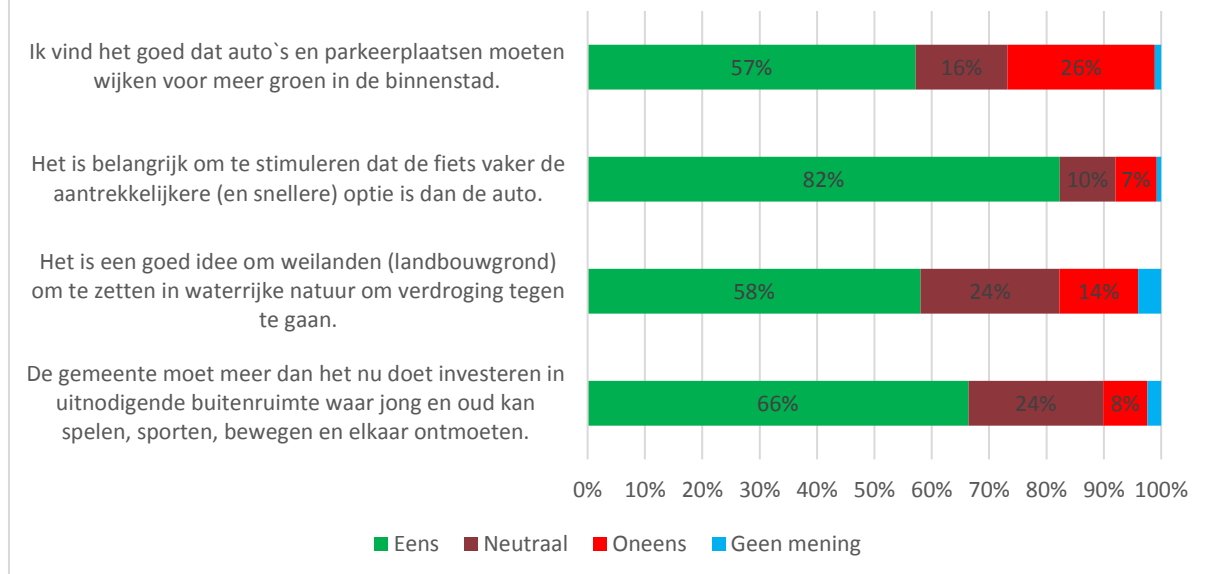
Samenvatting aanvullende opmerkingen over dorpen en buitengebied

Respondenten geven aan dat ook in de dorpen een dringende behoefte is aan betaalbare woningen, maar dan wel met behoud van leefbaarheid en groene ruimte. Veel bewoners noemen de noodzaak groot om ook in de dorpen betaalbare woningen te bouwen, om zo de jeugd te behouden. De huizen zijn er nu te duur en de dorpen vergrijzen. Dat betekent iets voor de gewenste voorzieningen, stellen ondervraagden. Wat hen zorgen baart is dat jongeren vaak op wachtlijsten staan en dat huizen worden verkocht aan de hoogsteieder, vaak mensen 'van buiten'. Verder meent men dat groei geoorloofd is als het nodig is voor het behoud van de dorpen en past bij de schaal en karakter van het dorp. Als aandachtspunt hierbij wordt ook het belang van het behoud van groen genoemd.

Veel bewoners noemen expliciet dat ze tegen grote zonneparken zijn; ze zijn lelijk en achterhaald en bovendien zijn er genoeg daken van gebouwen (bedrijfspanen, boerenschuren, parkeergarages) waarop zonnepanelen kunnen worden geplaatst. Bovendien nemen zonneparken te veel kostbare grond in beslag met nadelige gevolgen voor landbouwgrond, natuurgebieden en bijbehorende flora en fauna, stellen veel bewoners. Een optie die meerdere malen genoemd wordt is om de zonneparken aan te leggen langs de snelwegen of spoorbanen.

Er zijn ook bewoners die vinden dat zonneparken juist bijdragen aan het groene karakter van Apeldoorn. En zelfs noodzakelijk zijn door de klimaatcrisis. In dit kader wordt ook de mogelijkheid van het opwekken van waterenergie geopperd en een enkeling geeft de voorkeur aan het plaatsen van windmolens, kleinere windturbines of wil wachten op waterstof. Hoewel 42% van de respondenten aangeeft het eens te zijn met de stelling dat een paar grotere, goed geplaatste zonneparken beter is dan verspreid meer kleinere (versus 30% oneens), is de algemene tendens onder de respondenten die bij dit thema gebruik hebben gemaakt van de optie om aanvullend te reageren, dat zij kleinere zonneparken beter vinden dan grote parken. Genoemde argumenten: minder lelijk, passen beter in het landschap en geven een betere verdeling op het stroomnet. Een aantal bewoners spreekt zich juist weer uit tegen de kleine en versnipperde zonneparken.

Natuur, groen en buitenruimte

Samenvatting aanvullende opmerkingen over natuur, groen en buitenruimte

Er zijn bewoners die antwoorden dat Apeldoorn al groen genoeg is, maar veel respondenten vinden het een goed idee dat auto's en parkeerplaatsen wijken voor meer groen in de binnenstad. Daarbij worden wel kritische opmerkingen geplaatst. Bijvoorbeeld over waar mensen hun auto dan wel moeten parkeren. Of waar bewoners of bezoekers hun fiets kunnen laten. Komen er meer ondergrondse of inpandige parkeergarages? Een suggestie die vaker wordt gedaan is de aanleg van parkeerplaatsen buiten de stad, met een goede en goedkope openbaarvervoer-verbinding, bijvoorbeeld met elektrische bussen naar de binnenstad. Of parkeerplaatsen met fietsenstallingen. De bereikbaarheid van de winkels in het centrum moet goed blijven, geeft men aan, zeker voor oudere mensen en mensen die zich niet gemakkelijk per voet of per fiets kunnen verplaatsen. Een aangedragen zorgpunt is ook dat de buitenruimtes hangplekken worden voor jongeren.

Het stimuleren van het gebruik van de fiets wordt als een goed idee gezien. Maar ook hier worden kritische opmerkingen geplaatst en geeft men suggesties. Maak fietsen in Apeldoorn aantrekkelijker, behoud minimaal de doorgaande fietsroutes door de stad en maak fietsroutes duidelijker. De verplichte fietsenstallingen dragen niet bij aan een beter fietsklimaat, vinden veel bewoners. Ook zijn er veel negatieve opmerkingen over de verkeerslichten voor fietsers, die 'altijd op rood staan'. Landbouwgrond omzetten in waterrijke natuur kan een goed idee zijn, maar niet in het groeiseizoen en overleg met boeren is noodzakelijk, stelt een aantal respondenten. Ook wordt gezegd dat landbouwgrond niet moet worden omgezet naar natuur, maar naar ruimte om te wonen, werken en voor energieopwekking. Anderen vinden juist dat landbouwbedrijven moeten blijven. Zij stellen dat landbouwgrond ook natuur is, en zorgt voor voedselvoorziening. De nadruk zou dan moeten liggen op biodynamische akkerbouw in plaats van veeteelt. Biodiversiteit en beplanting kunnen zorgen voor een goede natuurlijke waterhuishouding.

Al antwoordt het merendeel van de ondervraagden dat meer buitenruimte een goed idee is, er worden ook kritische opmerkingen geplaatst over onderhoud, toezicht en het belang van groen ten opzichte van woningbouw.

4.3. Resultaat Toekomstwijzer op Instagram en Facebook

STELLINGEN	EENS	ONEENS	TOTAAL
Stelling 1 - Woningbouw Bouwen op grote schaal is alleen wenselijk in het stedelijke gebied van Apeldoorn	334 (58%) 258 Insta/76 FB	240 (42%) 188 Insta/52 FB	574
Stelling 2 - Woningbouw Om veel woningen/app te kunnen bouwen en ook ruimte over te houden voor groene buitenruimte, is het slim om langs spoor en kanaal ook de hoogte in te gaan (hoogbouw)	383 (65%) 304 Insta/79 FB	208 (35%) 150 Insta/58 FB	591
Stelling 3 - Woningbouw Eén nieuwe grote woonwijk bouwen aan de rand van de stad, in plaats van verspreid bouwen op meerdere plekken buiten de stad, is een goed idee.	377 (73%) 292 Insta/85 FB	240 (27%) 177 Insta/63 FB	517
Stelling 4 - Woningbouw Bij nieuwbouw is het belangrijk dat er meer gemengd gebouwd wordt. Dat betekent in elke nieuwbouwwijk een mix van sociale, betaalbare en duurdere woningen.	553 (84%) 414 Insta/139 FB	104 (16%) 80 Insta/24 FB	657
Stelling 5 – Winkels In de toekomst telt het centrum waarschijnlijk een kwart minder winkelruimte en juist meer woonruimte en dat is een gunstige ontwikkeling.	369 (58%) 287 Insta/82 FB	267 (42%) 203 Insta/64 FB	636
Stelling 6 – Winkels In sommige buurtcentra zal een deel van de winkels in de toekomst ook een andere functie krijgen, zoals zorg- of maatschappelijke functies, en dat is een gunstige ontwikkeling.	488 (82%) 380 Insta/108 FB	110 (18%) 80 Insta/30 FB	598
Stelling 7 – Bedrijventerreinen Nieuwe bedrijventerreinen leveren banen op en dat is gunstig voor Apeldoorn. Belangrijk dus om nieuwe locaties voor bedrijven-terreinen te zoeken.	403 (69%) 319 Insta/84 FB	177 (31%) 122 Insta/55 FB	580
Stelling 8 – Bedrijventerreinen Het is een goede ontwikkeling dat de gemeente stimuleert dat een fabriek of groot bedrijf verplaatst wordt vanuit de stad naar terreinen aan de rand van de stad.	528 (92%) 412 Insta/116 FB	48 (8%) 35 Insta/13 FB	576
Stelling 9 – Dorpen en buitengebied Groei van onze dorpen toestaan, voor eigen inwoners maar ook voor nieuwkomers, is belangrijk en helpt om de voorzieningen in de dorpen op peil te houden.	485 (86%) 386 Insta/99 FB	82 (14%) 57 Insta/25 FB	567

Stelling 10 – Dorpen en buitengebied Beter een paar goed geplaatste grote zonneparken, dan meer en kleinere zonneparken verspreid over het buitengebied.	356 (64%) 276 Insta/80 FB	201 (36%) 153 Insta/48 FB	557
Stelling 11 – Natuur, groen en buitenruimte Ik vind het goed dat auto's en parkeerplaatsen moeten wijken voor meer groen in de binnenstad.	424 (69%) 331 Insta/93 FB	189 (31%) 140 Insta/49 FB	613
Stelling 12 – Natuur, groen en buitenruimte Het is belangrijk om te stimuleren dat de fiets vaker de aantrekkelijkere (en snellere) optie is dan de auto.	549 (89%) 423 Insta/126 FB	67 (11%) 52 Insta/15 FB	616
Stelling 13 - Natuur, groen en buitenruimte Het is een goed idee om weilanden (landbouwgrond) om te zetten in waterrijke natuur om verdroging tegen te gaan.	486 (84%) 382 Insta/104 FB	95 (16%) 68 Insta/27 FB	581
Stelling 14 - Natuur, groen en buitenruimte De gemeente moet meer dan het nu doet investeren in uitnodigende buitenruimte waar jong en oud kan spelen, sporten, bewegen en elkaar ontmoeten.	541 (91%) 421 Insta/120 FB	56 (9%) 39 Insta/17 FB	597

Na de stellingen kregen mensen op Instagram en Facebook aan het einde een 'wil je nog iets kwijt?' veld te zien waarin iets getypt kon worden. Thema's die hierbij naar voren kwamen waren:

- Graag beter en goedkoper OV (zoals euro retourtje) naar stad en goedkoper parkeren
- Liever helemaal geen zonneparken, investeer in zon op dak
- Leegstaande kantoorpanden inzetten voor wonen
- Betaalbare woningbouw is heel belangrijk, aandacht gevraagd voor starters
- Graag groenere woonwijken, en meer ruimte voor sporten en spelen in openbare ruimte
- Ook aandacht gevraagd voor horeca en recreatie, niet alleen woningbouw

4.4. Resultaat Toekomstwijzer op www.apeldoorn.nl

	EENS	GEEN MENING	ONEENS	TOTAAL
Stelling 1 - Woningbouw Bouwen op grote schaal is alleen wenselijk in het stedelijke gebied van Apeldoorn	94 (56%)	6	67 (40%)	167
Stelling 2 - Woningbouw Om veel woningen/app te kunnen bouwen en ook ruimte over te houden voor groene buitenruimte, is het slim om langs spoor en kanaal ook de hoogte in te gaan (hoogbouw)	108 (65%)	10	48 (29%)	166
Stelling 3 - Woningbouw Eén nieuwe grote woonwijk bouwen aan de rand van de stad, in plaats van verspreid bouwen op meerdere plekken buiten de stad, is een goed idee.	83 (50%)	16	68 (41%)	167
Stelling 4 - Woningbouw Bij nieuwbouw is het belangrijk dat er meer gemengd gebouwd wordt. Dat betekent in elke nieuwbouwwijk een mix van sociale, betaalbare en duurdere woningen.	136 (81%)	8	23 (14%)	167
Stelling 5 – Winkels In de toekomst telt het centrum waarschijnlijk een kwart minder winkelruimte en juist meer woonruimte en dat is een gunstige ontwikkeling.	113 (68%)	16	38 (23%)	167
Stelling 6 – Winkels In sommige buurtcentra zal een deel van de winkels in de toekomst ook een andere functie krijgen, zoals zorg- of maatschappelijke functies, en dat is een gunstige ontwikkeling.	139 (83%)	17	11 (7%)	167
Stelling 7 – Bedrijventerreinen Nieuwe bedrijventerreinen leveren banen op en dat is gunstig voor Apeldoorn. Belangrijk dus om nieuwe locaties voor bedrijventerreinen te zoeken.	102 (61%)	15	50 (30%)	167
Stelling 8 – Bedrijventerreinen Het is een goede ontwikkeling dat de gemeente stimuleert dat een fabriek of groot bedrijf verplaatst wordt vanuit de stad naar terreinen aan de rand van de stad.	131 (79%)	10	24 (15%)	165
Stelling 9 – Dorpen en buitengebied Groei van onze dorpen toestaan, voor eigen inwoners maar ook voor nieuwkomers, is belangrijk en helpt om de voorzieningen in de dorpen op peil te houden.	128 (77%)	12	27 (16%)	167
Stelling 10 – Dorpen en buitengebied Beter een paar goed geplaatste grote zonneparken, dan meer en kleinere zonneparken verspreid over het buitengebied.	81 (49%)	22	63 (38%)	166

Stelling 11 – Natuur, groen en buitenruimte Ik vind het goed dat auto's en parkeerplaatsen moeten wijken voor meer groen in de binnenstad.	107 (64%)	16	45 (27%)	168
Stelling 12 – Natuur, groen en buitenruimte Het is belangrijk om te stimuleren dat de fiets vaker de aantrekkelijkere (en snellere) optie is dan de auto.	139 (83%)	7	21 (13%)	167
Stelling 13 - Natuur, groen en buitenruimte Het is een goed idee om weilanden (landbouwgrond) om te zetten in waterrijke natuur om verdroging tegen te gaan.	106 (63%)	26	35 (21%)	167
Stelling 14 - Natuur, groen en buitenruimte De gemeente moet meer dan het nu doet investeren in uitnodigende buitenruimte waar jong en oud kan spelen, sporten, bewegen en elkaar ontmoeten.	135 (81%)	14	17 (10%)	166

Op onze website werden mensen die meer kwijt wilden verwezen naar het digitale zienswijze formulier op onze website.

5. Reactienota, Overzicht van wijzigingen en aanvullingen

In dit hoofdstuk wordt weergegeven hoe de reacties uit hoofdstuk 1, 2 en 3, alsmede een aantal redactionele wijzigingen, hun beslag hebben gekregen in de vorm van wijzigingen/aanvullingen van de Omgevingsvisie en een aanvulling van het Omgevingseffectrapport.

5.1. Wijzigingen in de Omgevingsvisie

Hieronder worden de categorieën wijzigingen weergegeven. Onderscheid wordt gemaakt naar:

- **Categorie redactionele wijzigingen:** dit kunnen verbeteringen zijn, maar ook actualisaties. Een voorbeeld is de naamgeving: *ontwerp-Omgevingsvisie* wordt *Omgevingsvisie ter vaststelling*.
- **Categorie wijzigingen ten gevolge van de zienswijzen:** de zienswijzen hebben aanleiding gegeven voor verdieping en betere uitleg op meerdere onderwerpen zoals bijvoorbeeld de groei van onze gemeente of de wijze waarop we de groei hebben gelokaliseerd, of zoekzones voor grootschalige zonneparken. Waar mogelijk zijn tekstsuggesties van indieners overgenomen.
- **Categorie aanvulling van het OER:** We gaan dieper in op het OER en de aanvulling erop. Een voorbeeld is de onderzoeksagenda die de aanvulling van het OER aangeeft voor het vervolg. Deze is in Hoofdstuk 8 ondergebracht.

Dit overzicht van wijzigen en aanvullingen kan niet als zelfstandig document worden gelezen en is onlosmakelijk verbonden aan de Omgevingsvisie.

PLEK	RED.	ZW	OER	WIJZIGING
H0	X			In voorwoord toevoegen in eerste kolom: <i>Ik vond het geweldig om te merken hoe groot de betrokkenheid is en hoe trots de mensen op Apeldoorn zijn. We kregen veel reacties op de concept Omgevingsvisie en op de keuzes die we in de visie maken, samengevat in een 'Toekomstwijzer'. Ook tijdens de leuke gesprekken die mijn collega wethouders en ik op straat voerden proefde ik veel betrokkenheid. Als wethouder ben ik daar enorm dankbaar voor. Het maakt de uiteindelijke Omgevingsvisie die nu voor u ligt alleen maar beter.</i> Laatste kolom, toevoegen na 'omarmt': <i>Onze ligging betekent ook dat we nauwe samenwerkingverbanden hebben met onze partners in de Stedendriehoek, op de Veluwe en in de IJsselvallei.</i> Laatste kolom, toevoegen na zin 'En straks....stadsopzet': <i>Om dit mogelijk te maken sluiten we aan bij de ambities van het regeerakkoord.</i>
H1			X	Toevoegen op pag. 12 (tussen opdracht en tijdpad): Omgevingseffectrapport (OER) en aanvulling <i>Tijdens het opstellen van de Omgevingsvisie hebben we de milieueffecten van onze ambities onderzocht en vastgelegd in een omgevingseffectrapport. De uitkomsten hiervan geven ons inzicht in de milieueffecten van de gemaakte keuzes en geven randvoorwaarden mee voor het vervolg. Dit omgevingseffectrapport is beoordeeld door de landelijke adviesraad op dit gebied: de Cie. MER. Naar aanleiding van dit advies is onze OER inhoudelijk aangevuld en verbeterd. U leest hier meer over in hoofdstuk 6.</i>

H2	X			2.1: Toevoegen laatste alinea, een na laatste: ...en een enorm buitengebied. 2.2 Apeldoorn nu: laatste bullet van eerste rij Toevoegen: <i>monumentale</i> Weglaten: <i>en jugendstil</i>
H3	X			Intermezzo safety and security Kopje wijzigen: Veiligheid en opleidingen (ipv Aansluiting nieuwe bedrijven) <i>De marinierskazerne Nieuw Milligen is een duurzame leef- en werkomgeving. (ontspannen eruit)</i>
	X			Wijzigen: Griftstraat naar <i>Grift</i>
H4: Inleiding:	X			vervangen: <i>hoofddopgaven</i> wordt: <i>ambitie</i>
H4		X		Aanvulling op vitale dorpen en buitengebied: eerste alinea: Na de zin:.. druk komen te staan..: <i>Daarom zet deze Omgevingsvisie ook in op ontwikkeling van de dorpen, door nieuwe woningbouw mogelijk te maken in relatie tot de lokale behoefte en in aansluiting op het vitaliteitsplan per dorp.</i>
		X		aanvulling over doelen Detailhandelsvisie in tekst 4.1 Stadmaken, onder Aantrekkelijke woonwijken. <i>Over de wijkwinkelcentra zijn in onze startnotitie Detailhandelsvisie (die we nader gaan uitwerken naar een volwaardige Detailhandelsvisie) twee doelstellingen opgenomen. Ten eerste geven we de winkelcentra de ruimte om te ‘verkleuren’ naar andere functies, zoals woonfuncties, wijkservicepunten, of andere maatschappelijke functies. Ten tweede sturen we op schone en veilige winkelcentra en goed contact met de ondernemers.</i>
		X		<i>Par 4.4 Winkels toegevoegd bij nabijheid van buurtvoorzieningen .</i>
H4	X			4.3 Fysiek fundament uitbouwen: vervangen: <i>de rand van</i> naar: <i>de overgang tussen</i>
H5		X		5.1: wonen Onderbouwing kwantitatieve en kwalitatieve groei <i>Naar verwachting groeit de Nederlandse bevolking naar 19 miljoen inwoners in 2040 (bron: CBS). Ook komen er steeds meer eenpersoons huishoudens bij (huishoudensverdunning). Daarom wil het Rijk tussen 2020 en 2030 845.000 nieuwe woningen bouwen in Nederland. De grootste huishoudensgroei vindt plaats in de Randstad en in het gebied binnen de driehoek Utrecht-Zwolle-Nijmegen. De druk uit de Randstad is nu al merkbaar in dit gebied en zal de komende jaren nog verder toenemen (bron: provincies Gelderland en Overijssel). Apeldoorn vormt van oudsher een</i>

				afspiegeling van de landelijke groeitrend en heeft te maken met zowel woningvraag uit de Randstad als woningvraag uit Oost-Nederland. In de regio is afgesproken dat tot 2030 21.000 nieuwe woningen nodig zijn om de verwachte groei op te vangen (bron: woonagenda Cleantech Regio 2020). Op basis hiervan is het Apeldoornse woningbouwprogramma al bijgesteld van 5.550 (2018-2027) naar 7.950 woningen (2020-2029). Apeldoorn komt dan uit op ongeveer 180.000 inwoners. Indien de regionale prognoses worden doorgetrokken naar 2040 (de tijdshorizon van deze Omgevingsvisie) is de verwachting dat meer woningen nodig zijn, zowel voor de autonome bevolkingsgroei als de vraag van buiten de gemeente. Daarom gaat Apeldoorn tussen 2020 en 2039 uit van zo'n 12.500 woningen, zowel door inbreiding als door stadsuitbreiding. De bevolking komt dan uit op 180.000+. Hiermee loopt de woningproductie in de pas met de productie van de afgelopen 25 jaar, zo'n 600-700 woningen per jaar. Om onze bevolkingsgroei op te vangen moeten we flink bouwen.
	X			Kaartbeeld aangepast: bestaande wijken en dorpen markeren
		X		In alinea beginnend met 'We ontwikkelen de stad..' toevoeging over centrumgebieden: <i>Hier willen we 2/3 van ons programma realiseren. Hier nog meer verdichten is niet wenselijk omdat we ons groene Apeldoornse karakter willen behouden</i>
		X		Toevoeging aan einde van deze alinea, na 'buitenruimte': <i>Het is bovendien belangrijk dat we na het afronden van Zuidbroek ook onze gezinsstad versterken door een ruim opgezette nieuwe woonwijk te ontwikkelen aan de zuidrand van Apeldoorn.</i>
		X		Toevoeging onder Variatie woningaanbod, na randen van de stad: <i>We zorgen voor doorstroming op de woningmarkt door te bouwen voor verschillende levensfasen en prijsniveaus, zowel huur als koop. We bouwen een extra contingent sociale huurwoningen en zorgen voor voldoende woonwagendplaatsen. Ook hebben we aandacht voor flexwonen, bijvoorbeeld voor arbeidsmigranten. Voor de dorpen maken we een apart woningbouwperspectief met aandacht voor onder meer betaalbaar bouwen en woningen met zorg.</i>
	X			Paragraaf Mobiliteit in zijn geheel herschreven met aanvullingen actualisatie verkeersvisie en netwerkanalyse
			X	<i>Ook mobiliteit bevindt zich in een veranderingsfase. De groei die wij op het gebied van wonen en werken ambiëren zorgt voor extra vraag naar mobiliteit. Tegelijk hebben we veel ruimtelijke ambities, zoals voor het Stadspark. De overgang van fossiele naar duurzame (elektrische) mobiliteit zal de komende jaren ook in een versnelling komen. De opgave</i>

				gaat worden om de manier waarop wij ons verplaatsen te verduurzamen, en zorgvuldig af te stemmen op de ambities die we voor het gebied hebben. Meer sturen op mobiliteit De extra vraag naar mobiliteit in combinatie met onze ruimtelijke ambities, maakt dat we bij ontwikkelingen meer gaan sturen op de manier waarop we ons gaan verplaatsen. Door de ontwikkelingen met name in de binnenstad, spoorzone en kanaalzone te plannen, dichtbij de voorzieningen, kunnen we maximaal inzetten op gezonde en duurzame mobiliteit: te voet en met de fiets. We zetten in op een fietsnetwerk met goede fietsparkeervoorzieningen. Het openbaar vervoer ligt op loopafstand, waardoor we lage (auto)parkeernormen hanteren. Nieuwe vormen van deelmobiliteit worden ingezet om efficiënter om te gaan met de ruimte. Bereikbaarheid binnenstad Vanuit de wijken zetten we in op een optimaal fietsnetwerk dat de wijken met de binnenstad verbindt. In de binnenstad worden parkeervoorzieningen aan de rand van de binnenstad geconcentreerd, die goed met de auto bereikbaar zijn en multifunctionele voorzieningen worden met een meerwaarde voor de omgeving. Tegelijk worden hier andere functies zoals bijvoorbeeld deelmobiliteit aangeboden. Bewegingen in en door de binnenstad worden vooral gemaakt met de fiets of te voet, het gebied transformeert naar een stadspark en wordt autoluw. Het vrachtverkeer wordt in de binnenstad als eerste emissieloos. Om de druk van het openbaar busvervoer in de binnenstad te verlagen onderzoeken we of het busstation verplaatst kan worden naar de zuidkant van het spoor. Door het station vanaf deze zijde te ontsluiten, ook voor het autoverkeer, levert dit in de binnenstad ruimte op voor vergroening. Tegelijk biedt het ruimte voor herontwikkeling van de spoorzone, waarbij diverse verkeersfuncties hier een plek kunnen krijgen, en de knoop kan doorontwikkelen tot een stedelijke mobiliteitshub. Ook kan de verbinding van het woongebied Zuid met de binnenstad worden versterkt.
	X		X	Netwerkanalyse We onderzoeken welke aanpassingen op de hoofdwegenstructuur nog meer noodzakelijk zijn, om zowel de ontwikkelgebieden als de rest van de stad goed bereikbaar te houden. Hierbij wordt gezocht naar oplossingen waarbij autoritten in de stad zoveel mogelijk via de buitenring plaatsvinden, en minder door en om de binnenstad. Het oplossen van knelpunten op de buitenring is daarbij belangrijk. Aan de rand van de stad bekijken we of de overstap kan worden gemaakt op duurzame vormen van vervoer. Dergelijke overstappunten kunnen ook gebruikt worden voor bijvoorbeeld het parkeren bij evenementen, net als het transferium bij de huidige Barnewinkel. Het sterk toenemende gebruik van e-bikes maakt dat verplaatsingen van Apeldoorn naar bestemmingen in de regio binnen het bereik van deze fietsen komen te liggen. Daarom zetten we in op het ontwikkelen van vlotte en veilige regionale

			fietsroutes, maar ook op de verbindingen tussen de dorpen en de stad.
	X		Recreatieve fiets- en wandelinfrastructuur Vanuit de VeluweAgenda wordt ook ingezet op verbetering en zonering van recreatieve fietspaden. In het buitengebied komt een uitgebreider wandelknooppuntensysteem. Wandelen is - door de bewezen gezondheidseffecten en de behoefte dicht bij huis te recreëren - nog nooit zo in opmars geweest. In de gebouwde omgeving geven we voetgangers meer voorrang en creëren we logische en veilige routes. Kinderen gaan bij voorkeur per fiets of te voet naar school en ook wijkvoorzieningen zijn veilig bereikbaar voor langzaam verkeer.
		X	Dorpen en buitengebied In de dorpen is er aandacht voor de problemen die de N786 in Loenen met zich meebrengt en voor de zomerse verkeersdrukte in Hoog Soeren/Radio Kootwijk. De sterke groei van de (snelle) e-bikes levert in toenemende mate een bijdrage aan de regionale bereikbaarheid. Hier spelen we op in samen met de Cleantech Regio door verdere ontwikkeling van regionale fietsroutes die vlot en veilig zijn.
	X		Landelijke en regionale bereikbaarheid Onze ambities voor 2040 vragen om een goede verbinding van Apeldoorn naar de rest van het land en de regio. Apeldoorn ligt strategisch aan het landelijke netwerk van twee snelwegen en spoorlijnen. Samen met het Rijk werken we aan versterking van de A1 en A50, zowel voor wegverkeer als spoor. We onderzoeken hoe de uitwisseling tussen die netwerken verbeterd kan worden, bijvoorbeeld door een regionale hub in onze omgeving. Apeldoorn zet in op het oplossen van de groeiende knelpunten op de omliggende snelwegen. Het goed functioneren daarvan is van groot belang voor Apeldoorn. Daarnaast zetten we in op een nieuwe voorhalte van sprinterlijn Amersfoort-Apeldoorn. De nieuwe sprinterlijn geeft een boost aan de toegankelijkheid van de Veluwe per openbaar vervoer. In Apeldoorn zelf biedt de voorhalte op termijn kansen voor nieuwe woon-en werkmilieus aan de zuidwestzijde van Apeldoorn.
	X		Kaartbeeld aanpassen regionale HUB
	X		Onder Agrarisch perspectief alinea over toekomst agrarische bedrijf vervangen door: De gemeente heeft een startnotitie 'Toekomst van de Apeldoornse veehouderij – op weg naar natuur-inclusieve kringlooplandbouw' gemaakt. Uitgangspunt voor deze koers is dat de landbouw duurzamer moet, voor mens, dier en milieu. We willen samen met de boer die transitie inzetten. De boeren die de beweging willen maken naar natuur-inclusieve kringlooplandbouw ondersteunen we, voor de boeren die willen stoppen stimuleren we een ander

				toekomstperspectief. We zien ook veel kansen in een gebiedsgerichte aanpak, waarbij we de opgaven van de landbouw koppelen aan die van onder andere natuur, klimaat, economie en wonen. We versterken ons relatiemanagement omdat goed contact met de boer essentieel is. We gaan in gesprek met andere partijen in de landbouwketen om te kijken hoe zij de transitie kunnen bevorderen. En uiteraard geven we als gemeente zelf ook het goede voorbeeld, door naar onze eigen inkoop en de voorwaarden van de pachtcontracten te kijken. Tekst Samen met provincie en het Rijkvervangen door Ook de provincie en het Rijk... Recreatie: tekst vervangen Een mooi voorbeeld.....voorzieningenstructuur, door: Naast kwaliteitsversterking werken we ook aan een betere geleiding van dagrecreatie, zodat verstoring van de natuur wordt verminderd. Hiervoor heeft de provincie samen met gemeenten, terreinbeheerders en inwoners een plan gemaakt: Recreatiezonering Veluwe Alinea vervangen vanaf De regionale agenda....energie. door de tekst: De regionale agenda is vertaald in het toeristische programma 'Welkom in Apeldoorn' en het programma 'Vitale vakantieparken' gericht op versterking van de kwaliteit van de vakantieparken. Kern van dit programma is een ondernemersgerichte aanpak (in gesprek zijn met de parken), terugdringen van strijdig niet-toeristisch gebruik, aanpak van sociaal-maatschappelijke problematiek, bestrijden van criminaliteit en onveiligheid en het meedenken over oplossingen voor (tijdelijke) huisvesting van speciale doelgroepen. Hierbij hanteren we het principe '1 park, 1 plan'; per park kijken we wat de beste, toekomstbestendige oplossing is. We streven naar kwaliteitsverbetering binnen de recreatieve bestemming. Soms is herbestemming de beste oplossing. Parken moeten dan wel in een cluster liggen aangeduid als 'transformatiegebied'. Via een pilot kijken we voor enkele parken in dit gebied of een woonbestemming planologisch wenselijk en haalbaar zou kunnen zijn. Toevoegen tekst na de zin ...benut voor zonnepanelen: We willen dit samen met onze inwoners gaan realiseren. Om iedereen te inspireren op gebied van energiebesparing en duurzame opwek, is het Duurzaam DoeBoek uitgebracht, (zie ook de link onderaan deze pagina) Energie themakaart Aanpassing zoekgebieden wind - windenergie: voorkeur zoekgebieden windenergie naast - clustering grootschalige opwekking zonne- energie
	X		X	
		X		
			X	
	X			

	X			Vervanging tekst ...vanaf de zin: Voor windturbines...tot en met af te stemmen..... : <i>In hoeverre energieopbrengst uit windturbines mogelijk is vóór 2030 is onzeker, en moet nader onderzocht in relatie tot impact op de leefomgeving. In deze visie spreken we wel een voorkeur uit waar eventuele windturbines gelokaliseerd zouden moeten worden, vanuit regionale ruimtelijke overwegingen uit , efficiëntie in het energienetwerk. Deze ruimtelijke voorkeur is op de kaart hiernaast als "voorkeur zoekgebieden windenergie" aangegeven</i>
		X		Aanvulling energie na 250 hectare zonnepanelen in zonneparken <i>Daarbij hanteren we de volgende principes:</i> •<i>Clustering in het buitengebied, in enkele daarvoor aangewezen gebieden. Geen losse initiatieven verspreid over het hele buitengebied. Dat doen we om versnippering te voorkomen, en efficiënt ruimtegebruik te bevorderen. En ook om buiten de clusters ruimte te houden voor andere opgaven en om gebieden met kwetsbare waarden te ontzien. Wel geven we ruimte aan initiatieven die gericht zijn op collectieve energieopwekking voor de dorpen zelf.</i> •<i>Het verbinden van doelen binnen de clustergebieden: voor landschap, natuur, cultuurhistorie en water. Door meervoudig ruimtegebruik, zoals een combinatie van zonnepanelen met waterberging en het aanleggen van groen, behouden of versterken we zo veel mogelijk de biodiversiteit, belevingswaarde en cultuurhistorische waarde. Uitgangspunt is dat met de aanleg van zonneparken ook een landschappelijk casco wordt aangelegd; de verhouding zonnepanelen versus groen is 60% staat tot 40% ruimtebeslag. Verder gaat het om verbinding met andere transitie, met name de verduurzaming van de landbouw en verlaging van stikstofdeposities.</i> <i>Benutting van locatie- en (economische)schaalvoordelen: aansluiting op het bestaande en toekomstige landelijke netwerk van energie-infrastructuur, waaronder hoofdstations van netbeheerder Liander; kansen voor koppeling van aanbod aan de energievraag, zoals bij huidige bedrijventerreinen en nieuwe bedrijfsontwikkeling; verbinding met bestaande zonnepark-initiatieven; bundeling van krachten voor innovatie, bijvoorbeeld in toepassing van opslagtechnieken.</i> <i>We starten met een gebiedsvisie in Beemte Broekland voor deze energietransitie waarbij de gemeente een actieve procesrol op zich neemt om te komen tot een goede landschappelijke inpassing. Bedoeling is de lessen hieruit te gebruiken bij gebiedsvisies voor de andere energieclusters.</i>
	X			Toevoegen link Duurzaam Doeboek

			X	5.2 Fysiek fundament de Groene Mal vervangen tekst: Dat is goed...t/m....waterberging en natuurontwikkeling. Dat doen we onder andere door gebiedsontwikkeling hand in hand te realiseren met het vergroten van onze groenblauwe hoofdstructuur.
	X			Natuurinclusief (pagina 51) Toevoegen tekst na middelen voor komma (via een nog te ontwikkelen puntensysteem)
		X		Hittestress: alinea aanvullen met tekst: Tot slot werken we ook aan het beperken van de risico's bij natuurbrand. Hiervoor werken we onder meer samen met de provincie, natuurbeheerders, de veiligheidsregio, ondernemers en inwoners op de Veluwe.
		X		Erfgoed en ruimtelijke kwaliteit zin toevoegen na ruimtelijke ontwikkelingen: Nieuwe kaart opnemen: <i>Indicatief overzicht monumentale waarden in Apeldoorn</i>
	X			Onderaan eerste alinea: Laatste zin vervangen door: <i>Bij ruimtelijke ontwikkelingen is ons uitgangspunt dat we erfgoedwaarden beschermen en waar mogelijk inzetten als identiteitsdrager.</i> <i>Onze gemeentelijke en Rijksmonumenten worden in de gemeentelijke viewer ontsloten en bijgehouden. Op de kaart hiernaast is het meest recente overzicht te zien.</i>
		X		vervangen tekst alinea omgevingskwaliteit – drie aandachtsgebieden: dat is ook ... t/m ... aangenaam zijn. Door de tekst: <i>We kunnen een mix van instrumenten inzetten om deze kwaliteit te borgen. Denk aan het maken van een beeldkwaliteitsplan gekoppeld aan het bestemmingsplan, subsidies (bijv. voor extra vergroening), het organiseren van een prijsvraag of bij eventuele gronduitgifte het stellen van eisen in een koopcontract. Afhankelijk van de casus kan de gemeente bepalen hoe deze mix eruit moet zien.</i>
	X			Pag. 57 foto toevoegen nieuwe architectuur
		X		Nieuw kopje Veiligheidsregio met de tekst <i>De gemeente Apeldoorn wil een veilige en gezonde fysieke leefomgeving bieden aan haar inwoners en bezoekers. In samenwerking met de veiligheidsregio Noord- en Oost-Gelderland en andere partners zorgen wij voor een ruimtelijk ordeningsproces waarin we veiligheidsrisico's vroegtijdig, vanaf de eerste initiatieven, onderkennen en meewegen bij de inrichting en het gebruik van de ruimte. Leidraad hierbij zijn de risicovolle situaties uit het regionaal risicoprofiel (artikel 15 van de Wet veiligheidsregio's beschrijft waar dit risicoprofiel aan moet voldoen). We hebben in het bijzonder aandacht voor de zelfredzaamheid van mensen en de mogelijkheden om die te vergroten.</i>

		X		Onder Externe veiligheid toevoegen: <i>Ook hierbij doen we dat op basis van het regionaal risicoprofiel. En hebben we vooral oog voor eventuele niet-zelfredzame personen en objecten met een hoge bezettingsgraad.</i> Toevoegen sociale bij kopje Veiligheid Pag. 63 nieuwe foto Pag. 63: Waar willen we staan vervangen door: <i>Waar staan we in 2030</i>
6		X	X	Onder Principes uit het Koersdocument: Weghalen de zin: <i>Een lastige keuze..... t/m kwaliteiten.</i> Toevoegen: <i>Een belangrijk principe daarbij is dat we tegelijk met ontwikkelingen nieuwe natuur gaan aanleggen.</i> Onder Meervoudig ruimtegebruik: De zin: <i>De vruchtbaarheid van de agrarische gronden betrekken we bij de keuze van de zones.</i> Wijzigen in: <i>De vruchtbaarheid van de agrarische gronden betrekken we bij de uitvoering.</i> Onder duurzame keuzes vanuit ruimtelijke structuur: nieuwe tekst toevoegen na de zin ...rond de stad?.... <i>en hoe kunnen we met onze groei tegelijk bouwen aan de versterking van onze natuurinclusiviteit, en klimaatadaptatie en ons groenblauwe netwerk?</i> X Verderop tekst weghalen vanaf ...ruimtelijke koppelingen kunnen maken... <i>Conform de zoekzones van de regionale energiestrategie</i> Onder De ladder van duurzame verstedelijking: Vier zinnen weghalen vanaf: <i>Deze binnenstedelijke groei ...t/m.... komt</i> Vervangen door: <i>In de stad bouwen we vooral stedelijke woonvormen maar geen gezinswijk met laagbouw zoals Zuidbroek. Omdat we ook ruimte willen houden voor vergroening en klimaatadaptatie. en oog hebben voor veiligheid vinden we binnen de stad niet voldoende ruimte voor alle programma's wonen werken en energieopwekking.</i> X Onder De voorkeursvariant in relatie tot het Omgevingseffectrapport toevoegen na de zin Omgevingseffectrapport (OER): <i>..inclusief de aanvulling hierop (zie ook paragraaf 6.2)</i> X Nieuwe paragraaf (6.2) Omgevingseffectrapport (OER) en aanvulling OER <i>Het Omgevingseffectrapport is beoordeeld door de Commissie voor de milieueffectrapportage (Cie. MER.). De commissie geeft in haar advies aan dat op diverse onderdelen het OER onvoldoende informatie bevat om het milieubelang volwaardig mee te wegen bij de besluitvorming. Daarom is een aanvulling gemaakt op het Omgevingseffectrapport: er is een scherpere 'foto' van de leefomgeving gemaakt (de huidige toestand van Apeldoorn)</i>

			en een aantal doelen en ambities zijn concreter gemaakt. Zodat ze beter kunnen worden getoetst op milieueffecten. Hierbij ligt de focus op de milieueffecten die het meest relevant zijn voor het onderscheid tussen de varianten: externe veiligheid, geluid, geur, luchtkwaliteit, natuur(stikstof en recreatiedruk}, verkeer en water & klimaatadaptatie. Deze aanvulling op het OER bevat een onderzoeksagenda die bij de uitwerking van de omgevingsvisie moet worden opgepakt. De uitkomsten van deze onderzoeksagenda moeten inzicht geven onder welke voorwaarden de visie uitgewerkt kan worden, en of de volledige visie uitvoerbaar is. Zo wordt het milieubelang ook in de uitwerkings- en uitvoeringsfase goed meegenomen. Dat er vervolgonderzoek nodig is past overigens bij de abstractie van een omgevingsvisie. Zekerheid voor uitvoerbaarheid is er pas in een stadium wanneer plannen concreter worden uitgewerkt en de vergunningen worden voorbereid. In de aanvulling op het OER concluderen we dat vanuit het milieubelang geen andere keuzes gemaakt hoeven te worden in de omgevingsvisie: de voorkeursvariant wordt onderschreven. Wel wordt een aantal voorwaarden gesteld voor de uitwerking van de visie: • De gemeente moet het mobiliteitsbeleid in de omgevingsvisie uitwerken in een mobiliteitsvisie, waarmee gestuurd kan worden op de 'modal split' (vervoerskeuze van mensen) en toename van geluidhinder als gevolg van verkeer. • Bij de uitwerking van de omgevingsvisie moet de gemeente goed kijken naar de mogelijk negatieve effecten op Natura 2000-gebied: met name de recreatiedruk en stikstofbelasting. Voor recreatiedruk kan worden aangesloten op de Recreatiezonering Veluwe van de provincie en voor stikstof moet een overkoepelende stikstofstrategie worden gemaakt. • In de uitwerkingsfase komen de ambities en doelen op gebied van energie en circulariteit mogelijk onder druk door negatieve effecten op Natura 2000. Dit vraagt mogelijk om bijstelling van de doelen en ambities. • Bij de aanleg van woonwijken en bedrijventerreinen investeert de gemeente ook in natuur en landschap (de Groene Mal). Dit is goed, maar het vraagt wel om een betere borging in de omgevingsvisie. Deze voorwaarden vormen het uitgangspunt voor de volgende onderzoeksagenda: vanuit het OER wordt een onderzoeksagenda voorwaardelijk gesteld bij de uitwerking van deze omgevingsvisie voor de volgende thema's: Externe veiligheid Geur Geluid- en luchtkwaliteit Natuur en stikstof Recreatiedruk Locaties windturbines Verkeer en mobiliteit Water en klimaatadaptatie
--	--	--	--

	X		X	6.2 wordt 6.3 De voorkeursvariant (nummer wijzigt) Aanvulling 6.3: nieuwe visie op mobiliteit: ...Hier hoort ook een nieuwe visie op mobiliteit bij. Zonder maatregelen en sturing op de verkeersstromen en de modal split zullen er grotere knelpunten ontstaan in onze verkeerstructuur. Dit is onder meer in het Omgevingseffectrapport in beeld gebracht. Bij de uitwerking van plannen maken we dit concreter. Samenvatting van t/m2040 wordt: 6.4 Ruimtelijke hoofdkeuzes 2040 onder Spoorzone: 2 bullets toevoegen Hertzberger Park wordt passend en met behoud van de monumentale waarden herbestemd als het icoon van Apeldoorn. Het gebied Veldhuis vormt met zijn bijzondere historische gebiedskarakteristiek een schakel tussen kanaal- en spoorzone. Kanaalzone: Toevoegen bij de laatste bullet: : erfgoedbeleving Collectieve energieopwekking van en bij de dorpen is mogelijk. Vervangen 4^e bullet door: voorkeur voor opwek windenergie in drie mogelijke zoekgebieden. Nader onderzoek moet de haalbaarheid (milieueffecten) aantonen X Fysiek fundament: extra 1^e bullet: Iedere ruimtelijke ontwikkeling op gebied van wonen, werken en energie wordt natuurinclusief, klimaatadaptief en gaat gelijk op met ontwikkelen van het groen blauwe casco.
H7		X	X	Zoekgebied zon en wind, kaart aanpassen. Zin weghalen...: Ook buiten deze gebieden... uitgewerkt, vervangen door In Apeldoorn worden allerlei opgaven uitgewerkt Zinsdeel weghalen; die buiten deze gebieden vallen X Gebiedsprofielen. vervangen tekst inclusief een aantal....uitdagen. We beschrijven vaste waarden die randvoorwaarden vormen voor de verdere planuitwerking. Met de kansen willen we initiatiefnemers (inclusief ons zelf) uitdagende. Zin schrappen: we geven het meeonderzoeken

	X			Gebiedsprofiel binnenstad: De Apeldoorns laag Toevoegen eerste alinea: <i>door voort te bouwen op de kwaliteiten die Apeldoorn al heeft</i> vaste waarden, eerste bullet: vervangen <i>De binnenstad als historische, groene en levendige ontmoetingsplek met een functie voor evenementen.</i> Bullet over autoluwe binnenstad vervangen door: <i>Autoluwe binnenstad zonder doorgaand autoverkeer door effectieve maatregelen in de verkeersstructuur, het sturen op parkeernormering en duurzame mobiliteitsoplossingen.</i> Nieuwe bullet vaste waarden: <i>Iedere ruimtelijke ontwikkeling op gebied van wonen, werken en energie wordt natuurinclusief, klimaatadaptief en gaat gelijk op met ontwikkelen van het groen blauwe casco.</i> Binnenstad: kansen: extra bullet <i>Bij bestaande winkelpanden is wonen boven winkels als nieuwe functie kansrijk</i> Toevoegen vierde bullet: <i>door beleefbaar erfgoed en waardevolle architectuur.</i> In tekst onder 1 Zwitsalterreien; Toevoegen in de zin... <i>industrieel verleden en erfgoed,</i> Gebiedsprofiel Kanaalzone Vaste waarden, nieuwe bullet verkeer: <i>In de binnenstad, Spoorzone en Kanaalzone worden lage (auto)parkeernormen gehanteerd en worden verplaatsingen te voet en met de fiets maximaal gefaciliteerd.</i> De vaste waarde ...sleutelbloemstraat vervangen met: <i>Gebied wordt autoluw, met goede aansluiting voor doorgaande fiets en voetgangersroutes.</i> Toevoeging bij vaste waarden: <i>Iedere ruimtelijke ontwikkeling op gebied van wonen, werken en energie wordt natuurinclusief, klimaatadaptief en gaat gelijk op met ontwikkelen van het groen blauwe casco.</i> Gebiedsprofiel Spoorzone: Toevoegen bij vaste waarden: <i>Iedere ruimtelijke ontwikkeling op gebied van wonen, werken en energie wordt natuurinclusief, klimaatadaptief en gaat gelijk op met ontwikkelen van het groen blauwe casco.</i> Gebiedsvisie zuidrand toevoegen vaste waarden nieuwe 1^e bullet <i>Iedere ruimtelijke ontwikkeling op gebied van wonen, werken en energie wordt natuurinclusief, klimaatadaptief en gaat gelijk op met ontwikkelen van het groen blauwe casco.</i>
		X		
			X	
			X	
	X			
	X			
			X	
	X			
			X	
			X	
			X	

			Verwijderen vaste waarde: <i>Natuurinclusief en klimaatadaptief ontwikkelen</i> Toevoegen nieuwe bullet: <i>overgangsgebied tussen stedelijke ontwikkeling en beschermd natuurgebied</i>
	X		Deelgebieden: punt 3 tekst Beekbergsebroek vervangen door Beekbergen
	X	X	Kaart aanpassen Stadsrand zuid op wind en zon Onder 3. Energielandschap, tekst vervangen door: <i>We bieden hier ruimte voor zonne-energie, in aansluiting bij lopende zonnenveld initiatieven in dit gebied. Mogelijk in een combinatie met windenergie wanneer onderzoek uitwijst dat hier mogelijkheden voor zijn. We streven naar clustering van de grote energieopwekking, zodat er geen verrommeling ontstaat in het buitengebied. Door zonering in robuuste landschappelijke structuren ontstaat er een evenwichtig beeld. In dit landschap wordt een klimaatrobuuste verbinding mee ontwikkeld tussen de Groote Wetering, de Groote Leijgraaf en het Beekbergerwoud-oost.</i>
	X		Onder 4 dorpseigen groei Nieuwe bullet: <i>toevoegen:</i> <i>Versterken eigen karakter van de dorpen.</i>
	X		Gebiedsprofiel Stadrand noord Vaste waarden: nieuwe bullet toevoegen: <i>overgangsgebied tussen stedelijke ontwikkeling en beschermd natuurgebied</i>
		X	Eerste alinea Laatste zin veranderen in: <i>In samenhang met de verbreding van de wetering de Grift ontstaat er een klimaatrobuuste groenstructuur</i>
		X	Vierde alinea tekst aanvullen Vanaf in samenspel met ontwikkelopgaven <i>Om onze klimaatambities te realiseren, maken we ruimte voor een energielandschap op twee locaties: ten oosten van de A50 en ten noordwesten van het kanaal. De aanleg van deze grootschalige opwekking gaat altijd gepaard met een landschappelijke opzet. Ten oosten van de A50 is een voorkeur voor combinatie met windenergie. Hier is verder onderzoek voor nodig. in dit gebied vindt grootschalige landbouw plaats. We zien hier integrale kansen voor verschillende opgaven: de transitie van de landbouw, de wateropgave met het vasthouden van water in retentieplaatsen, het versterken van landschappelijke structuren, en de noodzaak voor grootschalige duurzame energieopwekking. Dat maakt dat juist hier een zoekgebied voor duurzame energieopwekking is aangegeven. We starten met een gebiedsvisie waarbij de gemeente een actieve</i>

				<i>procesrol op zich neemt om te komen tot een goede landschappelijke inpassing van meerdere opgaven.</i>
		X		Vaste waarden: tekst vervangen Energie: <i>Op twee locaties geclusterde, grootschalige energieopwekking, zorgvuldig te integreren in een gebiedsvisie. Uitgangspunt is ruimte voor 2030 van circa 100 ha. De verhouding oppervlakte is 60% zonnepanelen / 40% landschap en natuur.</i> <i>• Voor deze oostelijke locatie is een voorkeur voor combinatie met windenergie. Hier is verder onderzoek voor nodig.</i>
	X			Energie landschap Beemte Broekland Tekst vervangen door: <i>Om onze klimaatambities te realiseren, maken we ruimte voor een energielandschap op twee locaties: ten oosten van de A50 en ten noordwesten van het kanaal. De aanleg van deze grootschalige opwekking gaat altijd gepaard met een landschappelijke opzet. Ten oosten van de A50 is een voorkeur voor combinatie met windenergie. Hier is verder onderzoek voor nodig. We zien hier integrale kansen voor verschillende opgaven: de transitie van de landbouw, de wateropgave met het vasthouden van oppervlaktewater, versterking van landschappelijke structuren en de grootschalige opwekking van duurzame energie. We starten met een pilot samen met betrokkenen om een gebiedsvisie op te stellen waarbij we onderzoeken hoe de energieopwekking op een goede wijze kan worden ingepast, waarbij wij een actieve procesrol nemen als gemeente. De klimaatrobuuste Nieuwe Wetering en de Grift worden als kwaliteitsdrager mee ontwikkeld; voor recreatie, waterberging en vergroting van de biodiversiteit. Denk hierbij aan een natuurvriendelijke oever, stapstenen en fijne fiets- en wandelpaden</i>
			X	Kaart : zoekzone op wind aanpassen
			X	Gebiedsprofiel Uddel: Vaste waarden Uddel, nieuwe bullet algemeen toevoegen: Realiseren van stikstofreductie (als onderdeel van de gemeentebrede stikstofstrategie)
	X			nieuwe bullet toevoegen: <i>Behoud en versterking van waardevolle cultuurlandschappen (met name richting Uddelermeer)</i>
	X			nieuwe bullit: <i>overgangsgebied tussen stedelijke ontwikkeling en beschermd natuurgebied</i>
	X			matrix Koptekst geredigeerd <i>Nieuwe initiatieven</i>
	X			Tekst vervangen Ontstaan er straks..... wegen door:

	X X			Als er straks nieuwe plannen gemaakt worden door initiatiefnemers dan is het mooi als indieners kunnen voorsorteren op de opgaven van de toekomst. Om af te kunnen wijken van de huidige regels, is het wel nodig dat plannen passen bij de ontwikkelrichting van de Omgevingsvisie. We geven nu vast mee hoe we de kansrijkheid gaan wegen. Alinea verwijderen: 1 en 2 gaan.... inclusie Alinea vervangen: we plaatsenzo uitzien: We plaatsen deze vier opgaven in een soort afwegingsmatrix waarbij we per 'kolom' de impact van het nieuwe plan gaan bekijken. Het idee is dat ieder initiatief een gemiddelde scoort op meerdere doelen (het Nieuwe Apeldoornse Peil: het NAP) Het mengpaneel van een nieuw initiatief kan er bijvoorbeeld zo uitzien:
H8			X	Nieuwe linea tekst Kop: kader voor ontwikkeling Met deze visie zetten we als gemeente een stip op de horizon waar we naar toe willen gaan in onze ruimtelijke ontwikkeling, Maar met deze Omgevingsvisie zelf kunnen we nog niet direct plannen gaan uitvoeren: de Omgevingsvisie geeft geen bouwtitel zeggend. Daarvoor is veel meer uitwerking en vervolgstudie nodig. Die vervolgstudie bestaat onder andere uit de onderzoeksagenda over diverse milieuaspecten, zoals in 6.2 beschreven. Wel is het zo dat de visie kaderstellend is voor onszelf, als gemeente. Dat betekent dat bij de uitwerking in bijvoorbeeld ontwikkelvisies, programma's en projecten de Omgevingsvisie het kader vormt. Concreet houdt dit in, dat we bijvoorbeeld voor onze binnenstedelijke groei vervolgplannen moeten gaan maken, zoals een uitvoeringsstrategie, gevolgd door gebiedsvisies. Uiteindelijk zullen binnen deze gebiedsvisies de projecten uitgewerkt worden naar definitieve ontwerpen, voor de openbare ruimte en voor de architectuur, waarbij de laatste stap het verkrijgen van een omgevingsvergunning is. Het is goed te realiseren dat bij ieder stap participatie van betrokkenen aan bod komt. Voor gebieden waar we als gemeente niet actief zelf mee aan de gang gaan, zullen ook nieuwe ruimtelijke plannen ontwikkeld worden door anderen. Deze plannen moeten ook passen bij de ambities van deze visie. We hebben hier al meer over gezegd in H7, over de wijze van wegen door middel van een afwegingsmatrix. Ook maken we hierbij een koppeling met de vitaliteitsplannen en gebiedsvisies (zoals van Uddel) om de prioriteiten gezamenlijk te bepalen. Deze onderzoeksagenda omvat de volgende thema's: Externe veiligheid, geur, geluid- en luchtkwaliteit, natuur (stikstof, recreatiedruk, windenergie), verkeer en mobiliteit, klimaat en wateradaptatie. Invoegen onder programmering en actualisering Via het programma 'Vitale vakantieparken' werken we aan kwaliteitsverbetering van de parken (zie ook 5.1, onder

				Recreatie). Het totale programma zien we als een ruimtelijke ontwikkeling in de zin van de Wet ruimtelijke ordening. Daardoor is het mogelijk om bij de pilot Wonen van dit programma, een financiële bijdrage te vragen aan de initiatiefnemers die ten goede komt aan het programma. Zo ontstaat een toekomstbestendige oplossing voor de parken die meedoen aan de pilot en met de gelden kan worden geïnvesteerd in de kwaliteitsverbetering van de hele sector. Bij paragraaf grondstrategie en kostenverhaal : Als een grondeigenaar de gemeente vraagt om de bestemming van zijn grond te wijzigen, dan mag de gemeente haar medewerking afhankelijk stellen van de mate waarin deze eigenaar bereid is een bijdrage te leveren aan de kosten voor ruimtelijke ontwikkelingen die genoemd zijn in deze Omgevingsvisie (artikel 6.24, lid 1, sub a Wro). De Omgevingswet biedt een vergelijkbare mogelijkheid. De financiële bijdrage wordt vastgelegd in een anterieur contract. Bronnenlijst (linken) aanvullen met aanvullingen OER, Doeboek en viewer erfgoedkaart
	X			
	X			

5.2. Aanvulling op het Omgevingseffectrapport (OER)

We hebben met betrekking tot het OER een aantal aanvullingen gedaan, waarmee gemaakte keuzes in de Omgevingsvisie beter onderbouwd worden, risico's rond haalbaarheid in kaart worden gebracht en een onderzoeksagenda is opgesteld. De Aanvulling op het OER gaat in op de milieuthema's externe veiligheid, geluid, geur, luchtkwaliteit, natuur, verkeer en water en klimaatadaptatie.

De Omgevingsvisie gaat concreet in op een aantal ruimtelijke ontwikkelingen, maar bevat een relatief hoog abstractieniveau op andere (milieu- en omgevings)thema's. Een gevolg daarvan is dat de bijdrage van de Omgevingsvisie aan het oplossen van knelpunten - zoals die blijken uit de 'foto van de leefomgeving' - afhankelijk is van de concrete uitwerking. Dit geldt ook voor het behalen van verschillende geformuleerde ambities (zie hoofdstuk 6).

Op basis van de uitgevoerde effectbeoordeling op de thema's externe veiligheid, geluid, geur, luchtkwaliteit, natuur, verkeer en water en klimaatadaptatie zijn de volgende conclusies te trekken:

1. De studies geven geen aanleiding, vanuit milieubelang, voor andere hoofdkeuzes in de Omgevingsvisie. Daarmee onderschrijft de aanvulling de gemaakte variantenafweging.

Wel laten de studies zien dat er diverse voorwaarden zijn voor uitvoerbaarheid en haalbaarheid van de visie:

2. De Omgevingsvisie is op mobiliteitsgebied onvoldoende concreet om te kunnen concluderen in hoeverre de ambities leiden tot nieuwe mobiliteitsknelpunten en/of verergering van bestaande knelpunten en hinder van verkeer. De gemeente voert nader onderzoek uit en geeft aan diverse plannen te hebben voor verbetering van infrastructuur en het sturen op een modal shift (meer gebruik OV en fiets). Een concrete uitwerking van de bijbehorende maatregelen in een mobiliteitsvisie is nodig om de gestelde ambities ten aanzien van mobiliteit en doorstroming van verkeer te kunnen borgen. In deze mobiliteitsvisie dienen maatregelen geformuleerd te worden om te sturen in de modal split en om geluidhinder als gevolg van een toename in verkeer te voorkomen.
3. Uit de effectbeoordeling blijkt dat de plannen kunnen leiden tot een toename in de recreatiedruk op Natura 2000-gebied Veluwe. De gemeente moet bij de ontwikkelplannen in de Omgevingsvisie vooraf aantonen dat een toename van inwoners of andere ontwikkelingen niet leiden tot een significant negatieve beïnvloeding van de instandhoudingsdoelstellingen van de Veluwe.
4. De Omgevingsvisie geeft richting voor maatregelen en initiatieven om de ambities en doelen op duurzaamheid en circulariteit te halen (zoals 'nul op de meter'). Deze maatregelen zijn nog onvoldoende uitgewerkt om doelbereik te kunnen vaststellen. In de uitvoeringsstrategie en vervolgplannen moet dit worden uitgewerkt en geborgd.
5. Voor grootschalige energieopwekking vanuit windenergie kent één van de drie zoekgebieden een zeer groot risico voor vergunbaarheid. Ook voor de andere locaties geldt dat haalbaarheid onzeker is en dat nader onderzoek noodzakelijk is. Daarmee is er een groot risico dat de energiedoelstellingen niet worden behaald.
6. De ontwikkeling van natuur, klimaatadaptatie en landschap, integraal meenemen bij ontwikkeling van woningen en bedrijventerreinen, is een randvoorwaarde voor het bereiken van ambities ten aanzien van natuur en klimaat. Deze ontwikkeling is onderdeel van de visie, maar moet worden uitgewerkt en geborgd in de uitvoeringsstrategie en vervolgplannen.
7. De stikstofproblematiek vormt mogelijk nog een belemmering voor verschillende initiatieven in de Omgevingsvisie (het risico is het grootst voor de bedrijventerreinen). In zijn algemeenheid is de aanbeveling om maatregelen te nemen die de stikstofuitstoot beperken. Het is voorwaardelijk bij verdere uitwerking van plannen de stikstofmitigatie te borgen. Daarbij is de aanbeveling, in samenwerking met provincie en Rijk, een stikstofstrategie op te stellen voor de visie als geheel. Daarmee wordt voorkomen dat de eerste plannen tot uitvoering komen en vervolgplannen vastlopen.
8. De uitwerking van ontwikkellocaties voor woningen en bedrijven is onvoldoende concreet om nu met zekerheid de uitvoerbaarheid van de individuele plannen en het volledig bereiken van ambities vast te stellen. Hiervoor is een nadere uitwerking van de invulling van locaties noodzakelijk, inclusief bijbehorend onderzoek naar impact op milieu en omgeving en uitwerking van mitigatie en compensatie.

Bijlage 1 – Detail informatie Deelnota, Toekomstwijzer

Bijlage 1 is een afzonderlijk document, naast de Reactienota. De bijlage is te vinden op dezelfde plek als de Reactienota. In de bijlage zijn de gedetailleerde tabellen waarin de resultaten van de peiling onder het bewonerspanel verder zijn uitgesplitst naar stadsdeel, leeftijd en opleidingsniveau.